

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра менеджменту і методології освіти

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III регіональної науково-практичної конференції

Використання технологій
менеджменту якості в управлінні
зкладами освіти

м. Тернопіль
2019

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра менеджменту і методології освіти

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III регіональної науково-практичної конференції

Використання технологій
менеджменту якості в управлінні
закладами освіти

м. Тернопіль
2019

УДК 37.07:005.6:005.745

В 43

В 43 Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти: збірник матеріалів III регіональної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 14 листопада 2019 року) / Редколегія: Р. С. Брик, Н. Р. Бабовал, Т. Г. Дідух. Тернопіль, 2019. 156 с.

У збірнику зібрано тези доповідей та статті учасників III регіональної науково-практичної конференції «Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти», яку проведено на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 14 листопада 2019 року.

Матеріали можуть бути корисними як для науковців та практиків у їхній роботі, так і для студентів.

Усі матеріали збірника подано в редакції авторів. Відповідальність за достовірність змісту несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 7 від 13.12.2019 року).

Тернопільського ОКІППО, 2019

ЗМІСТ

Атаманчук Н. Л. Громадсько-активна школа як осередок формування акмеологічної особистості школяра.....	6
Бабовал Н. Р. Педагогічний маркетинг у професійній діяльності педагога.....	15
Брик Р. С. Управління середовищем взаємодії учасників освітнього процесу	17
Буняк С. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому менеджменті	21
Вітенко І. М. Організаційно-управлінський та науково-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи закладу освіти.....	24
Гаврищак І. І. Самоаналіз діяльності педагога – важлива складова системи моніторингу якості освітнього процесу	28
Городецька О. В. Форми та засоби інтеграції медіаосвіти в управлінську практику сучасних закладів освіти	31
Гудима М. І. Основні пріоритети формування мистецького середовища у закладі загальної середньої освіти.....	33
Гульовська О. І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні навчальним закладом	38
Демидась С. Р., Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О. Професійний розвиток педагога Нової української школи як фактор формування особистості сучасного фахівця	42
Демчук Н. М. Особливості організації освітнього процесу в різновіковій групі закладу дошкільної освіти.....	49
Загнибіда Н. М. Методичний супровід підвищення рівня професійної компетентності педагогів громади в умовах становлення Нової української школи	52
Іванюк Т. Г. Шкільна математична освіта: виклики та можливості.....	55
Кавецький В. Є. Соціально-професійні орієнтації учнів на самореалізацію в сфері управління .	59
Качаловська Л. В. Модернізація управлінської діяльності керівника закладу освіти в умовах освітніх змін	61

Коненко Л. Б., Іваночко О. В.	
Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у Новій українській школі	66
Кость О. М.	
Модернізація управлінської діяльності в сучасних умовах	68
Лазута Т. Й.	
Професійний розвиток педагогів у системі Нової української школи.....	73
Лопатка Г. Ф.	
Ефективність використання засобів інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в освітньому процесі	77
Магера Т. В.	
Інформаційно-комунікативний напрямок як один із шляхів науково-методичного супроводу педагогів в умовах Нової української школи	79
Мартинів М. А.	
Управлінська діяльність директора освітнього закладу у медійному просторі крізь призму ораторського мистецтва	85
Мисик В. С., Хома С. О.	
Науково-методичне забезпечення реалізації завдань громадянської освіти в Новій українській школі	87
Місечко О. О.	
Психологічні аспекти формування професійної компетентності вчителя в сучасних умовах	92
Моравська Н. С., Задорожна О. М.	
Реалізація політики академічної доброчесності як обов'язкова складова управлінських процесів закладу освіти	94
Мочук О. Б.	
Інноваційна діяльність менеджера освіти в рамках запровадження концепції «Нова Українська школа»	100
Наконічевська О. В.	
Інноваційна діяльність в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.....	103
Одайник С. Ф.	
Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника закладу загальної середньої освіти як інструмент поліпшення якості освіти	107
Олексюк О. Р.	
Хмарні технології як засіб побудови системи управління закладом післядипломної педагогічної освіти	110
Олійник О. Й.	
Формування системи моніторингових досліджень якості освіти	113
Онищук Л. З.	
Накопичення, обробка та використання даних освітніх оцінювань	116
Петровський О. М.	
Управління змінами в освіті: стратегія проведення змін в системі освіти.....	118

<i>Проців О. Я.</i>	
Протиріччя між соціальним запитом і реальними замовниками як складова системи моніторингу якості освітнього процесу	121
<i>Цьомик О. В.</i>	
Модернізація управлінської діяльності щодо впровадження інноваційних форм виховання патріотичної особистості в умовах освітніх змін	123
<i>Шайнюк Ю. Ч.</i>	
Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року.....	129
<i>Швед Г. В.</i>	
Удосконалення управлінської компетентності керівників закладів освіти	132
<i>Щенна Г. З.</i>	
Інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності керівника закладу освіти	135
<i>Щербяк Ю. А.</i>	
Керівник навчального закладу як ефективний менеджер	139
<i>Яковишин Р. Я.</i>	
Цілі і завдання менеджера в управлінні педагогічним колективом	143
<i>Kądziołka Władysław</i>	
Metoda e-learningowa w kreowaniu kapitału intelektualnego szkoły	145
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	153

ГРОМАДСЬКО-АКТИВНА ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК ФОРМУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА

Анотація. Стаття посвячена формуванню акмеологічної особистості школяра НУШ, який засвоює високі морально-духовні цінності, успішно самореалізується в суспільстві, на основі діяльності громадсько-активної школи.

Ключові слова: акмеологічна особистість, самовдосконалення, саморозвиток, самореалізація, громадсько-активна школа.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються у нашому суспільстві, потребують впровадження нової системи виховної роботи, яка має стати основою підготовки учнів до самостійної, активної та творчої життєдіяльності в нових соціальних та культурних умовах, формування акмеологічної особистості свідомого громадянина України, який здатен самореалізувати себе у суспільстві. Окрім того у програмі «Нова українська школа у поступі до цінностей» виділяють серед основних принципів виховання такі, як гуманістичний, альтруїстичний, стимулювання, життєвої творчої самодіяльності, соціально - педагогічного партнерства. Компетентнісний потенціал забезпечує можливість всебічного розвитку особистості дитини на основі ключових компетентностей, серед яких уміння вчитися впродовж життя, соціальна та громадянська, ініціативності та підприємливості, екологічна грамотність та здорове життя. Саме акмеологічний підхід в громадсько-активній школі забезпечить повноцінну реалізацію програми, адже передбачає побудову виховного процесу таким чином, щоб вихованець засвоїв найвищі морально-духовні цінності; створення умов для оптимальної самореалізації підростаючої особистості, розвитку її індивідуальних можливостей і здібностей, міцно й органічно засвоєних загальнолюдських і національних цінностей, сприяє розробці стратегії життя, яка передбачає постійний рух до здійснення нових, соціально значущих задумів; формування умінь долати труднощі, прогнозувати наслідки своїх вчинків; здатності свідомо приймати рішення.

Аналіз досліджень і публікацій. В основі феномену акмеологічної особистості лежать проблеми росту, розвитку, самовдосконалення людини, що дозволяє описати нове розуміння потенціалу особистості. Потенційність часто розуміється як самореалізація, самоактуалізація, реалізація можливостей. Зазначене вище акцентує увагу на дуже близьких явищах, що показують стійкі позитивні зміни в особистості, реалізацію її природного потенціалу: “індивідуацію” (К. Юнг), повну реалізацію справжніх можливостей (К. Хорні); внутрішню активну тенденцію до саморозвитку на зразок істинного самовираження (Ф. Перлз); прагнення людини до найбільш повного вияву і розвитку можливостей та здібностей (К. Роджерс); прагнення людини стати тим, ким вона може стати (А. Маслоу). Поняття “індивідуальність”, неповторна (унікальна) сутність особистості, розглядається в працях Г. Олпорта,

Б. Ананьєва, і С. Рубінштейна, що пов'язують індивідуальність з вищим рівнем розвитку особистості. Самореалізація була предметом уваги науковців, зокрема К.О. Абульханової-Славської, Л.І. Анциферової, Г.С. Батіщева, О.Ф. Бондаренко, Є.І. Головахи, В.Г. Панка, В.А. Роменця, С.Л. Рубінштейна, Л.В. Соханя, Т.М. Титаренко та ін., які розглядали самореалізацію як переважно свідомий, цілеспрямований процес розкриття й опредметнення сутнісних сил особистості в її різноманітній практичній діяльності. Становлення гармонійно розвиненої особистості та досягнення нею “акме” великою мірою залежить від особистісних зусиль самої людини, орієнтованих на самовдосконалення та самореалізацію як неодмінну умову досягнення успіху в житті (Б.Г. Ананьєв, Т.В. Говорун, А.О. Деркач, С.Д. Максименко, В.М. М'ясищев, М.І. Пірен та ін.).

Найбільш значним внеском у розвиток теорії життєвого шляху, пов'язаним з ім'ям С.Л. Рубінштейна, було розуміння ролі особистості як активної діяльної сили, суб'єкта, що творить своє життя. С.Л. Рубінштейн констатував, що тільки “у творчості твориться і сам творець. Є тільки один шлях для створення великої особистості: велика праця над великим твором”. І дійсно, яку б сферу діяльності ми не взяли, люди, які найбільш яскраво її представляють, прославили, неординарними створіннями себе не вважали, й одночасно вони, як правило, були особистостями з великої букви.

Метою статті є з'ясування можливостей формування акмеологічної особистості школяра в рамках діяльності громадсько-активної школи.

Виклад основного матеріалу. Акмеологія (від древньогрецького слова акме – вища точка, розквіт, зрілість) – наука про вищі досягнення в життєдіяльності та розвитку особистості. Предметом акмеології є закономірності розвитку та саморозвитку особистості; самореалізації творчого потенціалу і розвитку творчої готовності до майбутньої діяльності; чинники, об'єктивні і суб'єктивні, які сприяють або перешкоджають досягненню вершин; самоосвіта, самоорганізація і самоконтроль; закономірність самовдосконалення, самокорекції і самоорганізації діяльності під впливом нових вимог [1, с. 108].

Формування спрямованості на розвиток здібностей до професійної діяльності, стимулювання здобуття компетентності – найважливіші акмеологічні проблеми. Власне акмеологічна проблема полягає в тому, щоб зрозуміти чому одні учні досягають творчих вершин, а інші на це не здатні. Цю проблему можна з успіхом розв'язати лише на основі системного використання акмеологічних технологій.

Акмеологічна технологія – це сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток властивостей і якостей, які сприяють досягненню високого рівня особистісного розвитку [1].

Спрямованість на “акме” передбачає інтерактивну взаємодію, призначення якої полягає у зміні, вдосконаленні моделей поведінки й діяльності учасників навчально - виховного процесу. Особливості акмеологічних технологій обумовлені внутрішньою установкою суб'єкта на розробку та впровадження. Об'єктом технологізації стають особистісні зони розвитку людини, способи й

засоби життєдіяльності, професійне становлення.

“Кожна особистість, породжена в цьому світі, – писав М. Бубер, – являє собою щось особливе, що ніколи не існувало колись, нове, оригінальне, унікальне. Кожен зобов’язаний увесь час розуміти, що ніколи до цього на світі не жив ніхто, подібний йому, і тому кожен покликаний здійснити свою власну місію в цьому світі”.

З акмеологічної точки зору найбільш близькою до пояснення суті розвитку особистості є позиція О.Ф. Лазурського, який підкреслював, що головне в людині - це «багатство особистості», тобто різноманітність і складність психічних явищ і здібностей. Під розвитком особистості О.Ф. Лазурський розумів «... максимум розвитку здібностей і обдарованості, їх збагачення» [5, с. 472-492], підкреслюючи цим рівноправність набутого і потенційного. Бо саме в акмеології потенціал особистості розглядається як система ресурсів, що постійно поповнюється і відновлюється. Особистісний розвиток відбувається перш за все тоді, коли поповнюються знання, розширюється світогляд, удосконалюються інтелектуальні вміння (самонавчання). До потенційної сфери відносять:

- природні особливості (наявні в людині особливості як індивіда);
- здібності;
- соціальні можливості суспільства, які можуть бути використані для особистісного розвитку.

До сфери актуального:

- якісно нове перетворення потенційного;
- зовнішні прояви того, що реально функціонує.

Акмеологічні якості особистості забезпечують рух людини до визначених досягнень. До цих особистих якостей ми відносимо акме-мотивацію та акме-здібності. Акме-мотивація – це спрямованість достатньо зрілої особистості на розв’язання акмеологічних завдань психічного й професійного розвитку, а також на забезпечення його поступового характеру та способу вирішення.

Акме-здібності – це індивідуально-психологічні властивості особистості, які забезпечують підтримку поступального висхідного вектора психічного та професійного розвитку, включають здатність будувати варіанти акмеограм свого розвитку, обирати та реалізувати прийоми і технології переходу з одного рівня професіоналізму на інший більш високий рівень, здатність долати перепони на шляху досягнення “акме” [8].

Саме завдяки виховній роботі у сучасній ГАШ формується успішна особистість, нова генерація української інтелігенції, ядро національної інтелектуальної еліти, яка забезпечить розвиток успішної держави. Адже, як говорив Р.Т. Кіосакі “Освіта, яка не вчить жити успішно у сучасному світі, не має ніякої цінності”.

Сьогодні стає абсолютно очевидним, що школа не може працювати ізольовано, не погоджуючи свою навчально-виховну діяльність з іншими муніципальними, громадськими та соціальними інститутами. Успіх роботи школи в аспекті формування акмеологічної особистості школярів багато в чому

залежить від того, наскільки ефективно вона взаємодіє з громадою і використовує її виховний потенціал.

Громадсько активна школа (ГАШ) – освітній, ресурсний, культурний центр мікрорайону, міста чи села. Це школа, яка ставить за мету не лише надання освітніх послуг учням, а й розвиток громади, залучення батьків і мешканців до вирішення соціальних та інших проблем, що порушуються як перед школою, так і перед громадою [3, с. 23].

Завдання ГАШ з реалізації акмеологічної особистості:

відбір змісту освіти та педагогічних технологій, що розкривають учням ціннісні життєві орієнтири та сприяють найбільш повній реалізації їх ціннісних і життєвих орієнтацій;

забезпечення школярів ефективним інструментарієм самореалізації та самовираження для досягнення життєвого успіху;

спрямування особистості на досягнення максимальної досконалості у всіх сферах власного саморозвитку;

збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я школярів у всіх сферах їх діяльності;

розвиток соціального партнерства, що сприяє соціалізації особистості школяра;

використання нетрадиційних, дієвих форм взаємодії школи та громади;

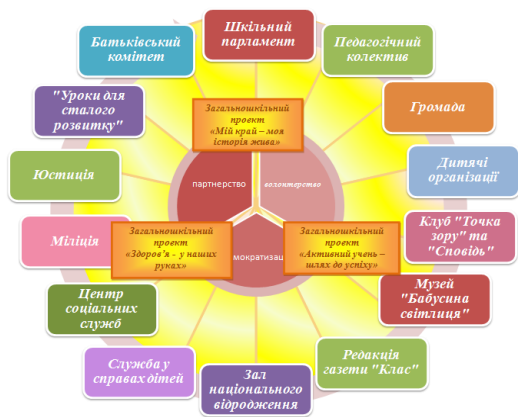
формування умінь долати труднощі, прогнозувати наслідки своїх вчинків, здатності свідомо приймати рішення;

виховання національно свідомої та конкурентоспроможної особистості школяра, яка спроможна на краще змінювати себе та навколишній світ.

Провідною метою виховання учнів є підготовка гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості, яка поєднує в собі високу духовність, моральну чистоту та професійну грамотність. Досягнення цієї мети забезпечується високим рівнем навчальної роботи, а також постійним вдосконаленням системи виховної роботи у сучасній школі. Найважливішим критерієм ефективності виховної роботи виступає рівень національної свідомості, навчально-наукової та суспільної активності старшокласників, тобто, сформованість акмеологічної позиції випускника сучасної школи.

Виховна діяльність нашої школи спрямована виробляти власну життєву стратегію кожного школяра за напрямками життєвого вибору: «Я – людина», «Я – громадянин», «Я – індивідуальність», «Я – професіонал», реалізуюючи основні характеристики ГАШ, а саме лідерство, партнерство, волонтерство, шкільна культура, послуги, розвиток громади та залучення батьків. Саме тому у Козівській ЗОШ І-ІІІ ст. №2 виробилася власна виховна система, яка забезпечує реалізацію трьох загальношкільних проєктів «Активний учень – шлях до успіху», «Здоров'я - у наших руках» та «Мій край – моя історія жива» на основі партнерства, волонтерства та демократизації (див. схема 1)

Схема 1. Виховна система Козівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2

Основними традиціями, що склалися у нашій школі та які сприяють розвитку саме акмеологічної особистості учнів, стали:

- Вшанування державних символів України (щоденне винесення прапора та виконання гімну перед початком навчальних занять);
- Щотижневі загальношкільні лінійки, які сприяють самоорганізації школярів;
- День здоров'я;
- День учнівського самоврядування;
- Конкурсно – розважальна гра «Містер та Місіс школи», святкова імпреза «Дитина року»;
- «Ігри патріотів»;
- Дні класних колективів;
- Відзначення визначних та пам'ятних дат, вечори пам'яті у школі.

Для формування високо духовної особистості важливу роль відіграють духовні зустрічі у школі:

- Щотижневі спільні молитви з о. Р. Рокецьким;
- Духовні зустрічі з о. Юстиніаном, о. Василем Броною, о. Орестом Глубішем;
- Тренінгові заняття спільно з головою «Руху тверезості» Тернопільсько - Зборівської архієпархії о. В. Сліпчуком;
- Тренінгові заняття для старшокласників, які проводять тренера Тернопільського міського жіночого клубу «Відродження нації»;
- Екологічні бесіди з о. В. Шафраном;
- Духовні екскурсії рідною Україною та святими місцями з о. Романом Рокецьким (зокрема вже було відвідано духовні святині в Зарваниці, Крилосі, Гошеві, Грушеві, Погоні, Львові, Івано- Франківську та інші).

На розвиток морально чистої та національно свідомої особистості впливають також зустрічі з відомими людьми. Зокрема, у нашій школі вони були проведені з:

- Заслуженим артистом України В. Хім'яком;
- артистами Надією Гураль та Василем Дунцем;
- місцевою поетесою Ганною Назарків, письменником Волковим О.М.;
- очевидцями голодомору Завійською Г.К. та Федик Я.М.;

- учасницею ОУН – УПА Червінською О.;
- лікарями Волковим О.М., Кордіякою І.І., Копанем П.С.;
- керівником відділення «Приватбанку» Пашковською І.;
- учасником ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Кавкою Б.М.;
- учасниками АТО Судомиром Тарасом, Пшенишняком Андрієм, Гноєвим Андрієм, Погорілим Іваном.

Проявом великої шани, поваги та вдячності за мирне небо над головою є щорічна загальношкільна акція «Грані добра», в ході якої учні вітають наших земляків – героїв до Дня захисника України, Дня перемоги, відвідують їх за місцем проживання.

Різноманітні загальношкільні акції є основою освітнього виховного процесу. Адже вони сприяють формуванню особистості, яка здатна самотійно і прагне допомагати іншим успішно будувати своє життя:

- «День прапора України»;
- «Міжнародний день миру»;
- «Толерантність врятує світ»;
- «Подаруй посмішку ближньому»;
- «День обіймів»;
- «Грані добра»;
- «День людей в потребі»;
- «Таємний ангел - охоронець»;
- «Святий Миколай - воїнам АТО»;
- «Великодній кошик воїнам АТО»;
- «Діти – дітям», «Острів душі», «На шляху до мрії», «Від серця до серця»;

Екологічні акції «Година Землі», «Міжнародний день без паперу», «Первоцвіти зберігай, їх ніколи не зривай!», «Вода – джерело життя», «Велика шкода від маленьких батарейок», «Заміни лампи – зміни світ!», «За чисте довкілля», «Почни зміни із себе: відповідальне споживання – відповідальне сортування», «Друге дихання старим речам».

Традиційною акцією усіх ГАШ є «Весняний тиждень добра», в рамках якого школярі спільно з владою, громадою, підприємцями, церковною парафією проводять:

- прибирання території селища;
- благодійні ярмарки, зібрані кошти з яких ми віддаємо на лікування онкохворим людям, воїнам АТО, людям в потребі. Адже недаремно гаслом весняного тижня добра є слова Л. Костенко «Віддай людині крихітку себе, за це душа поповнюється світлом»;
- насадження дерев. За попередні роки нами було засаджено 100 каштанів за сприяння лісничого Яремчука Н.І.; 25 плодкових дерев та 40 кущів за сприяння агропродсервісу «Мрія»; 800 дерев на території дендропарку «Лісова пісня» спільно з головою райдержадміністрації;
- допомогу за місцем проживання самотнім людям похилого віку.

Такі шкільні традиції спонукають школярів до системної волонтерської діяльності протягом року, зокрема, вона реалізується через:

- Пошукову діяльність волонтерських загонів, в рамках якої було досліджено життєвий та творчий шлях відомих людей Козівщини Райтер М.П., Федик Я.М., Волкова О.М., «Духовну спадщину Козівщини» в рамках реалізації Всеукраїнських експедицій «Моя земля – земля моїх батьків», «Моя Батьківщина - Україна», записано спогади ветерана ВВВ Десятника А.О. в ході реалізації Всеукраїнської акції «А ми тую славу збережемо»;
- Благодійна діяльність волонтерських загонів, в рамках якої ведеться допомога самотнім людям похилого віку, ветеранам війни, воїнам АТО, геріатричному відділенню у с. Денисів;
- Участь в проекті «Відповідальне місто».

Партнерство виникає там, де є спільні інтереси і взаємовигідні відносини. Необхідною умовою роботи школи в режимі громади є виявлення освітніх потреб і ресурсів, а також задоволення цих потреб за рахунок наявних ресурсів [4, с. 95]. Громада, позашкільні установи є надійним плечем школи у формуванні акмеологічної особистості школяра, адже як говорив Г. Форд «Зібратися разом – це початок, працювати разом –це прогрес, а залишитися разом – це успіх». Наші партнери допомагають всесторонньо розвиватися та самореалізуватися нашим школярам (див. схема 2)

Схема 2. Партнерство Козівської ЗОШ І-ІІІ ст. №2 у формуванні акмеологічної особистості школяра

БДЮТ	<ul style="list-style-type: none"> • День здоров'я у школі • Заняття гуртка «Мистецтво рідного краю» • Навчально – тренувальні змагання з пішохідного туризму в закритих приміщеннях
ДЮСШ	<ul style="list-style-type: none"> • Виділення спортивного залу для занять спортивних секцій з гандболу, футболу та настільного тенісу
БК	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення спільних свят, акцій • Постановки вистав
МНС та МВС в Козівському районі	<ul style="list-style-type: none"> • Круглі столи, зустрічі з питань правового виховання, практичні заняття з НС • Майстер – класи з надання першої допомоги
Дендропарк «Лісова пісня»	<ul style="list-style-type: none"> • Виділення класних кімнат для занять гуртківців; • Проведення акцій «За чисте довкілля»
Парафія церкви св.Василія	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення екологічних та благодійних акцій • Діяльність Марійської дружини • Випуск парафіяльної газети «Вершина»
Центр зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> • Тренінгові профорієнтаційні заняття • КВК «Час професіонала»

Існування ГАШ можливе лише за рахунок залучення батьків до навчально – виховного процесу. Ще В. Сухомлинський говорив проте, що «Гармонійний, всебічний розвиток можливий лише там, де два вихователі – школа і сім'я – не

тільки діють одностайно, ставлячи перед дітьми ті самі вимоги, а й є однодумцями, поділяють ті самі переконання”. Саме тому наші батьки є активними учасниками загальношкільних свят, модульних занять з історії, біології, економіки, позакласних екскурсій, адже вони допомагають школярам на шляху до самореалізації та самовдосконалення. Приклад батьків та їх активна життєва позиція стають поштовхом для школярів. Саме батьківська громада спільно з колективом школи стали основою створення пришкільного музею «Бабусина світлиця», де відображено життя та побут Тернопільщини кінця 19 – початку 20 ст.

Своєю діяльністю як ГАШ ми спонукаємо наших учнів до лідерства, досягнення успіху в самореалізації кожної особистості, адже, як говорив Е. Шмідт: «Справжнє лідерство припускає терпляче ставлення до критики й завзяте прагнення до досягнення бажаної мети». За останні роки наша школа має значні досягнення:

- Виграш міні – гранту від БО «Вчителі за демократію та партнерство» на встановлення енергозберігаючих вікон;
- Виграш волонтерами Корпусу Миру Емілі Котей та Молі Палермо міні – грантів на обладнання англійських кабінетів;
- Перемога у конкурсі «Я піклуюсь про рідний край», організований агрохолдингом «Мрія»;
- Перемога у Всеукраїнському конкурсі есе «Я – європеець» та вручення диплому в Посольстві Литовської Республіки в Україні;
- Перемога у III етапі Всеукраїнського конкурсу творів епістолярного жанру «Напиши листа про цінність води»;
- Перемога в III етапі Всеукраїнського конкурсу дитячого читання «Найкращий читач України – 2014»;
- Перемога в III етапі Всеукраїнської експедиції «Моя Батьківщина - Україна» в напрямку «Духовна спадщина мого роду»;
- Перемога в конкурсі плакатів на Всеукраїнському зборі лідерів учнівського самоврядування «Молодь обирає здоров'я»;
- Запрошення активістів шкільного парламенту на зустріч з головою ВР України;
- Участь президента школи Атаманчук Т. у Всеукраїнському форумі «Діти змінюють світ» (червень, 2016);
- Агітбригада «Крокус» - переможець обласного конкурсу учнівських колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім»;
- Переможці у конкурсі шкільних проектів з усної історії «Жива історія», нагороджені поїздкою до м. Прага (Чехія);
- Лауреати XVI Всеукраїнського конкурсу учнівських дослідницьких та творчих робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І.Б. Медвинського у м. Київ: Іваськів О. посів I місце серед лауреатів у секції «Художні роботи в історії Голокосту»;
- Перемога в проектах фонду Кличко «Клич друзів – граймо разом!», «Посилка успіху», «Zero Waste School - 2018»;

□ Перемога Цапко Я. в IV Школі громадянської і волонтерської участі та патріотичного виховання «Агенти змін» (2018 р.);

□ Перемога Цапко Я. в обласному конкурсі інтелектуальних випробувань щодо розкриття духовних і моральних цінностей у розвитку особистості на прикладах видатних українців чи знакових явищ в українській історії через призму Української Хартії вільної людини (гран-прі в номінації есе);

□ Щорічні перемоги у Всеукраїнських олімпіадах з навчальних базових дисциплін.

Отже, педагогічний колектив Козівської ЗОШ I-III ст. №2 докладає усіх зусиль до формування акмеологічної особистості школяра, скеровує своїх вихованців на досягнення максимальної досконалості у всіх сферах власного саморозвитку. Адже «Успіх - це не стільки те, що ми маємо, скільки те, ким ми стаємо в результаті». Наш педагогічний колектив прагне, щоб кожен з наших вихованців був успішним, а значить був щасливим. Адже Альберт Швейцер говорив: «Успіх не є ключем до щастя. Щастя - ось ключ до успіху. Якщо ви любите те, що робите, ви будете успішним!».

Список використаних джерел та літератури:

1. Акмеологический словарь / [под общ. ред. А. А. Деркача]. – М.: Изд-во РАГС, 2004. – 161 с.
2. Акмеология : учебник / под общ. ред. А. А. Деркача. – М., 2002. – 256 с.
3. Ворон М. Школа як осередок розвитку громади / М. Ворон // Підручник для директора. – 2006. – № 9. – С. 23 –27.
4. Єльнікова Г. Організація та розбудова ГАШ як осередку розвитку громади: Навчально-методичний посібник / Г. Єльнікова, Л. Даниленко, Т. Сорочан, Н. Клокар, Н. Софій, М. Ворон. – К. : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2007. – 172 с.
5. Лазурский А.Ф. Классификация личностей: Психология индивидуальных различий. Хрестоматия / [под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова]. – М.: ЧеРо, 2000. – 776 с.
6. Педагогіка успіху (досвід становлення акмеологічної системи ліцею). – К.: Гнозис, 2004. – 684 с.
7. Сазоненко Г. Шкільна акмеологія: для кого й навіщо, або Що є мірою досконалості суспільства? // Упр. освітою. – 2010. – Верес. (N. 18). – С. 8–11.
8. Психолого-акмеологические обеспечение саморазвития личности в системе непрерывного образования / под. ред. А. Деркача. – М.: Изд-во РАГС, 2002. –357 с.
9. Пальчевський С. С. Акмеологія: [навч. посіб. для студентів вищих навч. закл.] / С. С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2008. – 398 с.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Анотація. Розкрито дефініцію педагогічний маркетинг; окреслено принципи педагогічного маркетингу в системі освіти; визначено основні інструменти педагогічного маркетингу та шляхи їх використання педагогами.

Ключові слова: педагогічний маркетинг, інструменти педагогічного маркетингу, принципи педагогічного маркетингу, конкурентоспроможний педагог.

Державна політика в сфері освіти спонукає заклади освіти все більше заглиблюватися в систему ринкових відносин. Конкурентоспроможність закладів освіти характеризується здатністю здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців, затребуваних на ринку праці. Саме педагогічний маркетинг може використовуватися як один із найефективніших інструментів впливу, що покликаний привести ринок освітніх послуг у відповідність до вимог часу.

Питання маркетингової діяльності в освіті досліджували такі науковці: Т. Оболенська, С. Біла, А. Дмитрів, І. Кушнір, З. Рябова, С. Телетова, Л. Шевченко, М. Фарухшина та інші.

Метою розвідки виступає дослідження технологій, принципів та інструментів педагогічного маркетингу в професійній діяльності педагога.

Педагогічний маркетинг – це вид діяльності, спрямований на вивчення освітнього середовища, створення та розвиток ринку освітніх послуг й стимулювання попиту на них [1; 2]. Мета педагогічного маркетингу – створити адаптовану до сучасних умов освітню установу, яка узгоджувала б свою діяльність як виробника освітніх послуг із потребами споживачів.

Педагогічний маркетинг педагога Нової української школи (НУШ) розглядаємо як діяльність з підвищення його конкурентоспроможності, з метою досягнення найвищої якості підготовки здобувачів знань із високим рівнем ключових компетентностей.

У професійній діяльності педагога НУШ виділяють такі принципи педагогічного маркетингу [1; 3]:

- принцип інформаційної відповідності;
- принцип пріоритетності;
- принцип стратегічної орієнтації;
- принцип елективності навчання;
- принцип ефективної діяльності;
- принцип компетентнісного підходу.

Підготовка педагога Нової української школи до педагогічного маркетингу передбачає формування у нього спеціальних компетенцій [4]:

- креативної (уміння адаптувати сучасні маркетингові підходи, інструменти та технології до освітнього процесу);
- маркетингової (здатність до само маркетингу, робота над собою, своїми

потенційними можливостями);

- іміджевої (здатність до створення особистісного професійного бренду);
- інформаційно-технологічної (вміння користуватися сучасними інформаційними та електронними інструментами інтернет-маркетингу);
- репрезентативної (навички самопрезентації, представлення своїх освітніх продуктів у привабливому, чіткому та професійному вигляді);
- комунікативної (здатність підтримки взаємовідносин з усіма учасниками освітнього процесу на основі педагогіки партнерства, маркетингу взаємовигідних партнерських стосунків).

Інструменти маркетингу – це ті засоби, які використовуються організацією, щоб здійснювати вплив на ринок. Щодо інструментів педагогічного маркетингу, визначаємо їх як засоби маркетингового впливу на споживачів освітніх послуг з метою побудови ефективних взаємозв'язків між суб'єктами освітнього ринку. До інструментів педагогічного маркетингу, які може використовувати в своїй діяльності педагог Нової української школи, виділимо: блогінг, бенчмаркінг, white paper (біла книга), сторітелінг і трайвертайзінг [1].

Блогінг – це мистецтво публікації, просування та розвиток ідей. Формування спільноти і водночас позиціонування себе як експерта в обраній сфері. Блог не має цінності для споживачів, якщо не містить актуальної інформації, яка повинна бути добре оформлена та зручна в пошуку. Найбільш ефективним в практиці педагога НУШ є відео-блогінг, оскільки сучасна молодь краще сприймає візуальний контент.

Бенчмаркінг – заснований на детальному вивченні конкурентного середовища та впровадження модифікованого досвіду цих закладів з метою безперервного вдосконалення своєї діяльності. Вивчення досвіду успішних колег, закордонних практик та адаптація у своїй професійній діяльності дозволить педагогу НУШ бути конкурентоспроможним та сучасним.

Сторітелінг – маркетинговий інструмент, в якому інформація про товар або послугу подається у форматі «розповідання історій». Педагог, який вдало побудує цю історію, сторітелінг стане чудовим інструментом, що надихає, мотивує учнів до вивчення предмету. Адже розповідання історій передбачає вкраплення власного або чужого досвіду, комунікацію та емоційне співпереживання.

Трайвертайзінг («try» – «пробувати» і «advertising» - реклама). Перш ніж придбати, потенційний споживач може познайомитися з товаром/послугою ближче (погортати посібник, ознайомитись зі змістом тренінгу, відвідати заняття вчителя при обранні школи для першого класу тощо).

Отже, використання інструментів педагогічного маркетингу у професійній діяльності педагога Нової української школи сприяють розвитку конкурентоспроможності та формування особистісного бренду педагога, позитивно впливають на його імідж та допомагають розкрити власний потенціал як педагога так і здобувачів освіти.

Маркетинг допомагає закладам освіти зайняти своє місце на ринку освітніх

послуг, культивуючи особливу місію кожного освітнього закладу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Фарухшина М. Ш. Застосування інструментів педагогічного маркетингу в професійній діяльності педагога Нової української школи / М. Ш. Фарухшина. URL: <http://www.osvitaua.com/2018/07/65799/> (дата звернення 03.10.2019).
2. Телетова С. Г. Педагогічний маркетинг у діяльності навчальних закладів / С. Г. Телетова, О. С. Телетов // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 3. С. 117-124.
3. Колерова В. Принципы педагогического маркетинга Ученые записки: электронный научный журнал Курского государственного университета. 2013. № 3 (27). Том 2 / В. Колерова. URL: <http://www.scientific-notes.ru/pdf/032-028.pdf> (дата звернення 06.10.2019).
4. Фарухшина М. Ш. Педагогічний маркетинг у професійній діяльності педагога Нової української школи // Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти: електронний збірник спецкурсів: авторський колектив / загальна ред. проф. Т. М. Сорочан. К.: ЦППО, 2018. 300 с.

Брик Р. С.

УПРАВЛІННЯ СЕРЕДОВИЩЕМ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Провідні тенденції освіти у світі пов'язані з ідеєю створення умов для розвитку особистості. Щоб сміливо вийти зі школи назустріч ХХІ століття, учню недостатньо отримати академічні знання. Запорука щасливого та комфортного життя у майбутньому криється не у високих тестових балах – вона з'являється тоді, коли кожен учень отримує можливість розвитку, зростання та повного розкриття свого потенціалу. Покидаючи шкільні стіни, сьогоднішній випускник має підходити до будь-якої справи з творчістю, гнучкістю та власним баченням, орієнтуватися в інформаційному просторі та користуватися сучасною технікою, бути ініціативним та відповідальним, співпрацювати з іншими та бути лідером.

Нова українська школа передбачає зміни не лише у змісті освітніх програм, а в першу чергу – у ключових підходах до освітнього процесу. Шкільна освіта в Україні переходить від повідомлення інформації – до розвитку життєвих компетенцій, від одноманітного стандартизованого підходу – до дитиноцентризму та особистісної орієнтації, від педагогіки інструктажу та впливу – до педагогіки партнерства. Одним із компонентів оновлення середньої освіти є сучасне освітнє середовище. Планування і дизайн освітнього простору школи буде спрямований на розвиток дитини і мотивації її до навчання. Освітній простір Нової української школи не обмежуватиметься питаннями ергономіки. Організація нового освітнього середовища потребує широкого

використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу [4].

В новому тисячолітті все більше замість терміну «освітній процес» використовується термін «освітній простір», «освітнє середовище», «навчальне середовище», «освітній ландшафт» тощо. Ці категорії потроху входять до нашого педагогічного словника.

Упродовж останніх років помітно вирізняються дослідження освітнього середовища, які проведені такими науковцями, як В. Артеменко, І. Баєва, Т. Гуменюк, С. Дерябо, Ю. Жук, О. Керницький, Ю. Мануйлов, В. Панов, В. Рубцов, В. Слободчиков, І. Якиманська, О. Ярошинська, В. Ясвін, К. Юр'єва та інші.

Застосування різних методологічних підходів до моделювання та проектування освітнього середовища призвело до появи різних точок зору на його сутність, структуру, зв'язки і психолого-педагогічні можливості.

У тлумачному словнику дається таке пояснення поняттю «середовище»: оточення, сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, в яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [8]. Словник С. Ожегова трактує «середовище», як заповнене просторово-наочне, природне і соціальне оточення людини, причому вказує, що несприятливе оточення не дає можливості особистості зростати та розвиватися [9]. Поняття «середовище» в широкому розумінні означає оточення.

Під терміном «освітнє середовище» дослідник В. Ясвін має на увазі систему впливів і умов формування особистості згідно заданого взірця, а також можливостей для її розвитку, які знаходяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [10, с. 14].

Вітчизняні та зарубіжні науковці й практики трактують освітнє середовище, як частину життєвого, соціального середовища людини, яка виявляється у сукупності усіх освітніх факторів, що безпосередньо або опосередковано впливають на особистість у процесах навчання, виховання та розвитку; є певним виховним простором, в якому здійснюється розвиток особистості.

У результаті теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень освітнього середовища можна зробити висновок про існування декількох моделей освітнього середовища: еколого-особистісна модель (В. Ясвін), комунікативно-орієнтована модель (В. Рубцов), антрополого-психологічна модель (В. Слободчиков), психодидактична модель (В. Лебедева, В. Орлов), екопсихологічна модель (В. Панов).

На сьогодні розгляд зазначеного питання відбувається у напрямках з погляду педагогіки та теорії архітектури і дизайну. Серед педагогічних досліджень слід відзначити «середовищний підхід», детально опрацьований, зокрема, у роботах В. Ясвіна. У своїй роботі він спирається на трьохкомпонентну модель освітнього середовища, що включає

психодидактичний, соціальний та предметно-просторовий компоненти. Безумовна продуктивність такого підходу визначається тим, що предметно-просторове, архітектурно-дизайнерське рішення навчального закладу аж ніяк не є самоціллю, а має спрямовуватись на сприяння досягненню головної, власне педагогічної мети закладу освіти [5].

У моделі Г. Ковальова освітнє середовище складається з таких компонентів: фізичне оточення – шкільне приміщення, його дизайн, розмір і просторова структура навчальних помешкань, умови для переміщення і розміщення учнів; людський фактор – добір учнів, наповнюваність класів та груп і його вплив на соціальну поведінку учнів, особливості й успішність учнів, етнічні особливості, якість підготовки вчителів, статево-вікова структура учнівського контингенту; програма навчання – новаторський характер змісту програм навчання, технології навчання, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю [1].

Як свідчать результати аналізу наукової літератури, для того, щоб освітній простір став розвивальним середовищем, воно має набути таких властивостей: гнучкості, що означає здатність освітніх структур до швидкої перебудови відповідно до потреб особистості, навколишнього середовища, суспільства; неперервності, що виражається через взаємодію і наступність у діяльності всіх суб'єктів; варіативності, у якій передбачено зміну освітньо-розвивального середовища відповідно до потреб суб'єктів в освітніх послугах; інтегрованості, що забезпечує вирішення виховних завдань за допомогою посилення взаємодії компонентів, які входять у його структуру; відкритості, у якій передбачено широку участь усіх суб'єктів освіти в управлінні, демократизацію форм навчання, виховання та взаємодії; налаштованості на спільне діяльне спілкування всіх суб'єктів освітнього процесу, що його здійснюють на основі педагогічної підтримки як особливої, прихованої від очей вихованців позиції педагога [5].

Освітнє середовище можна розглядати як особливий технологічний засіб, формуванням якого можна управляти. Відповідно до структури освітнього середовища, можна виділити такі основні напрями роботи учасників освітнього процесу: створення здоров'ясприятливих умов просторово-предметної достатності, організація освітнього процесу за однією з моделей навчання учнів навичкам здорового способу життя, налагодження демократичних, гуманних взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

У створенні безпечного середовища в закладі освіти першочергова роль належить органам місцевого самоврядування. Серед власних повноважень виконавчих органів місцевих рад, що передбачені статтею 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», є: управління закладами освіти, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів [7].

У Методичних рекомендаціях щодо організації освітнього простору «Нової української школи» рекомендується організувати простір навчального

кабінету на основі восьми осередків. Уточнюються вимоги до учнівських меблів (ергономічність, безпечність, форма та розміри, міцність, вага, колір, естетичність) [3]. Складові предметно-просторового розвивального середовища мають відповідати санітарно-гігієнічним нормам.

З метою модернізації шкільної інфраструктури, створення умов для надання якісних та доступних освітніх послуг в умовах децентралізації та реформи Нової української школи міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства ініційований проект Новий Освітній Простір, який реалізується спільно з міністерством освіти і науки та органами місцевого самоврядування [2].

Відповідно до Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти, оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти здійснюватиметься, зокрема, за напрямом «освітнє середовище закладу освіти», а саме: забезпечення комфортних і безпечних умов навчання та праці; створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації [6].

У сучасних швидкозмінних умовах освітнє середовище закладу освіти не є ізольованим від зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, які можуть мати як позитивний результат, так і містити загрози, небезпеки та ризики, які можуть сприяти деструктивним змінам у ньому. Для протидії таким змінам, необхідно, щоб освітнє середовище було захищеним, безпечним, потрібно ним вміло управляти. Нова школа лише тоді зможе бути успішною, коли в ній існуватиме комфортне освітнє середовище.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор особистості дитини: [монографія] / Н. Гонтаровська. – К.: Дніпро – VAL, 2010. – 623 с.
2. Косенко Д. Ю., Седоченко Алевтина (ред.) Новий освітній простір. Мотивуючий простір: інформаційний збірник, 1 березня 2019 р. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/motivuyuchiy-prostir> (дата звернення: 06.11.2019).
3. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи, затверджені наказом МОН від 23.03.2018 № 283. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-organizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli>.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Ухвалений рішенням колегії МОН 27 жовтня 2016 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 07.11.2019).
5. Писарчук О.Т. Організація освітньо-розвивального середовища в системі підготовки майбутнього вчителя початкової школи / О. Т. Писарчук, автор і укладач. – Тернопіль: Вектор, 2015. – 60 с.
6. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України 09 січня

2019 року № 17, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 березня 2019 р. за № 250/33221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19> (дата звернення: 07.11.2019).

7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 31 жовтня 2019 р. № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#n97> (дата звернення: 05.11.2019).

8. Тлумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика / за заг. ред. В. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак, 2009. – 960 с.

9. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1997. – 944 с.

10. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию/ В. А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 363 с.

Буняк С. М.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Зміна освітньої парадигми, усвідомлення необхідності підготовки молодого покоління до життя в умовах ринкових відносин визначили необхідність оновлення управлінської діяльності керівників шкіл. «Якість управління освітою, – зазначав В. І. Бакалюк, – містить критерії налагодженості управлінських механізмів, модернізації управління, кваліфікації управлінських кадрів. Своєю чергою, показниками цього є: перехід до стратегічно-цільового управління, впровадження інформаційно-комп'ютерних систем управління, моніторинговий супровід, психологізація управління, впровадження управлінського менеджменту, кількість цільових проектів, компетентність, продуктивність, включеність у роботу управлінських кадрів» [1]. Мається на увазі, що керівники сучасних шкіл повинні усвідомлювати практичну значущість педагогічних інновацій на професійному та особистісному рівнях. Вони мають бути носіями освітніх змін, глибоко усвідомлювати їхню сутність, об'єктивну зумовленість суспільними перетвореннями, прагнути до набуття таких якостей особистості, умінь управлінської діяльності, які б забезпечували здійснення управління на інноваційних принципах. Але, як свідчить практика, залучення керівника школи в інноваційний процес часто відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності.

Застосування новітніх технологій у процесі управління навчальним закладом та в навчальній діяльності стало загальною потребою в навчальних закладах. На підставі Закону України «Про освіту» та Закону України «Про загальну середню освіту» видами діяльності в системі освіти є:

- управління – впровадження інформаційних технологій в управління закладами освіти;
- навчання – комп'ютеризація навчального процесу та виховної

роботи навчального закладу;

- наукові дослідження – впровадження інформаційно-комунікативних технологій в наукові педагогічні розробки [4].

Як зазначається у Національній доктрині розвитку освіти, досягнення максимальної технологізації процесу управління загальноосвітнім навчальним закладом та осучаснення умов навчання, можлива за умов інформатизації середньої освіти, котра шляхом створення єдиної комунікаційної структури, спрямованої на задоволення комунікаційних та інформаційних потреб; на створення в Україні індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є передумовою для реалізації ефективних стратегій досягнення головної мети освіти. Важливе значення має випуск електронних підручників. Залежно від потреб загальноосвітнього навчального закладу мають створюватися індивідуальні модульні різнорівневі навчальні програми [2].

Виділяють основні причини, які стримують впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес:

- недостатнє забезпечення школи інформаційно-комунікативними засобами;

- неготовність керівників ЗНЗ та педагогів використовувати ІКТ у своїй діяльності;

- консервативне ставлення директорів ЗНЗ до впровадження ІКТ у навчальний процес;

- програмне забезпечення розроблене на недостатньому рівні [2].

Подолання цих причин можливе при забезпеченні умов у ЗНЗ, за яких використання ІКТ буде доцільним. Перш за все, варто звернути увагу на підготовленість керівників ЗНЗ до впровадження інновацій у їх навчальних закладах. Адже значна частина керівників шкіл побудували своєю кар'єру, починаючи професійну діяльність з вчителів-предметників, і незначна їх частина має спеціалізовану підготовку з спеціальності «Управління навчальним закладом».

Як свідчать результати досліджень, у сучасному навчальному закладі частіше діють лише три комунікативні канали, через які адміністрація взаємодіє з персоналом: накази, наради й дошки оголошень. І тільки один з них регламентований – це накази. Решта функціонують із вкрай низькою ефективністю. Керівний вплив, спрямований через ці накази, розсіюється, чіткого зворотного зв'язку немає або ж він виражений дуже слабо.

Виконати завдання підвищення ефективності поточного управління можна шляхом перебудови останніх двох комунікативних каналів за допомогою ІКТ. В умовах, коли потік інформації постійно збільшується, доцільно позбутися великої кількості інформативних стендів і нескінченної низки нарад.

Досвід роботи сучасних навчальних закладів свідчить й про те, що впровадженню інформаційних технологій в управління ЗНЗ сприяє ряд факторів, пов'язаних із вимогами до підготовки документів і звітів, наявністю в навчальних закладах комп'ютерної мережі, певної кількості комп'ютерної,

проекційної та множувальної техніки. Що дає можливість адміністрації використовувати все це для підвищення ефективності управління ЗНЗ.

Варто зазначити, що Світовою спільнотою підтримки впровадження інформаційних технологій в освіту розроблено Стандарти в галузі інформаційних технологій для керівників навчальних закладів [3]. Розглянемо їх.

I. Керівники ЗНЗ просувають та популяризують ідеї інформатизації, розвивають ІКТ-компетентності.

II. Керівники ЗНЗ прагнуть до того, щоб ІКТ, що впроваджуються в навчальний процес, методики навчання та освітнє середовище, максимально сприяли ефективності викладання та навчальній діяльності учнів.

III. Керівники ЗНЗ використовують ІКТ для підвищення ефективності педагогічної та управлінської діяльності як самого керівника, так і всіх співробітників.

IV. Керівники ЗНЗ забезпечують впровадження ІКТ для підтримки ефективної організації навчального процесу та управлінської діяльності.

V. Керівники ЗНЗ використовують ІКТ для планування та впровадження ефективних методик експертизи та оцінювання.

VI. Керівники ЗНЗ розуміють важливість соціальної, правової та етичної складових використання ІКТ та розробляють відповідні положення та локальні акти.

За умови дотримання вищезазначених вимог оновлена українська школа має всі шанси стати більш ефективною.

Варто виділити такі переваги використання засобів ІКТ в організації та плануванні діяльності навчальних закладів:

- підвищення ефективності навчального процесу
- прийняття більш ефективних управлінських рішень
- можливість вживання обґрунтованих і доцільних заходів, націлених на підвищення результативності освіти
- доступність та оперативність доступу до організаційної інформації навчального закладу
- економія матеріальних і людських ресурсів
- скорочення обсягів рутинної роботи.

Отже, впровадження в освіту ІКТ сприяє підвищенню її якості, а також удосконаленню організації функціонування навчального закладу та управління ним. Застосування уможлиблює оптимізацію процесу обміну інформацією, зменшення обсягу роботи адміністратора системи освіти й дає змогу йому приймати ефективні управлінські рішення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бакалюк В. І. Управління якістю освіти / В. І. Бакалюк // Управління школою. 2004. №15. С. 21-22.
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=825538.

3. Стандарти в галузі інформаційних технологій для керівників навчальних закладів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.iste.org/Libraries/PDFs/NETSA_Standards.sflb.ashx.
4. Управління системою загальної середньої освіти. Розділ VI. [Електронний ресурс] // Сайт української педагогіки, повноваження якої визначаються «Положенням про загальноосвітні навчальні заклади». Режим доступу: <http://ped.sumy.ua/index.php?option.com>.

Вітенко І. М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У педагогічній літературі поняття інноваційна та експериментальна діяльність нерідко ототожнюють, що пояснюється розумінням експериментальної діяльності як складової інноваційної, коли експериментально перевіряється ефективність і можливість застосування інновацій у системі освіти. Одночасно дослідно-експериментальна робота має свою специфіку проведення, і в цьому випадку вона є як окремий вид інноваційної діяльності. Педагогічні дослідження спрямовуються переважно на вивчення актуальних педагогічних проблем, пов'язаних із предметною діяльністю особистості, яка розвивається та експериментальну апробацію нових педагогічних технологій. Діяльність, про яку йдеться, має бути особистісно розвивальною, тобто її кінцевою метою є розвиток особистості дошкільника, школяра, педагога - осіб, залучених до цієї діяльності [1].

Педагогічні експериментальні дослідження пояснюють і передбачають нові факти та явища освітнього процесу або окремих його аспектів. Розкриття внутрішніх суперечностей педагогічних явищ, що вивчаються, і дослідження шляхів чи засобів їх подолання – одне з головних завдань будь-якого педагогічного дослідження, бо тільки таке вивчення створює умови для наукового управління складними процесами навчання, виховання та розвитку особистості.

Досягнення високого методичного та наукового рівнів дослідно-експериментальної роботи передбачає:

- добір найбільш актуальної проблематики;
- конкретне й умотивоване обґрунтування стратегії дослідження, визначення його мети, завдань і предмета;
- спрямованість методики й організації дослідження на розкриття закономірностей педагогічних явищ, пошук шляхів оптимізації освітнього процесу;
- коректну організацію та дотримання послідовності етапів проведення дослідно-експериментальної роботи;
- прогнозування розвитку педагогічних процесів, розробку теорії та

практики навчання й виховання, що відповідає запитам сьогодення.

Експериментальна робота – це комплексний багатofункціональний метод, призначений для розв'язання різноманітних завдань і має такі рівні творчої діяльності:

- модифікаційний - передбачає удосконалення, раціоналізацію, модернізацію, видозміну якоїсь відомої методики, прийому. Сюди ж може належати відтворення в нових умовах того, що існувало раніше, або було втрачене у масовій практиці, забуте;

- комбінаторний - передбачає нове конструктивне поєднання елементів раніше відомих методик, які в даному поєднанні дотепер не використовувалися (треба мати на увазі, що інтеграція відомих елементів може породити абсолютно новий ефект, нові системні якості, інакше кажучи, нову технологію);

- радикальний (інноваційний) - передбачає народження принципово нових, новаторських підходів, що не мають досі ні аналогів, ані прототипів.

Експериментально-дослідна робота в Тернопільській області є складовою регіональної освітньої політики й має на меті розробку та впровадження педагогічних інновацій, які пов'язані з вирішенням проблем практичної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та післядипломної освіти. Ефективності організаційно-управлінського супроводу досягнуто за рахунок керованості системою експериментально-дослідної роботи. Організаційна структура управління процесом на обласному рівні поєднує лінійно-функціональний та проектний підходи. В управлінні освіти і науки ТОДА здійснюється координація експериментально-дослідної роботи, готуються нормативні та розпорядчі документи (накази, проекти рішень колегії УОН з означених питань тощо), забезпечується взаємозв'язок з управліннями/відділами освіти міст, районів і ОТГ, а також із методичними службами міст, районів, і ОТГ, які наділені нормативно-регулятивними функціями упровадження інновацій.

Існуюча система організаційно-управлінського супроводу спрямована на:

- тривалу співпрацю методичних служб (всеукраїнського, регіонального та міського/ районного рівнів) з педагогами-дослідниками та педагогічними колективами;

- формування культури дослідної роботи;

- виконання (або корекцію) програм дослідження;

- якісну підготовку документів і практичних доробок на відповідну експертизу;

- забезпечення мотивації педагогів, педагогічних колективів.

Організаційно-управлінський супровід експериментально-дослідної роботи здійснюють безпосередньо:

- керівники закладів освіти, які ініціюють участь своїх педагогічних колективів у експериментально-дослідній роботі;

- адміністрація ОКІШПО, що організує експертну оцінку документів і продуктів експериментально-дослідної діяльності, які надходять від закладів освіти (окремих педагогів), та призначає наукових керівників і наукових

консультантів;

- наукові керівники спільно з керівниками експериментальних закладів освіти розробляють механізм взаємодії усіх суб'єктів експериментально-дослідної роботи з урахуванням основних положень про інноваційну та експериментально-дослідну роботу, здійснюють діагностику змін стану об'єкта та предметів експериментально-дослідної роботи.

Основною умовою ефективності експериментально-дослідної роботи є її науково-методичний супровід. Очолює цю роботу в області Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти. Адміністрація, завідувачі кафедр і відділів ТОКІППО координують зв'язки з науковими установами й громадськими організаціями, які беруть участь у розбудові регіональної освітньої системи. Науково-методичний супровід експериментально-дослідної роботи має за мету оцінити інноваційні ідеї, реалізація яких сприятиме розв'язанню проблем сучасної освіти; допомогти колективам у розробці нових зразків педагогічної практики; підготувати педагогічний колектив (учителя) до проведення експериментально-дослідної роботи; відстежувати динаміку змін у зв'язку із реалізацією програми дослідження.

Науково-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи закладів освіти регіону реалізовується багатofункціонально:

- як процес взаємодії щодо упровадження освітніх інновацій, які забезпечують новий рівень розвитку регіональної системи освіти на рівні вітчизняних та світових стандартів;

- як нова технологія, певна послідовність дій, що мають забезпечити конкретний професійно значущий результат;

- як педагогічна система для визначення і приведення у відповідність мети, змісту, методів науково-дослідної роботи та взаємодії суб'єктів науково-методичного супроводу.

Здійснення інноваційної освітньої діяльності, зокрема науково-дослідницької, регламентується відповідним нормативно-правовим забезпеченням: Законом України «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 року зі змінами від 16 жовтня 2012 року, Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08 вересня 2011 року зі змінами від 16 жовтня 2012 року, Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (Постанова Верховної Ради України від 21 жовтня 2010 року № 2632-УІ), Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (наказ Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522 зі змінами та доповненнями, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30 листопада 2012 року № 1352), наказом Міністерства освіти і науки України «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» від 11 липня 2017 року № 994. Ними передбачено апробацію інновацій та експериментальну перевірку

продуктивності можливості застосування в системі освіти:

- освітніх, дидактичних або виховних систем;
- державних стандартів освіти;
- інноваційних освітніх технологій;
- системи управління навчальними закладами.

Відповідно до зазначених нормативних документів керівництво та координація діяльності експериментальних навчальних закладів області здійснює Тернопільський ОКІППО.

Зокрема, обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти:

- спільно з управлінням освіти і науки забезпечує регіональний рівень управління інноваційними педагогічними процесами;
- проводить експертизу та коригує інноваційні процеси в експериментальних навчальних закладах;
- здійснює науково-методичний супровід процесу впровадження педінновацій в освітню практику;
- забезпечує патронаж ЗЗСО та ЗДО, у яких проводиться дослідно-експериментальна робота;
- узгоджує роботу РМК/ММК, експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів із упровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес;
- здійснює загальне керівництво пошуково-експериментальними дослідженнями з апробації педагогічних інновацій у рамках роботи експериментальних навчальних закладів;
- консультує педагогів-новаторів з питань пошуково-дослідницької роботи та реалізації інноваційних педагогічних технологій;
- інформує громадськість про результати інноваційної діяльності, пропагує їх до запровадження;
- створює ефективні механізми наукового керівництва експериментальною роботою педагогів;
- організовує тісну співпрацю з вищими навчальними закладами і науково-дослідними інститутами;
- забезпечує участь регіональних закладів освіти у загальнодержавних та міжнародних освітніх дослідницьких проектах;
- сприяє участі педагогічних працівників у науково-методичних, освітніх та представницьких заходах міжнародного, всеукраїнського та обласного рівнів;
- забезпечує уведення інновацій у післядипломну педагогічну освіту.

Список використаних джерел та літератури:

1. Марченко І. А. Організаційно-методичний супровід дослідно-експериментальної роботи в закладах освіти: [методичні рекомендації] / укладач І. А. Марченко. – Кіровоград: КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2016. 24 с.

САМОАНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Поняття «якість» було введено в науковий дискурс античним філософом Аристотелем, який трактував її, як те, що «одне схоже з іншим лише остільки, оскільки воно є чимось якісно визначеним» [1, с. 78]. Тобто, на думку мислителя, ця категорія виражає суттєву визначеність предмета, що є невід’ємною від самого факту його існування.

Таке трактування було основним майже до початку ХХІ століття. Сьогодні, як підкреслюють науковці Л. Гавриленко і Л. Храмова, під якістю треба розуміти ступінь відповідності властивих об’єкту (продукції чи послугам) характеристик, що встановлені вимогами [3, с. 8].

Тому, якщо ведемо мову про якість освітнього процесу, необхідно враховувати цілу низку моментів, що зумовлені набагато складнішою структурою системи споживання. Споживачами результатів навчального процесу є самі його учасники – учні / студенти, їхні батьки, підприємства / освітні навчальні заклади, суспільство і держава вцілому, які можуть / будуть використовувати потенціал випускників навчального закладу, оскільки виступають замовниками / спонсорами навчального процесу, визначаючи індивідуальну перспективу розвитку кожного члена суспільства та соціуму взагалі [3, с. 8–9].

Майбутнє держави повністю залежить від результативності навчального процесу, оскільки в ХХІ столітті розвиток і накопичення інтелектуальних ресурсів означає її успішну конкурентноспроможність на політичному, економічному й культурному рівнях.

Оцінка якості освіти є двокомпонентною і складається з якості результатів освіти (кваліфікаційні характеристики, особиста задоволеність наявним рівнем освіти, попитом на внутрішньому ринку) і якості процесу навчання (рівень кваліфікації педагогічних кадрів, навчально-методичне забезпечення навчального процесу, наявність / відсутність мотиваційного потенціалу учнів тощо).

Особою, яка організує і реалізує навчально-виховний процес у ЗЗСО, є вчитель, який має спеціальну підготовку і займається педагогічною діяльністю професійно. Він є головним інструментом виховного впливу, тому перед ним поставлені високі вимоги щодо його особистих якостей. Сучасний педагог має досконало володіти засобами формування свідомості, організації діяльності, стимулювання, формування мотиваційних потреб учнів, спираючись у своїй педагогічній діяльності на професіоналізм.

На відміну від детермінованих методів викладання, учіння та спілкування, тепер актуальні інші – започатковані не на суб’єктно-об’єктному, а на суб’єктно-суб’єктному діалозі. Тому формування готовності педагогів до суб’єктно-суб’єктних і діалогічних форм навчання, виховання і спілкування з вихованцями є актуальною проблемою сьогодення та одним із сучасних

завдань педагогічної науки і практики. За нових умов особистість вихователя стає в педагогічному процесі на рівні з особистістю вихованця, в результаті чого формуються міжособистісні стосунки у формі діалогу, і всі проблемні питання вирішуються колективно, а не під керівництвом педагога.

Для грамотного і оперативного управління якістю освіти, а не тільки заради контролю, традиційні методи якого на нинішній день є мало ефективними, в систему управління освітнім закладом впроваджується педагогічний моніторинг.

Моніторинг – комплекс динамічних спостережень, аналітичної оцінки і прогнозування ЗЗСО як цілісної системи. Постійне організоване спостереження за навчальним процесом проводиться з метою співставлення конкретного стану з очікуваними результатами, відслідковування певних / конкретних процесів за чіткими й однозначними показниками. Дослідниця Н. Васильєва також наголошує на важливості подальшого практичного використання результатів педагогічного моніторингу, а тому й визначає його як «системне дослідження процесу, об'єкта з метою одержання достовірної інформації для ефективного управління середовищем, процесами, програмами розвитку тощо».

Необхідність застосування педагогічного моніторингу в освітній процес ЗЗСО зумовлена такими його основними характеристиками, на яких акцентує увагу низка сучасних дослідників:

- 1) головна причина педагогічного моніторингу – відсутність якісної інформації стосовно реального стану процесів в освітній системі;
- 2) педагогічний моніторинг відображає тенденції сучасної науки до різновекторних досліджень, вивчення співвідношення і взаємодії різних багаторівневих змінних із застосуванням статистичних статичних методів дослідження, що забезпечують кількісну і якісну оцінку навчального процесу;
- 3) педагогічний моніторинг не передбачає зовнішнього втручання в існуючий природний стан об'єкта чи самого процесу, аж поки не буде прослідкована негативна динаміка;
- 4) аналізуються не лише оперативні/ситуативні дані, але враховуються попередні, що дає змогу моделювати подальший перебіг процесу і його результати;
- 5) статистична обробка показників є обов'язковою.

Система моніторингу буде ефективно працювати тільки за умови, що всі її елементи будуть наділені конкретним змістом, їх взаємодія буде належним чином організована, а базою організації і здійснення моніторингу стануть науково обґрунтовані принципи.

Згідно з Н. Бурковою, основними принципами педагогічного моніторингу є:

- 1) принцип системності – проведення моніторингу, який відповідає меті й характеру досліджуваних процесів на основі разових, періодичних, постійних чи вибіркового спостережень за об'єктами та суб'єктами освітньої системи;
- 2) принцип науковості – проведення моніторингу, який базується на

аналізі наукових даних, що можуть емпірично перевірятися й ідентифікуватися й в подальшому можуть аналізуватися іншими дослідниками;

3) принцип об'єктивності і непротирічливості (вибір даних, які існують об'єктивно і не протирічать самі собі);

4) принцип цілісності, що передбачає перевірку показників, комплексна характеристика яких дає повну уяву про об'єкти в цілому, а не тільки про його окремі частини;

5) принцип оперативності і прогнозованості, що вимагає отримання інформації в потрібний момент, а не тоді, коли зміни відбулися і не можуть бути скориговані;

6) принцип адекватності (вибір процедур виміру має бути адекватним цілям і завданням моніторингу);

7) принцип масштабності (моніторинг усього освітнього простору або його окремих складових) [2, с. 8–9].

Чітке дотримання принципів забезпечить адміністрацію необхідними статистичними показниками стосовно якості освітнього процесу та інформацією, що стосується його організаторів, зокрема:

- стан викладання предметів;
- рівень професійної компетенції;
- професійно значимі якості особистості;
- стиль спілкування;
- розвиток і саморозвиток учителя;
- стан навчально-методичної роботи;
- психологічний клімат у колективі;
- рівень задоволеності навчальним закладом.

Застосування вказаних принципів передбачається на всіх етапах моніторингу, їхня реалізація забезпечить достовірні результати, що використовуються як самими управлінцями, так і учасниками освітнього процесу – педагогами. Результати моніторингу стають точкою відліку процесу самовдосконалення, важливою складовою якого є самоаналіз, що реалізується через самооцінку, самостереження і самодослідження. Максимально об'єктивна самооцінка – це усвідомлення рівня особистої професійної компетенції, рівня якості викладання предмету. Самостереження може здійснювати як і паралельно офіційному педагогічному моніторингу, так і може бути породжене цим процесом. Аналізуються не лише професійно значимі якості особистості, але і стиль спілкування, психологічний клімат в колективі, задоволеність / незадоволеність навчальним закладом. Формуються мотиви професійного самовдосконалення педагога, що стають рушійними силами цього процесу.

Особливо важливим є ставлення самого фахівця до показників якості педагогічного процесу. Варто зазначити, що при індіферентному (байдужому) ставленні самого педагога до них ніякої мови про розвиток власної особистості і про результативність освітнього процесу бути не може. Тільки при усвідомленому прийнятті пропонованих вимог фахівець буде відчувати потребу

в самовдосконаленні. Потреба знаходить свій предмет в образі «Я-ідеальне професійне» і стає мотивом у роботі над собою. Саме тому самоаналіз і є важливою складовою системи моніторингу якості освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аристотель. Категории. Сочинения в 4-х томах. Т. 2. / ред. З. Н. Микеладзе. М., Мысль, 1978. 687 с.
2. Буркова Н. Г. Педагогические принципы мониторинга в учреждениях среднего профессионального образования: автореф. доктора пед. наук. М., 2008. 37 с.
3. Гавриленко Л. С., Храмова Л. Н. Управление качеством в образовательном учреждении : учеб. пособие. Красноярск : Сибирский федеральный институт, 2013. 99 с.

Городецька О. В.

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ІНТЕГРАЦІЇ МЕДІАОСВІТИ В УПРАВЛІНСЬКУ ПРАКТИКУ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Для вдосконалення професійної управлінської компетентності та ефективної діяльності в інформаційному суспільстві сьогодні доцільно враховувати процеси стрімкого інформаційно-технологічного розвитку.

Процес управлінської діяльності через підвищення рівня медіаграмотності, медіакомпетентності та медіакультури стане більш плідним і ефективним, якщо здійснювати його не спонтанно, а цілеспрямовано, відповідно до поставленої мети та завдань. Саме тому робота з інформацією та медіазасобами стала важливим змістом управлінського аспекту освітнього процесу [2].

Медіаграмотність – це досвід, обговорення та дискусія щодо тенденцій та наслідків значного впливу ЗМІ на суспільство. Також це набір компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті сучасного суспільства [1].

До складників медіасередовища керівника закладу освіти також належать:

- медіаосвітні ресурси;
- психолого-педагогічні умови використання медіазасобів;
- сучасні технології навчання;
- програмно-методичне забезпечення;
- особистісно-орієнтована взаємодія суб'єктів освітнього процесу одне з одним та з медіаосвітніми ресурсами та інше [2].

Оптимально організована та інтегрована медіаосвіта в закладі освіти забезпечує загальнокультурне, інтелектуальне зростання особистості та формування її медіаграмотності. Також допомагає розвивати вміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати та інтерпретувати медіатексти, а ще сприяє підвищенню ефективності управлінської діяльності. Медіаграмотність дає можливість сформувати культуру спілкування, розширює загальні та соціокультурні знання, сприяє розвитку комунікативних та творчих

здібностей [2].

Аби підвищити медіаосвітню компетентність керівнику закладу освіти варто брати участь у таких методичних формах роботи:

- педагогічні читання;
- семінари, зокрема проблемні семінари;
- тренінги;
- аукціони педагогічних ідей;
- засідання круглого столу;
- ділові ігри;
- коучинг-консультування керівників та інших [2].

Компетентності з медіаграмотності можна умовно поділити на чотири групи:

- розуміння медіа;
- використання медіа;
- комунікація за допомогою медіазасобів;
- вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа [1].

Бути медіаграмотним означає бути відкритим для використання нових засобів масової інформації, але також і не стати їхнім рабом. Це означає активно вивчати нові програми та технології, але не піддаватися на будь-яку нову рекламу; це означає також бути в змозі вимкнути свій телефон час від часу.

Медіакультура – здатність соціуму ефективно використовувати медіаресурси й застосовувати передові інформаційні технології [3, с. 79].

У сучасному медіасуспільстві практично неможливо досягнути особистих, соціальних, професійних або суспільних цілей без використання медіа хоча б у якийсь спосіб.

Знати правила етикету в Інтернеті також означає бути спроможним уникнути небажаних повідомлень. Соціальні медіа не тільки приносять зв'язки та співпрацю, а й неправомірне використання та зловживання. Медіаграмотні люди знають, коли інші люди поведуться невідповідним чином, і можуть ефективно покласти цьому край. Також дуже важливо розуміти, як працюють соціальні мережі і грамотно їх використовувати у професійній діяльності [1].

Важливою вимогою до професійної діяльності керівників є розуміння процесів, котрі відбуваються в сучасному медіадовкіллі; оволодіння особливими знаннями, комунікативними та інформаційними вміннями й навичками; здатністю до критичного аналізу та оцінки медіатекстів; створення і поширення через мас-медіа власної медіапродукції [4, с. 89].

Сьогодні знання швидко стають застарілими. Тому сучасна особистість повинна розвивати ключові компетентності, які б дозволяли швидко віднаходити, поновлювати і поповнювати знання. Однією з найважливіших стає медіакомпетентність, що полягає не лише в оволодінні технічними засобами, які швидко змінюються, а й у критичному ставленні до здобутих знань, почутої інформації [4, с. 90].

Медіакомпетентність включає в себе медіаграмотність, медіакультуру,

медіаторність, медіаімунітет тощо. Також найважливішою частиною медіаграмотності є вміння критично мислити, декодувати медіатексти створювати власну медіапродукцію.

Отже, сучасний керівник закладу освіти повинен бути креативним, гнучкими і чутливими до динамічних професійних, суспільних змін і технологічних викликів, готовим до інновацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бути медіа грамотним: десять необхідних компетентностей. *Media Sapiens* : веб-сайт. URL : https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/buti_mediagramotnim_desyat_neobkhidnih_kompetentnostey/ (дата звернення: 28.10.2019).
2. Качура О. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес закладу дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 12. URL: <http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/%1%8C-2017.pdf> (дата звернення: 01.11.2019).
3. Осипова Ю. Необхідність формування медіакомпетентного педагога на сучасному етапі розвитку суспільства. *Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи*: тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конф., 27 квіт. 2016 р. Миколаїв : ОІППО, 2016. С. 79–81.
4. Ратушняк О. Навчання у цифрову добу – нові виклики для освітян. *Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конф., 27 квіт. 2016 р. Миколаїв: ОІППО, 2016. С. 89–90.

Гудима М. І.

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розглянуто основні пріоритети формування мистецького середовища у закладі освіти.

Ключові слова: мистецьке середовище, мистецька освіта, інноваційна діяльність, імідж ліцею.

В. Сухомлинський писав: «Музичне виховання – це не виховання музиканта, а насамперед, виховання людини». Про значення мистецької освіти, її користь для всебічного розвитку дитини говорити буде зайвим. Лише один факт, переважна більшість лауреатів Нобелівської премії, не залежно від галузі, мали мистецьку освіту.

Показником розвитку суспільства, зрілості нації є її інтелектуальна та мистецька еліта. Незалежно від країни, кількості її населення цей показник не досягає більше 2%, тому кожна країна бореться за притік або навчання таких людей. Це є основою демократії і прогресу.

На жаль, Тернопіль займає одне з останніх місць серед кількості

мистецьких навчальних закладів на душу населення. До прикладу, у Івано-Франківську шість мистецьких шкіл, Кропивницькому – вісім, Білій Церкві (на 200 тис. населення) – вісім мистецьких шкіл, у Тернополі лише три. Не порівнюючи вже з великими містами Харків, Київ, Львів т.д. Тому, природно, що цей вакуум нині займають приватні студії, про рівень їх підготовки, відповідність стандартам освіти судити важко.

Тернопільський ліцей № 21 – спеціалізована мистецька школа імені Ігоря Герети – експериментальний освітній заклад Всеукраїнського рівня, який забезпечує надання загальної середньої та мистецької освіти, всебічний розвиток особистості, формування її громадянської активності, національної свідомості та навиків творчої діяльності.

Структурні підрозділи ліцею: початкова школа, гімназія, ліцей, спеціалізована мистецька школа.

У закладі початкова мистецька освіта здобувається одночасно з початковою та/або базовою середньою освітою компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва.

Профільна мистецька освіта здобувається у закладі на основі початкової мистецької освіти одночасно з повною загальною середньою освітою та орієнтована на формування поглиблених професійних компетентностей в обраному виді мистецтва та на продовження навчання на наступному рівні мистецької освіти.

Для учнів 1-4-х класів мистецька освіта реалізується через предмети художньо-естетичного циклу: «Музичне мистецтво», «Музичний інструмент», «Образотворче мистецтво»; «Основи театральної грамоти», «Дитячий шумовий оркестр», «Ритміка» тощо.

Для учнів 5-11-х класів мистецька освіта реалізується через допрофільне та профільне навчання за музичним, художнім та хореографічним напрямками.

Мистецьке середовище ліцею спонукає до творчого самовираження учня, створює можливості співпраці між педагогами, учнями та батьками. Воно формує відповідні уміння, які дозволяють передавати власні знання, цінності, емоції та розуміти інших суб'єктів цього середовища.

Основними характеристиками інноваційного закладу є системність нововведень і дослідницька діяльність педагогів. Такий заклад створює нову модель інноваційної організації освітнього процесу.

Освітній процес в ліцеї характеризується послідовним впровадженням педагогічним колективом системних нововведень шляхом проведення досліджень.

Мистецьке середовище, виступаючи основою духовного життя суспільства, виражає потреби цього суспільства, його домагання в освіті та духовності. Це – орієнтація в закладі загальної середньої освіти на спонукання учнів до естетичного переживання гуманістичних цінностей мистецтва як засобу їх особистісного розвитку.

Мета якісної освіти реалізується за умови успішного методичного впровадження інтеграції в закладах загальної середньої освіти. Ідея інтеграції в

освіті як вимога об'єднання в ціле компонентів об'єктів навчання є значним необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого уможлиблюється створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність.

Освітня реформа реалізується з метою подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

Уміння бачити взаємозв'язки усіх аспектів життя, зрештою, стає звичкою, яка буде допомагати учням протягом всього їхнього життя.

З метою здійснення експериментальної діяльності закладу за темою «Формування мистецького середовища в закладі загальної середньої освіти», організовано самоосвітню роботу педагогів, а саме: укладено індивідуальні плани самоосвіти з урахуванням тематики і проблематики дослідження та програми експерименту; проведено науково-методичні консультації з метою підготовки педагогів до участі в дослідно-експериментальній роботі та реалізації завдань експерименту відповідно до професійних запитів і потреб; здійснено інформаційне забезпечення дослідно-експериментальної роботи, що передбачало оновлення структури науково-методичної роботи в ліцеї з урахуванням завдань експерименту, організацію та проведення науково-методичних заходів з проблеми дослідження.

На засіданнях предметних товариств учителів ліцею та круглих столах, організованих творчою групою, були опрацьовані дослідження зарубіжних фахівців та статті українських науковців.

Учителі закладу ознайомились із принципами інтеграції мистецького циклу предметів у навчальні плани закладів загальної середньої освіти Іспанії, Франції, Німеччини, Великобританії та Північної Ірландії та особливостями організації освітнього процесу у цих країнах.

На сучасному етапі європейські держави, визнаючи унікальну роль мистецтва у культурному і творчому розвитку молодого покоління, розглядають шкільну мистецьку освіту як засіб збереження культурної різноманітності і міжкультурного порозуміння в Європі та світі та надають дисциплінам зазначеного циклу статусу обов'язкових у національних освітніх програмах.

Мистецтво відіграє ключову роль у вихованні молодих європейців та забезпеченні міжкультурного взаєморозуміння на континенті, що робить проблему організації мистецької освіти на всіх освітніх рівнях актуальною як в європейських державах, так і в Україні, враховуючи європейський вектор нашої держави.

Психологічна служба ліцею вивчала стан психологічної готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності. До тестування було залучено 92% педагогічних працівників та адміністрацію закладу.

За результатами анкетування «Готовність учителя до інноваційної діяльності» можна зробити висновок, що всім педагогам цікаві новації та

експерименти у професійній діяльності. 100% опитаних вчителів вже неодноразово застосовували новітні технології але, на їх думку, найбільш гальмує впровадження нових педагогічних ідей недостатнє матеріальне забезпечення – 46% та надмірна насиченість навчального матеріалу – 26%. Серед новітніх технологій найбільш охоче педагоги застосовують інтегроване навчання (41%) та проектні технології (44%). Учителі закладу проявляють усі ознаки готовності до застосовування та створення новацій: прагнення пізнати нове – 39%; бажання експериментувати – 34%; попередній досвід впровадження новацій – 26%.

Можливість самовдосконалюватися, чітке бачення мети (42%) та впевненість у собі (56%), вважають опитані, є головними складовими успіху.

Проаналізувавши результати анкетування, можна зробити висновок, що серед педагогів ліцею переважає високий та середній рівні психологічної готовності до інноваційної діяльності.

Проведено тренінг із самооцінювання діяльності з визначення Індексу інституційної спроможності в освітній сфері «Професійний розвиток педагогічних працівників». Понад 60 педагогів, які брали участь у самооцінюванні, розподілились так, що більшість із них вказали на частковий та поглиблений ступінь вияву індикаторів зазначеної сфери, а в окремих позиціях відзначили наявність у ліцеї елементів сталого розвитку.

Опираючись на визначений результат, учасники самооцінювання склали план дій з розвитку інституційної спроможності: аналізували внутрішні і зовнішні чинники, які потребують усунення у системі професійного розвитку; пропонували стимулюючі інструменти, які будуть позитивно впливати на досягнення сталого розвитку; обговорювали, приймали рішення, визначали рівень відповідальності кожного за досягнення рівня сталого розвитку.

Проведено анкетування батьків «Батьки та школа», метою якого було дослідити думку батьків щодо організації освітнього процесу у школі. Опитуванням були охоплені батьки учнів у рівній пропорції з кожного класу. За результатами анкетування можна зробити висновок, що 52% ставляться позитивно до дослідно-експериментальної діяльності закладу і 32% – нейтрально. 16% батьків не визначилися із відповіддю.

Розвиток професійної майстерності педагогів передбачає наявність оперативної інформації щодо системи цінностей сучасних учнів. З цією метою, проведено опитування учнів 10 класів у рамках міжнародного проекту «Світ сучасних старшокласників». Результати анкетування є важливими для роботи з батьками, плануванні виховних заходів, розумінні світогляду та пріоритетів сучасної молоді.

Для інформування громадськості щодо діяльності закладу створено новий сайт ліцею (режим доступу: <https://l21.te.ua/>), введено структурний компонент «Інновації», що містить нормативні документи щодо всеукраїнського експерименту, інформацію про проведені заходи за темою експерименту, статті, презентації, фотоматеріали.

З метою формування позитивного іміджу ліцею, робота висвітлюється у

засобах масової інформації. Створено промо-матеріали: банери, інформаційні буклети та промо-ролик.

Налагоджено співпрацю та підписано угоди про співробітництво з Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Тернопільським комунальним методичним центром науково-освітніх інновацій та моніторингу, вищими навчальними закладами міста, а також із громадськими організаціями та об'єднаннями.

ЛІЦЕЙ – територія мистецтв: пленери, майстер-класи. Працюючи, формувати коло друзів закладу: творчі люди, жителі мікрорайону, меценати, спонсори тощо.

Активну участь в роботі щодо створення мистецького середовища беруть предметні товариства та мистецькі відділи ліцею. В рамках цієї діяльності, вчителі загальноосвітніх дисциплін проводять відкриті уроки, виховні та святкові заходи у тісній співпраці з колегами, які викладають мистецькі дисципліни, готували учнів до конкурсів.

Учителі загальноосвітніх дисциплін ліцею не лише створюють мистецьке середовище на уроках та заходах в межах закладу, але й активно поширюють свій досвід серед педагогів міста та області на семінарах, курсах підвищення кваліфікації, міських та обласних методичних об'єднаннях, беруть участь у конкурсах тощо.

У закладі мистецьку освіту забезпечує 5 профільних відділів, а саме: оркестровий, фортепіанний, теоретично-хоровий, художній та хореографічний. У ліцеї працює близько 20 творчих колективів та гуртків. Підсумком роботи навчального року є творчий звіт.

Влітку на базі ліцею працює літній мистецький табір, метою якого є створення умов для творчого вираження особистості в системі мистецького середовища та сприяння розвитку і відпочинку дітей за допомогою таких напрямів мистецтва як музика, малювання, хореографія, основи театрального мистецтва. Програма табору забезпечує цікаве та різноманітне дозвілля, танці, музику, малювання, театр, заняття з англійської мови та інтелектуальні розминки.

Мистецьке середовище у ліцеї формується також через оновлення інтер'єру закладу. До оформлення залучаються молоді дизайнери з числа випускників. Звичними стали постійні та змінні художні виставки. Доброю традицією є зустрічі з письменниками, художниками, акторами та знаковими особами міста та України.

Атмосфера гармонії та естетики сприяє вихованню художнього смаку та надихає на творчість усіх учасників освітнього процесу.

Формування мистецького середовища у закладі загальної середньої освіти створює умови для творчого розвитку учнів, тому успіхи наших учнів є досягненнями нашого педагогічного колективу: за рік експерименту результатами ЗНО в рейтингу закладів освіти міста ліцей з 33 місця піднявся на 15.

Отже, необхідно переосмислити роль і місце мистецької освіти як в

освітній системі, так і в суспільстві загалом.

Список використаних джерел та літератури:

1. Концепція забезпечення розвитку Тернопільського ліцею № 21 – спеціалізованої мистецької школи імені Ігоря Герети Тернопільської міської ради Тернопільської області на 2018–2023 роки. URL: <https://121.te.ua/>.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/.
3. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru>.

Гульовська О. І.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

У статті виокремлені основні причини, які стають на заваді керівникам загальноосвітніх навчальних закладів застосовувати у своїй діяльності інформаційно-комунікаційні технології. З'ясовано, яким чином інформаційно-комунікаційні технології полегшують та систематизують роботу керівника навчального закладу.

Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти.

Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасні технологізовані умови життя вимагають постійної реформації. Це стосується як соціальної, так і освітньої гілки життя, адже з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій змінюються вимоги до керівників, заступників та працівників загальноосвітніх навчальних закладів. Керівники ЗНЗ виконують дві основні функції: управління персоналом та функція педагогічна. Педагог має забезпечувати цілі і зміст навчально-виховного процесу, здійснюючи одночасно і управлінську діяльність.

Метою статті є розгляд використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні навчальним закладом.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Звідси можна сказати, що актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без

використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу вчителю краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання учнів та підвищити їхній інтерес до навчання. Вчитель має можливість отримувати найостаннішу інформацію, активно спілкуватися з колегами, учнями та батьками. Завдяки цьому підвищується авторитет вчителя, він дійсно може бути носієм культури, знань, усього передового.

Організація нового освітнього середовища потребує широкого використання нових ІТ технологій. Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процес. Основна функція управління школою полягає в організації, регулюванні і корекції навчально-виховного процесу з урахуванням умов її функціонування. Термін «управління» з'явився в педагогічній літературі близько 15-20 років тому. В. С. Лазарєв вважає, що «...управління школою – це особлива діяльність, в якій її суб'єкти за допомогою планування, організації, керівництва і контролю забезпечують організованість (інтегрованість) спільної взаємодії учнів, педагогів, батьків, персоналу, що обслуговує, і її спрямованість на досягнення освітніх цілей і цілей розвитку школи». Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління загальноосвітнім навчальним закладом є однією з найважливіших умов розвитку сучасної освіти в Україні. Для того, щоб максимально ефективно використовувати сучасні технології в управлінні навчальним закладом, потрібно визначити найоптимальніші умови автоматизації робочих місць. Це допоможе підвищити ефективність роботи керівника загальноосвітнього навчального закладу, його заступника, секретаря, вчителів, бібліотекаря. Існує суперечність між знаннями та навичками, які керівники ЗНЗ мають і між знаннями, які необхідні на сучасному етапі розвитку освіти для управління загальноосвітнім навчальним закладом. Для подолання суперечностей, що стосуються автоматизованого управління загальноосвітнім навчальним закладом, застосовують інформаційно-комунікаційні технології [1].

На підставі Закону України «Про освіту» та Закону України «Про загальну середню освіту» видами діяльності в системі освіти є: управління – впровадження інформаційних технологій в управління закладами освіти; навчання – комп'ютеризація навчального процесу та виховної роботи навчального закладу; наукові дослідження – впровадження інформаційнокомунікативних технологій в наукові педагогічні розробки [2].

Як зазначається у Національній доктрині розвитку освіти, досягнення максимальної технологізації процесу управління загальноосвітнім навчальним закладом та осучаснення умов навчання в ньому можлива за умов інформатизації середньої освіти, котра шляхом створення єдиної комунікаційної структури, спрямованої на задоволення комунікаційних та

інформаційних потреб; на створення в Україні індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є передумовою для реалізації ефективних стратегій досягнення головної мети освіти. Важливе значення має випуск електронних підручників. Залежно від потреб загальноосвітнього навчального закладу мають створюватися індивідуальні модульні різнорівневі навчальні програми [3].

Тому важливе значення має готовність керівника навчального закладу до впровадження інновацій в навчально-виховний процес. Це свідчить про те, що менеджер-педагог визначає професійну спрямованість, напрямки професійної освіти, стимулює як особистісний розвиток, так і професійне самовизначення керівника ЗНЗ та працівників-педагогів. Однією з актуальних проблем сьогодення є процес комп'ютеризації навчально-виховного процесу, програми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій [4; с. 27-39].

Виділяють основні причини, які стримують впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес:

- недостатнє забезпечення школи інформаційно-комунікативними засобами;
- неготовність керівників ЗНЗ та педагогів використовувати ІКТ у своїй діяльності;
- консервативне ставлення директорів ЗНЗ до впровадження ІКТ у навчальний процес;
- програмне забезпечення розроблене на недостатньому рівні [2].

Подолання цих причин можливе при забезпеченні умов у ЗНЗ, за яких використання ІКТ буде доцільним. Перш за все, варто звернути увагу на підготовленість керівників ЗНЗ до впровадження інновацій у їх навчальних закладах. Адже значна частина керівників шкіл побудували свою кар'єру, починаючи професійну діяльність з вчителів-предметників, і незначна їх частина має спеціалізовану підготовку з спеціальності «Управління навчальним закладом».

Управління загальноосвітнім навчальним закладом – це особливий вид діяльності, заснований на суб'єкт-суб'єктних відносинах, тобто на основі відносин між керівництвом ЗНЗ та його працівниками [4; с. 173]. Всі вони є учасниками процесу, які працюють на спільний результат – на максимально зручну і результативну організацію навчально-виховного процесу.

Когнітивно-цільовий, процесуально-технологічний, особистісний і результативний компоненти утворюють структуру інформаційної компетентності керівника. Когнітивно-цільовий компонент характеризує готовність керівника до змін у сфері діяльності школи, усвідомлення керівником загальноосвітнього навчального закладу мети і завдань, а також ознайомлення з системою знань з інформаційного менеджменту. Процесуально-технологічний компонент відтворює здатність керівника практично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у своїй діяльності. Суть особистісного підходу у тому, що директор позитивно сприймає процес впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему

інформаційно-знаннєвих цінностей та прагнення керівника навчального закладу до професійно-особистісного вдосконалення. Операційне та практичне освоєння керівником ІКТ включає діяльнісний підхід.

Керівник ЗНЗ виконує велику кількість функцій. З-посеред них виділяють бібліографічну діяльність, обробка методичної інформації, методичну діяльність, які краще і зручніше здійснювати, використовуючи ІКТ [2].

У загальноосвітньому навчальному закладі управлінські рішення можуть мати такі форми як план роботи школи на навчальний рік, план роботи підрозділів школи, рішення педагогічної ради, рішення профспілкових зборів та різноманітних конференцій, рекомендації, накази та розпорядження. Тому цілком закономірним є процес комп'ютеризації управлінського процесу з метою систематизації документації.

Управлінська діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу стає більш раціональною за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій: дає можливість впорядковано вносити інформаційні дані, слідкувати за змінами, які відбуваються у процесі навчання, корегувати їх, слідкувати за інформацією про працівників закладу, про їхній статус, навантаження та обов'язки.

З метою підвищення ефективності роботи керівника загальноосвітнього навчального закладу створені системи автоматизованого управління школою. Метою створення цих систем є удосконалення навчального процесу за рахунок забезпечення автоматизації як питань, що стосуються адміністративної документації школи, так і питань, які вносять зміни в навчально-виховний процес. Система «АСУ-школа» дає змогу оперативно і точно слідкувати за ходом навчально-виховного процесу. Запорукою функціонування цієї системи є три основні підрозділи: «Учень», «Вчитель», «Фінансово-господарська діяльність» [5; с. 252-360]. Підсистема «Учень» містить у собі всю інформацію про кожного учня школи, враховуючи особисті дані про учасника навчально-виховного процесу та оцінки за чверть, семестр, рік. Підсистема «Вчитель» призначена для того, аби забезпечити суб'єкти управління даними про освітньо-кваліфікаційний рівень працівників, підвищення кваліфікаційної діяльності, результативність їх роботи.

Інформаційні технології є ефективним інструментом поліпшення якості освіти. Упровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес дає змогу: - забезпечити поступову інформатизацію системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу; - запровадити дистанційне навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій поряд із традиційними дидактичними засобами; - розробити індивідуальні модульні програми різних рівнів складності залежно від конкретних потреб для керівників освіти; - видати електронні підручники; - створити індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню. Серед причин, що стримують використання інформаційно-комунікаційних технологій в школі, називалися також організаційні та технічні – відсутність вільного доступу до

комп'ютерного обладнання, труднощі із своєчасним ремонтом, проблеми із поділом класу на підгрупи при проведенні занять з використанням інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Однак, головні проблеми – це психолого-педагогічні. Вони полягають у низькому рівні готовності керівників загальноосвітніх навчальних закладів до використання ІКТ в управлінні школою, відсутності науково обґрунтованої методики використання ІКТ при проведенні занять з конкретних навчальних дисциплін, недостатньої забезпеченості навчальних закладів якісними дидактичними програмними засобами.

Отже, застосування інноваційно-комунікаційних технологій має позитивно якісний вплив на розвиток освіти і їх впровадження в управлінську сферу діяльності і в навчально-виховний процес є невід'ємним компонентом розвитку освіти XXI століття.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гуменюк В. В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. канд. пед. наук: 31.05.01 / В. В. Гуменюк. ЦППО. К., 2001. 20 с.
2. Управління системою загальної середньої освіти. Розділ VI // Сайт української педагогіки, повноваження якої визначаються «Положенням про загальноосвітні навчальні заклади». Режим доступу: <http://ped.sumy.ua/index.php?option.com>
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=825538
4. Забродська Л. М. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект / Л. М. Забродська. Х. : Основа, 2003. 240 с.
5. Забродська Л. М. Інформаційна культура особистості – умова прогнозування розвитку закладу освіти /Л. М. Забродська // Нова педагогічна думка. 2002. № 3-4. С. 252-360.
6. Банк навчальних комп'ютерних програм «Універсал» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.universal.modus.net.ua/baza.htm/2>

Демидась С. Р., Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

«Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель... До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає».

«Діти сьогодні хочуть сучасних,
діти сьогодні хочуть креативних, діти сьогодні
хочуть учителів, які насамперед розуміють їх»
(Концепція «НУШ»)

Сучасні зміни в суспільстві, активне впровадження інноваційних технологій, швидка інформатизація та комп'ютеризація вимагають реформування й оновлення освітніх систем. У Концепції НУШ зазначено, що в освіті повинні працювати фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, які мають дати дитині не лише знання, але й навчити користуватися ними. Тому нова роль педагога – це роль фасилітатора, консультанта, наставника, який на засадах «педагогіки партнерства» повинен допомогти розкрити та розвинути здібності та можливості дитини, підтримати її, змотивувати до проявів самостійності й ініціативності. Все це стимулює вчителя до пошуку нових педагогічних інформаційно-комунікаційних технологій, нових підходів, форм та методів навчання і виховання, вимагає постійного вдосконалення його фахової майстерності та професійного зростання. Тобто, новий зміст освіти вимагає оновленого вчителя-професіонала, який орієнтується на потреби учня в освітньому процесі, свідомо змінює і розвиває себе під час здійснення своєї діяльності, має свободу індивідуальної творчості, розвивається професійно, стимулює в суспільстві інтерес до результатів своєї професійної діяльності та підвищує престиж своєї професії в суспільстві.

Професійний розвиток – це безперервний комплексний процес, що передбачає набуття педагогом нових знань, умінь і навиків, які він використовує чи буде використовувати у своїй професійній діяльності. Він включає в себе три компоненти: професійне навчання, підвищення кваліфікації; розвиток кар'єри. Саме професійне навчання дозволяє вирішувати завдання для вчителя: з однієї сторони - підвищення ефективності і якості його праці, з іншої сторони - підвищення рівня життя, створення можливостей для реалізації його здібностей. Адже зміни соціально-освітніх потреб змінюють професійні завдання фахівця, які стають все більш комплексними і вимагають від нього зростаючого рівня професіоналізму, а, отже, спонукає педагога вчитися все життя, що є вирішальною умовою зростання соціальної ефективності освіти.

Професійне зростання – це складний функціональний процес розвитку людини. Його структурними елементами є: когнітивність - здатність до розумового сприйняття і переробки зовнішньої інформації; мотивація - динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що спонукає до дій, керує поведінкою людини і визначає її організованість, активність і стійкість; самовизначення – особистісне та професійне, що постійно взаємодіють і визначають її власні особливості, можливості, здібності, норми оцінювання себе.

А. Маркова виділяє інші складові професійного зростання:

- спеціальну – володіння професійною діяльністю на високому рівні;
- соціальну – володіння прийомами професійного спілкування, спів-

працею;

- особистісну – володіння способами самовираження і саморозвитку;
- індивідуальну – володіння способами самореалізації та розвитку індивідуальності в рамках професії, готовність до професійно-особистісного росту.

І. Нікішина процес професійного розвитку педагога розглядає з точки зору оцінки характеристик продуктів педагогічного проектування. Вона виділяє 9 рівнів професійного розвитку:

1. Педагогічна вмiсть – технологiчна сторона педагогічного процесу: вмiння керувати своєю поведiнкою в професiйній дiяльностi та умiнням впливати на особистiсть, завдяки чому успiшно здiйснює навчально-виховну дiяльностi.

2. Педагогічна майстерність - ступiнь володiння педагогічною технiкою, яка включає в себе: систему знань, спецiальнi здiбностi, педагогічна технiка i гуманiстична спрямованiсть особистостi, яка забезпечує ефективностi освiтнього процесу.

3. Готовність до iнновацiй - прояв творчого стилю дiяльностi педагога: особистiсна спрямованiсть, знання i практичнi вмiння для реалiзацiї нових способiв i форм здiйснення професiйної дiяльностi.

4. Педагогічна творчiсть – вмiння i готовностi модернiзувати, адаптувати, комбiнувати рiзнi методики, виходячи з потреб конкретної педагогічної ситуацiї.

5. Готовність до створення авторської технологiї.

6. Наявностi iндивiдуального (авторського) стилю педагогічної дiяльностi - формуються умови i механiзми для створення авторської педагогічної методикки або системи.

7. Готовність до вдосконалення i розробки освiтнiх програм – наявностi в дiяльностi чiткої рефлексiї (де, як i навiщо провести iнновацiю, яким вимогам повинна вiдповiдати авторська програма) та особистiсного компонента.

8. Готовність до створення iндивiдуальної методичної системи - системне використання iндивiдуальних форм, методiв, засобiв, прийомiв навчання i виховання, оптимальнi для iндивiдуального стилю дiяльностi педагога дiяльностi.

9. Готовність до створення авторської педагогічної системи.

Врахування наведеної класифiкацiї в управлiннi професiйним розвитком педагогiв допоможе зробити цей процес бiльш планомiрним.

Професiйний розвиток педагогiв, як i кожний дiяльнiсний процес, характеризується динамiчностю, яка залежностi вiд часового параметру. Рiвень професiоналiзму може бути прогресуючим з позитивними змiнами, прогресуючим iз негативними змiнами, регресуючим, мати нульове зростання. На вибiр вектора розвитку впливає цiлий ряд факторiв. Але серед них провiдне мiсце належить наявним ресурсам педагога i органiзацiйними вiдносинами. Якщо органiзацiйнi вiдносини змiнюються повiльно, то тенденцiя розвитку в основному визначається наявними ресурсами. У цьому випадку перехiд

розвитку на стадію з із негативними змінами говорить про наближення вичерпання ресурсів. У період стагнації (нульове зростання) консервуються фактична кваліфікація і фактична компетентність (найчастіше це відбувається тоді, коли керівництво закладом не стимулює творчу активність педагога). І саме в цей період вчитель переживає стан тривожності, бо існує небезпека, що система перейде на спадаючу траєкторію розвитку і може обернутися кризою. Тому у період зміни пріоритетів стагнація не тільки можлива, а й необхідна, тому що на цьому рівні професійного розвитку відбувається визначення нових орієнтирів саморозвитку педагога. Зрозуміло, що для професійного розвитку педагога небажані не тільки спад, а й тривала, непередбачувана за результатами стагнація саморозвитку педагогів.

Професійне зростання в умовах НУШ спрямоване, в першу чергу, на реалізацію педагогом себе як особистості – самовдосконалення, самоосвіта, що забезпечує розширення творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

Зокрема, Є. В. Бондаревська виділяє 4 професійно значущі особистісні якості педагога:

- любов до дітей, яка проявляється в захисті їх прав та інтересів, турботі про їх здоров'я, повазі до дитини, авторитеті серед дітей та батьків;

- розуміння психології учнів – аналізує освітню ситуацію, причини неадекватної поведінки, приймає обґрунтовані рішення, передбачає соціальні наслідки;

- творчий підхід до навчання і виховання – має індивідуальний педагогічний почерк, удосконалює систему власної діяльності, має авторські методичні розробки, бере участь в інноваційній роботі, надає методичну допомогу колегам;

- висока культура поведінки – спроможний до морально-вольової саморегуляції, займається професійною самоосвітою і самовихованням.

Важливим у формуванні особистості сучасного фахівця є його правова обізнаність щодо захисту прав та обов'язків вчителів з питань їх професійної освіти, які прописані в нормативно-правових актах: Законі України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Конституції України, Кодексі законів про працю України та ін. Володіючи ними можна врегулювати конфлікти на роботі, захистити себе на державному рівні.

Так у Конституції України (ст. 23) йдеться, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права та свободи інших людей, і має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Згідно закону України «Про освіту» «Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка...здатна до життя в суспільстві ..., має прагнення до самовдосконалення». В цьому ж законі йде мова про те, що держава забезпечує працівникам належні умови праці, відпочинку, правовий, соціальний, професійний захист (ст. 57). А також прописано, що педагогічні працівники мають право на захист

професійної честі, гідності, вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи та зобов'язані: постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру; забезпечувати умови для засвоєння дітьми навчальних програм, сприяти розвитку їх здібностей, власним прикладом формувати загальнолюдські цінності, готувати учнів до свідомого життя в душі взаєморозуміння без дискримінації, додержуватись педагогічної етики, поважати гідність дитини і захищати її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігати виникненню шкідливих звичок (ст. 55, ст. 56).

У Кодексі законів про працю України зазначені правові норми, які визначають правові засади і гарантії здійснення педагогом права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної та творчої праці, що сприяє його професійному зростанню.

Професійний розвиток педагога нерозривно пов'язаний з його особистісним розвитком. Зокрема, Б. Гершунський розглядає професійний розвиток педагога з трьох сторін: як кваліфікованого спеціаліста, майстра своєї справи, який володіє сучасними освітніми технологіями; як дослідника, який експериментує, апробує інноваційні технології; як саму особистість, що вміло володіє комунікацією, мобільністю, медіосвітчена, здатна до самоактуалізації і займає активну громадську позицію.

Оскільки педагог відноситься до категорії професій «людина - людина», тому професійний розвиток можна доповнити ще одним компонентом - вмінням професійно взаємодіяти, що забезпечує повноцінну роботу професійного колективу (О. Желнова). Тобто, як стверджує О. Онаць, розвиток вчителя відбувається під час його професійної діяльності у системі взаємодії з іншими суб'єктами навчального закладу і є складовою загального процесу формування професійної «Я-концепції» педагога. Завдяки тісній співпраці педагога із своїми колегами, дітьми, батьками під час виконання професійних функцій, відбувається творче вдосконалення вчителя як висококваліфікованого спеціаліста, який завдяки своїм психофізіологічним та соціологічним особистісним утворенням, може проявляти професійні якості та педагогічні здібності.

Значної уваги заслуговує питання щодо створення освітнього середовища та використання його можливостей для всебічного розвитку особистості. Розвиток професійної особистості та освітнє середовище є взаємообумовленим процесом. Створення сприятливого освітнього середовища (творча доброзичлива атмосфера, організація індивідуальної ситуації успіху, сприяння самореалізації вчителя) передбачає: забезпечення творчої співпраці та взаємодії педагогів і учнів на діалогічних засадах; конструювання педагогічних ситуацій для активізації творчого підходу у вирішенні завдань самостійності, самовдосконалення, самовираження і самореалізації; використання інноваційних технологій; організацію творчої проектної діяльності; варіативність професійної підготовки з орієнтацією на індивідуально-творчий розвиток особистості. Таке середовище є необхідністю, що сприяє формуванню

індивідуальності вчителя, а також можливості для його самореалізації, при цьому стосунки між учасниками освітнього процесу набувають характеру взаємного спілкування, співтворчості.

Створення освітнього середовища впливає на мотивацію педагогів, залучає їх до самоосвіти, внаслідок чого набувається досвід творчої діяльності, формується ціннісне ставлення до професійної діяльності. Чим більше і повніше особистість використовує можливості середовища, тим успішніше відбувається її вільний і активний саморозвиток: людина одночасно є продуктом і творцем свого середовища, що дає їй фізичну основу для життя й уможливорює інтелектуальний, моральний, суспільний і духовний розвиток О. Качалов.

Таким чином, саме прагнення педагога змінити свій внутрішній світ, удосконалити свої особистісні якості в умовах освітнього середовища є рушійною силою його професійного розвитку.

Не потрібно забувати й про таку особистісну рису вчителя як професійна рівновага, яка допомагає йому адаптуватись до нових вимог в освіті, відновлювати та підтримувати баланс своїх інтересів під час змін, оберігати їх від значних порушень та впливів оточуючих, отримувати задоволення від своєї діяльності і прагнути нових досягнень. Порушення рівноваги, не вміння керувати своїми емоціями і станами, призводить до виникнення пригніченості, замкнутості, стресів, перевантажень, зниження працездатності, професійного вигорання.

Тому, на сьогоднішній день, для професійного особистісного росту педагога важливим є не лише високий рівень педагогічної майстерності, який визначається присвоєнням кваліфікаційної категорії, але й особистість сучасного педагога має відповідати вимогам ринку освітніх послуг: володіти високою комунікабельністю, мобільністю, конкурентоспроможністю в професійному середовищі, удосконалювати власний рівень рефлексії, щоденно працювати з інформацією, займатися самоосвітою і аналізувати результати своєї роботи.

Сучасний педагог XXI ст. – це креативна умотивована особистість, яка повинна формувати в дитині життєві знання та вміння, що є основою її подальшого життєвого успіху. А для цього він сам повинен постійно розвиватись, удосконалювати свою професійну майстерність, бути на хвилі розвитку інформаційно-комунікативних технологій, володіти сучасними методами і прийомами навчання і виховання, формувати себе як високоосвітчену та креативну особистість, яка хоче і вміє навчатися впродовж життя, критично і позитивно мислить, ставить цілі та досягає їх, працює в команді, спілкується в багатокультурному середовищі, щодня саморозвивається та вдосконалюється. Сьогодні діяльність педагога не можна регламентувати і обмежити бюрокритичними інструкціями. Адже кожний вчитель зуміє керувати власним професійним розвитком, зможе спрямовувати свої творчі можливості і прагнути до пошуку нових шляхів розвитку, навчання та виховання учнів, якщо він володіє свободою самовираження.

Список використаних джерел та літератури:

1. Братищенко І. Складові успішного професійного розвитку сучасного вчителя. Електронна адреса: <https://www.slideshare.net/ssuser15e5ff/ss-94969247>
2. Закон України «Про освіту». Електронна адреса: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-osvituvidomosti-verhovnoji-2017-51849.html>
3. Зуброва О.А. Проблема систематизації професійних особистісних якостей майбутніх учителів. Електронна адреса: <http://eprints.zu.edu.ua/1650/1/07zoamau.pdf>
4. Концепція «Нової української школи». Електронна адреса: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Лісова Н. І. Розвиток психолого-педагогічної компетентності молодих вчителів у системі післядипломної освіти: Автореф. дис. канд. пед. наук. спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти». К., 2005. 20 с.
6. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів: навч.-метод. посіб. Вінниця: ДонНУ, 2016. 87 с. Електронна адреса: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/38/1>
7. Мартинець Л.А. Професійний розвиток учителя: сутність і зміст. – Збірник наукових праць: Педагогічні науки. 2016. Випуск LXXII.- Том 2. С. 106-110. Електронна адреса: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_72/part_2/24.pdf
8. Муқан Н. В., Грогодза І. Ю. Професійний розвиток педагогів: теоретичні та методологічні аспекти // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 5 (31). С. 18-27.
9. Рябова О. Б. Теоретичне обґрунтування педагогічної технології формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя. Електронна адреса: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/ryabova.pdf>
10. Самчук В.В. Стимулювання професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти // Молодий вчений. 2018. № 9. С. 423-427. Електронна адреса: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/96.pdf>
11. Тонне О. Ш. Професійно важливі якості педагога вищого навчального закладу / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015 р. Вип. 40 (93). С. 513-519.
12. Шевцова Г.М. Професійне зростання педагога в умовах навчального закладу. Електронна адреса: <https://vseosvita.ua/library/profesijne-zrostanna-pedagogiv-v-umovah-navcalnogo-zakladu-11824.html>
13. Фрадинська А.П., Кузик М.М. Психологічні особливості розвитку професійних компетенцій педагогів / Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2015. № 11. С. 127-130.

14. Черній А. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до нової української школи. Електронна адреса: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018

Демчук Н. М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У наш час дедалі більшого поширення набуває створення різновікових груп в закладах дошкільної освіти. За останні десятиліття, особливо в сільській місцевості, знизилася чисельність дітей, які відвідують дошкільні навчальні заклади, що, зі свого боку, призвело до зменшення кількості дитячих установ та комплектування у них різновікових груп. Сьогодні кожна шоста дитина виховується у групі, яка об'єднує дітей різного віку. Постійно зростає не тільки кількість різновікових груп, а й істотно змінюється віковий склад дітей у них. Так в одній групі можуть виховуватися діти віком від трьох до семи років [5].

Різновікові групи є в закладах дошкільної освіти майже кожного типу як у малокомплектних, так і у повнокомплектних, вони законодавчо затверджені у розділі II, статтях 12, 14 Закону України «Про дошкільну освіту» від 07. 2001 р. [4].

У пошуках інноваційних підходів до організації дошкільної освіти науковці та практики все частіше звертають свої погляди на різновікові групи. У сучасній педагогіці можна ознайомитись з педагогічними теоріями, основоположним принципом яких є об'єднання в групі дітей різного віку. Науковцями розроблено модель освітньо-виховної роботи у змішаних групах (Н. Губанова, Е. Кушнарєнко, А. Михайлова); висвітлено основні форми організації та особливості педагогічного процесу (Н. Диновська, Г. Колосінська, Л. Русан); досліджено окремі аспекти підготовки фахівців до реалізації завдань різних напрямів виховання дітей у різновіковій групі (Т. Демченко, О. Тимофієва, В. Шавровська, Н. Шавровська.); охарактеризовано психолого-педагогічні умови міжособистісного спілкування дошкільників різного віку (І. Підліпняк, Г. Смольникова). Методичні рекомендації В. Аванесової і нині є чи не єдиними, що лягли в основу всіх пропонованих теоретиками і практичними працівниками розробок щодо роботи з дітьми в різновікових групах [1].

Комплектування різновікових груп на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти зумовлено низкою обставин: незначною кількістю дітей в населених пунктах, що унеможлиблює комплектування окремих вікових груп; кількість дітей сьомого року життя, які не вступили до школи, що не дозволяє створювати окремі групи; нестача вихователів в окремих закладах дошкільної освіти; тимчасова відсутність працівників (відпустки, хвороба тощо); тимчасове зменшення кількості дітей на час літніх відпусток батьків; мінімізована кількість вихованців у приватних закладах.

Основною вимогою у процесі створення різновікової групи, як зазначають Г. Колосінська та Л. Русан у методичному посібнику «Різновікова група в дитячому садку», є дотримання принципів комплектування, що базуються на врахуванні вікових ознак, індивідуальних особливостей розвитку, вікових та індивідуальних характеристик, родинних стосунків [6].

Комплектування різновікових груп відповідальна справа і вимагає цілеспрямованої психологічної підготовки вихователів та їх помічників і батьків.

У різновіковій групі об'єднуємо дітей різного віку з однієї сім'ї; дітей, сім'ї яких добре знайомі або дружать; дітей, що живуть по сусідству і прихильно ставляться один до одного; дітей, батьки яких працюють разом що періодично зводить малюків під час свят або тимчасового перебування на місці роботи батьків тощо.

Робота у таких групах має певну складність: від вихователя вимагаються такт і майстерність, знання специфіки роботи з різними віковими групами, вміння співвідносити програмові вимоги з індивідуальними особливостями вихованців, здатність розуміти і бачити кожну дитину і всю групу загалом.

Організуючи життєдіяльність дітей у різновіковій групі в дошкільному закладі, слід враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, сучасні тенденції в оновленні змісту дошкільної освіти та інноваційні педагогічні технології, побажання батьків, специфіку та можливості закладу.

Аналізуючи та узагальнюючи сучасний досвід організації педагогічного процесу у змішаних групах, враховуючи інтереси та можливості дітей у нашому ЗДО використовуються різні форми організації педагогічної роботи: послідовна (заняття проводяться для кожної вікової групи - завершивши роботу з однією підгрупою педагог переходить до іншої); одночасна (дві підгрупи або одна з підгруп розпочинають фрагмент діяльності та одночасно, чи майже одночасно закінчують); паралельна (кожна підгрупа дітей працює одночасно, проте окремо одна від одної, залучена до різних видів діяльності з різним змістом); послідовно-одночасна форма організації поєднує в собі елементи послідовної та одночасної форм (починають діяльність старші діти, а через деякий час залучаються молодші); одночасно - послідовна теж поєднує в собі елементи послідовної та одночасної форм (починають діяльність водночас молодші і старші діти, а через деякий час молодші завершують або переривають діяльність, а старші продовжують); тематично - об'єднана (тематично однакова діяльність дошкільників, але з різними програмовими завданнями для вікових підгруп, що може час від часу переплітатися); за Белль-Ланкастерською системою (показ, пояснення чи зразок певної дії подає старша дитина).

Освітній процес у різновікових групах організуємо також з використанням фронтальних, групових та індивідуальних форм навчання, які допомагають по-різному будувати взаємини вихователя з дітьми та дітей між собою.

Успіх занять у різновікових групах залежить від продуманої структури і

доцільної організації дітей. Вихователь повинен добре знати програми і психологічні особливості дітей всіх вікових груп, вміти поєднувати різний матеріал, заздалегідь продумати, чим займатимуться діти кожної підгрупи. Не можна, щоб хтось байдикував, очікуючи, поки дорослий згадає про нього і скаже, що потрібно робити. Організовуючи заняття з різних розділів програми, вихователь звертає увагу на формування таких елементів навчальної діяльності: активне сприйняття навчального матеріалу, розуміння в ньому навчальних і практичних завдань; вміння керуватися отриманими знаннями, прагнення позитивного результату; контроль себе у ході заняття на основі поставлених завдань.

Однак, дещо ускладнюючи роботу педагогів, різновікова група має деякі переваги перед групою дітей одного віку, оскільки умови виховання в ній відтворюють умови виховання в повній сім'ї з кількома дітьми, чого позбавлені багато сучасних дошкільнят. Перебування поруч братів і сестер одомашнює обстановку закладу дошкільної освіти, створює в дитини відчуття захищеності, стабільності, спільності інтересів, цінностей.

Постійний соціальний статус дошкільника у різновіковій групі урізноманітнюється одночасною позицією як старшого, так і молодшого серед дітей, що важливо для формування соціальних навичок взаємодії, вміння радитись і отримувати допомогу від старших, а також радити і допомагати меншим.

Виховання у різновіковій групі створює умови для набуття досвіду взаємодії, розуміння іншого, вміння спільно гратися, вчитися, працювати. Забезпечується природна безперебійна робота механізму особистісного становлення через різноманітність та варіативність освітнього середовища.

Педагогічне керівництво освітнім процесом у нашому закладі спрямовується на організацію спільного життя дітей, їхнє спілкування, взаємодію, які впливають на психічний розвиток, сприяють формуванню товариських взаємин, вихованню гуманності. Спілкування старших і молодших за віком дітей є також чинником комунікативного розвитку, виховання таких рис, як невимушеність, відповідальність; розвитку активності, механізмів самоконтролю поведінки.

В різновіковій групі діти зростають добрішими, вихованішими, адже старшим припадає турбуватись про молодших, а ті хочуть бути схожими на них, вихователь при цьому діє опосередковано, передаючи малятам через старших дітей позитивні приклади міжособистісних відносин у дитячому колективі. Тому дотримання педагогом умов організації роботи у різновікових групах забезпечує необхідний рівень знань, умінь і навичок її вихованців.

Організація роботи з дітьми різного віку є достатньо складною. Тому велику увагу потрібно приділяти підвищенню свого професійного рівня, завжди пам'ятати, що педагогічна наука постійно розвивається. У цьому зв'язку необхідно знайомитися з новими методами та прийомами, використовувати інновації в практичній роботі, адже без цього неможливо, цього вимагає наше сучасне життя.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аванесова В.Н. Воспитание и обучение детей в разновозрастной группе / В.Н. Аванесова. - М.: Просвещение, 1979. - 176 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22. 05. 2012 № 615. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>.
3. Гончаренко А.М. Різновікова група та організація діяльності дітей / А.М. Гончаренко. - К., 2009. - 30 с.
4. Давидчук А.М. Заняття в різновіковій групі дитячого садка / А.М. Давидчук. - К.: Рад.шк, 1990. - 144 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту». Редакція від 16.07.2019. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
6. Пугач О. Організація навчальної діяльності в групах короткотривалого перебування / О. Пугач. - К., 2013. - 36 с.
7. Русан Л. Різновікова група в дитячому садку / Л. Русан, Г. Колосінська. - К.: Шкільний світ, 2007. - 128 с.

Загнибіда Н. М.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ГРОМАДИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Децентралізація – одна з найстрімкіших та ефективніших реформ в Україні. Освіта для самоврядування є одним із головних завдань. Це стосується усіх мешканців громади, потребує найбільше коштів, дає місце праці багатьом жителям. Діяльність системи освіти - безперервний, організаційно і методично складний процес, який вимагає збереження певної вертикалі у виконанні освітніх повноважень.

Байковецька об'єднана територіальна громада утворена у серпні 2015 року, з січня 2016 року перейшла на прямі міжбюджетні відносини із державним бюджетом. Зокрема, це передбачало, що громада самостійно вирішує питання, пов'язані із забезпеченням освітнього процесу.

Для підтримання ефективної системи менеджменту закладів освіти громади з січня до червня 2016 року було здійснено делегування адміністративних і навчально-методичних повноважень відділу освіти Тернопільської районної державної адміністрації.

У липні 2016 року створений відділ освіти Байковецької сільської ради та один із його структурних підрозділів – методичний кабінет.

Гаслом нашої громади є слова взяті із поезії відомого тернопільського поета Михайла Левицького «Де ростем, там мусимо цвісти». Основний зміст: жити і працювати в громаді. Це означає бути її патріотом, докладати всіх зусиль для її процвітання й розвитку. «Роби все, що можеш, там, де ти є,

використовуючи те, що маєш» (Теодор Рузвельт).

У закладах освіти Байковецької громади реформа освіти реалізовується не лише через створення нового освітнього середовища, але і шляхом впровадження нових підходів до реалізації моделі методичного супроводу підвищення рівня професійної компетентності педагогів, методичної роботи та ролі методиста у ній. Постає необхідність створення умов для задоволення професійного інтересу учителя, орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм. Важливою ланкою у цій роботі є роль методиста з навчальних дисциплін як лідера, керівника та учасника. Поза його увагою не залишається жоден педагог громади. Вважаємо, що на сьогодні учитель потребує фахівця дорадчо-методичної сфери, який спроможний формувати нові знання, вміти професійно мотивувати та спонукати до самовдосконалення з метою підвищення рівня педагогічної компетентності та забезпечення якості освіти. Якість освіти багатопланова категорія. Залежить, перш за все, від рівня педагогічної майстерності учителів та вихователів громади. Одним із основних складників – є якість методів та технологій навчання. Тому і робота методичного кабінету спрямована на ознайомлення з технологіями, методами, прийомами навчання та використання їх в освітньому процесі. Педагоги громади об'єднані у міжшкільні методичні об'єднання за освітніми галузями. Проаналізувавши кількісний та якісний склад педагогів, одне із перших завдань, які ми поставили перед собою - створення єдиного інформаційного простору.

Кожен педагог громади, адміністрація закладів освіти були долучені до спільного інформаційного простору, розпочали працювати із Диском Google. Ми маємо можливість спільно редагувати документи, електронні таблиці, презентації, малюнки, форми, і багато іншого. Створено папки для кожної предметної спільноти. Усі педагоги громади мають доступ до матеріалів методичних заходів, методичних рекомендацій, які надаються працівниками відділу освіти. Інформація у середовищі постійно поповнюється працівниками методичної служби. Дане середовище використовуємо і для дистанційних форм роботи з учителями.

Усі очні форми методичної роботи проводимо під час канікул, щоб не порушувати освітній процес, у міжканікулярний час навчання відбувається дистанційно.

Для ознайомлення з певними технологіями методисти з навчальних дисциплін розробляють покрокові інструкції їх використання, буклети, презентації, завдання для тренінгів. Роль методиста є ключовою, він дійсно виступає лідером, керівником та безпосереднім учасником. Бо для того, щоб навчити інших, насамперед він має сам опанувати певні знання та вміння. Тому самоосвіта та самовдосконалення, виступають на передній план нашої роботи, немає часу на роздуми буду чи не буду, хочу чи не хочу. Темп роботи дуже високий, якщо ти хочеш займати лідерську позицію, то повинен бути до цього готовий.

У чому полягає особливість нашої роботи. Ми розповідаємо, знайомимо

педагогів із технологіями, методами, педагогічними новинками, надаємо методичні рекомендації їх використання. У свою чергу учителі застосовують їх на своїх уроках, діляться досвідом своєї роботи з колегами, розміщуючи відповідні результати роботи у спільне середовище. Звичайно, за педагогами залишається вибір чи використовувати їх у подальшій своїй роботі, але ми знаємо, що вони володіють цією інформацією.

У серпні на нарадах обговорюємо план роботи на поточний рік, але ініціатива виходить від методиста, враховуючи побажання учителів. Можу сказати з упевненістю, що і стиль спілкування з педагогами зазнав змін. Демократичність у спілкуванні має свої переваги.

Із початку створення методичного кабінету головним завданням було працювати як консультативний орган, на даний час ця функція знайшла своє відображення у реформі освіти.

В основу роботи ми поклали моніторингові дослідження якості освіти. Наша мета моніторинг задля забезпечення результату, який відбувається знизу доверху від потреб учня, учителя до методичного кабінету, який зможе якісно надати допомогу.

У цьому ми досягли певних результатів. Практика створення методичного кабінету відділом освіти Байковецької сільської ради розміщена на першій спеціалізованій он-лайн платформі «Кращі практики управління освітою», рекомендована експертами шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» для використання у процесі організації методичних кабінетів територіальних громад. Елементи даної практики розміщені у журналі «Директор школи» - «Рік реформ».

Офіційне друковане видання Міністерства освіти і науки України «Освіта України» розмістило на своїх шпальтах матеріал про проведення спільних уроків «Учительські обміни – тест на самостійність». Уроки були проведені із хімії, трудового навчання, фізики, природознавства.

Метою співучителювання (спільних уроків) було педагогічне самовдосконалення вчителів. Ми прагнули допомогти вчителям опанувати нові форми і методи роботи. Більшість спільних уроків провели в опорній школі, адже саме там створена сучасна матеріально-технічна база. Окрім того, вчителям з малокомплектних шкіл корисно було, так би мовити, заново «навчитися» працювати з великою кількістю учнів, а не з п'ятьма чи шістьма школярами, до чого вони вже звикли. Досвід виявився дуже успішним!

Учителі з малокомплектних шкіл переконалися, що можуть ефективно працювати у великих колективах. Просто чудово, що вони мають творчі плани і не бояться йти працювати у опорну школу.

Результати співучителювання важливі і для самих методистів громади. Це своєрідний тест на самостійність – чи вдалося налагодити ефективну роботу методичного кабінету та можливість знову й знову «відшліфувати» методики.

Уся наша робота спрямована на забезпечення якості освіти через підвищення рівня професійної компетентності педагогів.

Сподіваємося, набутий нами досвід пригодиться колегам-освітянам.

Список використаних джерел та літератури:

1. Галата С. Учительські обміни – тест на самостійність / С. Галата. Освіта України . К.: «Педагогічна преса», 2018 р. N 41/42
2. Децентралізація на практиці: ризики, переваги, кращий досвід //Директор школи. 2017. № 12. ст. 34–44.
3. Кращі практики управління освітою. Режим доступу: <http://wiki.sklinternational.org.ua>.

Іванюк Т. Г.

ШКІЛЬНА МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Анотація: У статті розглянуто виклики, які стоять перед сучасною шкільною математичною освітою, окреслено можливі шляхи їх розв'язання. Охарактеризовано проблеми шкільної математичної освіти, обґрунтовано їх коріння. Виокремлено та розглянуто 4 основні виклики, які зумовлені не відповідністю освітніх послуг вимогам 21 сторіччя. Акцентовано увагу на процесах реформування шкільної математичної освіти.

Освіта дає людині три речі: знання, навички та цінності. Неякісна освіта завжди дорівнює низькому рівню життя. Саме школа формує мислення абсолютної більшості наших дітей, які згодом візьмуть на себе функцію розбудови держави та відповідальність за її економіку.

Математична освіта є головним індикатором готовності суспільства до змін. За даними моніторингових досліджень у випускників українських навчальних закладів достатньо високий рівень математичної підготовки. Існуюча шкільна система, так чи інакше, виконує свою функцію стосовно надання учням базових знань з математики. Більш того, українські школярі регулярно отримують високі нагороди на різних міжнародних олімпіадах. Та водночас офіційні статистичні дані про результати ЗНО з математики засвідчують тенденцію до погіршення якості математичної освіти. Батьки, учні та учителі зауважують, що шкільна математична освіта не відповідає вимогам 21 сторіччя. Якою ж вбачають математичну освіту в Новій українській школі? Чи здатні ми запропонувати адекватні навчальні програми для учнів, чи зможуть державні/відомчі структури оцінювати якість навчання і які вимоги, насамперед, повинні бути поставлені перед учителем, який проводитиме освітній процес? На ці та інші запитання є відповіді у чинних нормативних документах, рекомендаціях, роз'ясненнях, публікаціях науковців. Однак на найважливіше запитання – як вчити майбутньому, переконливої відповіді не має. Це і є найбільш складне завдання, як навчити тому, чого ти ще не знаєш, або не умієш сам. Методи також мають бути відповідні – методи поступового наближення до невідомого. Якщо викладач володітиме такою технікою, – навчить й іншого. Але за однієї важливої умови – з максимальним залученням того, хто вчиться, його творчих здібностей, бажання пошуку відповідей, здатності досягнення кінцевого результату. Насамперед, ідеться про суттєві

зміни характеру відповідних завдань. Вони повинні бути не детермінованими, а такими, що потребують творчості, інновативності та інших креативних здібностей для розв'язання. В певний момент, за таких умов, учень зможе перейти на самонавчання. Здобуті навички гарантуватимуть учню його успішне майбутнє.

Як свідчить статистика, кожні два роки відбувається повна зміна візуалізованої інформації. Друкована інформація суцільно змінюється кожні 12 годин. Тобто, за період перебування учня у школі з 12-річним терміном навчання лише по першому параметру ми матимемо 6-кратні зміни матеріалу, принаймні, суспільно-політичних знань, закладених у підручники на початку школи. Зрозуміло, що навчальний матеріал з математики не зазнає таких стрімких змін, однак також потребує осучаснення. Очевидно, що мають змінюватись не лише навчальні програми та підручники. Насамперед, мають впроваджуватись нові форми роботи з учнями та студентами початкових курсів педагогічних вишів, зорієнтовані на активне залучення їхніх здібностей до навчального діалогу. Засоби навчання також повинні бути спрямовані на підвищення рівня креативності здобувачів освіти.

Реформа освітньої галузі – це проектування майбутнього нашої країни. Реформування освіти має відбуватись не лише на відомчих, а на більш широких засадах. Якщо констатується відставання української освіти від вимог 21-го сторіччя, то, про які, власне, вимоги ідеться? Пошук відповідей обов'язково підводить до визнання ринкових відносин між економікою та її підсистемою з надання освітніх послуг. Існує очевидна перевага пошуку відповідей стосовно реформування освітньої системи в Україні й на полі ринкових відносин між споживачем послуг (економікою, суспільством) та їх постачальником (освітньою галуззю). Радикальні зміни, що відбуваються в освіті – це кроки у правильному напрямку, однак діти у своїх підходах вже набагато ближче до вимог 21 сторіччя, оскільки краще від дорослих їх відчувають.

Сучасне молоде покоління сприймає освіту не як соціальний ліфт та інструмент вибудовування кар'єри, а як елемент своєї унікальної та неповторної долі, засіб реалізації творчого потенціалу особистості. Виокремимо основні виклики, які зумовлені не відповідністю освітніх послуг вимогам 21 сторіччя.

Виклик 1 – ключовий: швидкість змін, що відбуваються. За прогнозами Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) до 2050 р. 2 млрд робочих місць будуть роботизовані. Роботизація робочих місць, автоматизація багатьох процесів сприятиме появі нових професій, що вимагатимуть творчого потенціалу особистості. Затребуваними будуть співробітники, які здатні генерувати інноваційні ідеї та працювати з командою над її втіленням. Це, формує попит на людей, здатних пропонувати та реалізовувати ідеї.

На даному етапі виклик 1 характеризують наступні чинники:

- діти, які функціонально (в сучасних ІТ технологіях) грамотніші своїх вчителів;

- нові онлайн - курси, що змінюють освітній простір;
- швидкими темпами розвивається неформальна та інформальна освіта.

Виклик 2 – освітня ситуація в Україні.

Її характерні ознаки:

- відставання навчальних програм вимогам 21 століття;
- випускники шкіл не володіють уміннями, необхідними для життя та праці;
- зростаюча невизначеність школярів у виборі майбутньої професійної діяльності.

Виклик 3 – стан готовності учителів до змін. Перед учителем постає завдання нового типу: вміти формувати свій індивідуальний план і маршрут професійного розвитку.

Аналіз світових тенденцій у галузі педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму й особистих якостей учителя. На думку вчених, основними проблемами, з якими зустрічаються вчителі в цьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;
- ускладнення проблем виховання;
- безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання;
- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок з таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка, кібернетика та ін.;
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати тільки вчитель з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими здібностями, високим рівнем інтелігентності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти.

У суспільстві, яке змінюється, є потреба у створенні стимулів до змін. Чи створює сертифікація стимул для вчителя постійно вдосконалюватись, пропонувати нові методики та підходи, навчатись та ефективно навчати своїх учнів? Головне завдання сертифікації, очевидно, повинно полягати в критичному аналізі власної педагогічної діяльності, переосмисленні та побудові траєкторії свого розвитку: переходу у методичну роботу, у менеджерську роль, менторство інших вчителів.

Тому, першочергове завдання, яке диктує ринок освітніх послуг полягає у:

- 1) створенні стимулів для розвитку педагогів;
- 2) створенні умов у школах, які забезпечуватимуть професійний розвиток педагогів та сприятимуть притоку молодих талановитих учителів.

Виклик 4 – система освіти потребує нових орієнтирів в оцінюванні.

При оцінюванні учнів вчителі користуються вимогами навчальної програми та критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів. У практиці

використовують здебільшого діагностичне, поточне, тематичне та підсумкове оцінювання. Однак, відповідно до сучасних вимог, зростає роль формувального, рейтингового та проміжного оцінювання. Особливої актуальності набуває формувальне оцінювання, яке побудоване на принципах особистісно орієнтованого навчання, ґрунтується на позитивному оцінюванні процесу діяльності школяра. Також акцент при оцінюванні досягнень школярів зміщується на математичну компетентність та сформованість ключових надпредметних умінь, зокрема для математики – це критичне мислення та розв'язування проблем, доказове міркування, використання математичних методів. Очікується, що у результаті навчання упродовж 12 років учень знатиме і вмітиме:

- користуватися математичною мовою
 - використовувати математичні методи для: пізнання та опису навколишньої дійсності
 - вирішення поточних буденних життєвих ситуацій
 - аналізу проблем та пошуку шляхів їх вирішення
 - моделювання розвитку процесів, дій та ситуацій
- раціонально міркувати, наводити логічні аргументи
- критично оцінювати:
 - інформацію
 - процес вирішення завдання
 - отримані результати висловлюватися:
 - чітко
 - точно
 - лаконічно.

Сучасні виклики сприятимуть трансформації освітнього процесу та формуванню нових освітніх трендів:

1. концепція навчання протягом усього життя. Навчання стане основною діяльністю протягом усього життя;
2. рівні можливості для всіх. Система освіти забезпечуватиме рівні можливості навчання для всіх вікових категорій, враховуючи специфіку навчання;
3. індивідуалізація процесу навчання. Система навчання має бути індивідуальною, тобто програма укладена під конкретного здобувача освіти;
4. новий освітній простір. Бібліотеки, освітні центри стають новими просторами для розвитку неформальної освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс] / І. Д. Бех ; Ін-т проблем виховання НАПН України. Режим доступу : <http://www.ipv.org.ua/component/content/artide/8beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>.
2. Боровець Лілія Центр інноваційної освіти «ПРО.СВІТ».
3. Маштабей Віктор «Виклики для освіти України». Джерело: Апостроф. <http://nashalybid.org/category/>.
4. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя /

В. Пелагейченко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2009. № 2. С. 55–60.

5. Семиченко В. А. Моделювання структури педагогічної діяльності / В. А. Семиченко. Ялта: НМЦ «Надія», 2000. 76 с.

6. Програма «Ключові уміння 21 століття». Режим доступу: www.britishcouncil.org.ua.

Кавецький В. Є.

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ НА САМОРЕАЛІЗАЦІЮ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ

Трансформаційні зміни в суспільстві висвітлили нагальну потребу в професіоналах, які зможуть ефективно реалізовувати управлінські функції. Перед освітніми закладами стоїть проблема підготовки спеціалістів-керівників які здатні забезпечити високу якість функціонування установи чи підприємства. Потреба в управлінцях нового покоління визначається зростанням складності структури сучасної української економіки, необхідністю підвищити соціальну відповідальність менеджерів різних рівнів, адаптувати національне підприємництво та бізнес до високих соціально-економічних європейських стандартів.

Компетентність вітчизняних менеджерів значною мірою впливає на основні напрямки економічного і соціального розвитку суспільства, від яких залежить економічна безпека кожного громадянина, його соціальна стабільність і ціннісна ідентичність [1]. Однак, як зазначають дослідники, аналіз функціонування системи підготовки управлінців, свідчать про не конкурентоспроможність її випускників на ринку праці – тільки кожен шостий відповідає вимогам, що висувуються зараз до відповідних посад [2].

Щоб сформувати нове покоління керівників, дослідники теорії управління акцентують увагу на доцільності створення системи, в якій будуть діяти: соціальний відбір тих, хто має здібності до управління, підготовка і перепідготовка менеджерів, вивчення і розповсюдження передового досвіду, застосування досягнень управління на практиці. На відміну від підготовки спеціалістів інших, вузькоспеціалізованих професій, підготовку сучасних управлінців раціональніше здійснювати на міждисциплінарній основі, з використанням індивідуалізованих навчально-виховних систем, які дають можливість диференційовано підходити до навчального матеріалу, пропонованого до вивчення, обирати ті аспекти, які дійсно відповідають сучасним вимогам. Такий підхід дає можливість навчити майбутнього управлінця володіти ситуацією, ухвалювати правильні рішення у нестандартних ситуаціях, бути стабільним, працездатним [1].

Отже, насамперед, важливо приділити належну увагу до пошуку майбутніх висококваліфікованих управлінців уже на стадії оптації, коли відбувається вибір майбутнього фаху. Проблемі підготовки молоді до свідомого вибору

майбутнього напрямку професійної самореалізації присвячено чимало досліджень. Так, соціально – економічні передумови професійного самовизначення молоді аналізували В. Єндальцев, Г. Коряков, І. Назімов, В. Савченко, М. Тітма, Г. Чередніченко, В. Шубкін, В. Ядов. Ряд авторів (І. Нагорнова, В. Тарасюк, П. Пушкар, П. Білоус, Л. Томіліна, І. Солдатенко, С. Шевчук, Г. Штельмах, В. Мадзігон, М. Тименко, Д. Закатков, С. Мельников, О. Тополь та ін.) опрацьовує схеми орієнтації на певний вид професійної діяльності. Так, Т. Коваль визначив особливості формування професійно-значущих якостей майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки. Водночас не приділено достатньої уваги дослідженню соціально-професійних орієнтирів учнів на вибір напрямку своєї самореалізації в сфері управління. Тому, для проведення ефективної профорієнтаційної роботи з молоддю, спрямовану на професійне самоздійснення на керівних посадах необхідно дослідити динаміку формування професійних інтересів оптантів до відповідного напрямку. З цією метою були проведені дослідження соціально-професійних орієнтирів школярів 7, 9 та 11 класів у 1999-2017 рр. Тернопільської області, що дозволило проаналізувати налаштування учнів на самореалізацію у сфері управління у віковому і часовому розрізах. Насамперед, розглянемо динаміку розвитку уявлень оптантів про престижність професій управлінської сфери.

Серед учнів 7 класів від 0.7 % у 2011 р. до 4,4 % у 2015 р. віднесли фах менеджера до престижних. Водночас серед старшокласників зафіксовано значно більший відсоток оптантів, які вважають цю професію шанованою у суспільстві: від 4,8 % у 2017 р. до 13.6 % у 2008 р. серед учнів 9 класів та від 4,7 % у 2014 р. до 9,1 % у 2017 р. серед випускників шкіл. Натомість політичні посади, насамперед, президента, серед престижних напрямів професійного самоздійснення найчастіше оптанти згадують після кардинальних змін в країні: у 2005 р. (після Помаранчевої революції) – від 5,2 % випускників шкіл до 12,6 % семикласників і у 2014 р. (після Революції Гідності) від 6,4 % серед семикласників до 7.7 % серед випускників шкіл. В інші досліджувані періоди зафіксовано значно менший відсоток респондентів, які відносять діяльність у сфері державного управління до шанованих у суспільстві. Уявлення школярів про престижність управлінської сфери пов'язані з вибором ними напрямку своєї професійної самореалізації. Так, від 0,5 % у 2017 р. до 5,2 % у 2008 р. семикласників бажало стати менеджерами. Серед учнів 9 класів пік популярності даного фаху був у 2002 р. у 2017 р. оптантів, які прагнули реалізувати свій потенціал у даній сфері було лише 1,8 %. Така ж тенденція фіксується і серед випускників шкіл: найчастіше прагнули опанувати фах менеджера у 2008 р. (8,9%) а найменше у 2017 р. – 1,5%.

Найбільший відсоток бажаючих серед семикласників обрати кар'єру політика зафіксовано в 2011 р. (5,1 %), серед дев'ятикласників і випускників шкіл у 2005 р.: відповідно 3,6% і 1,7%. При дослідженні соціально-професійних орієнтирів оптантів у 2017 р. виявлено лише поодиноких бажаючих реалізувати себе в сфері державного управління. Основними мотивами вибору учнями

кар'єри управлінця є престижність даних професійних структур, належне матеріальне забезпечення і перспективи. Водночас, фактично, не зафіксовано наявність широких соціальних мотивів серед цієї категорії оптантів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що пік зацікавлень можливістю реалізації себе в якості менеджера припадав на 2000-ні роки. Нині, коли існує надлишок спеціалістів у цій сфері спостерігаємо спад відповідного інтересу серед молоді. Також фіксуються хвилеподібні коливання зацікавлень серед молоді щодо участі в управлінні державою, пік який припадає на радикальні зміни в суспільно-політичному устрої країни. Тому необхідно спрямувати зусилля на створення якісної системної підготовки управлінської еліти серед учнівської молоді, які в майбутньому компетентно зможуть здійснювати керування різноманітними державними і бізнесовими структурами в Україні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Концепція підготовки управлінських кадрів у системі вищої освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.edudirect.net/sopids-622-1.html>.
2. Підготовка управлінців в незалежній Україні: історія, сучасний стан та необхідні системні зміни. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hvylya.net/analytics/society/pidgotovka-upravlintsiv-v-nezalezhniy-ukrayini-istoriya-suchasniy-stan-ta-neobhidni-sistemni-zmini.html>.

Качаловська Л. В.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ЗМІН

Анотація. В статті наголошується на модернізації управлінської діяльності керівника закладу освіти, представлені особливості управління внутрішньошкільним життям. Підкреслено важливість врахування сучасних освітніх тенденцій і змін. Наголошується на модернізації змісту, форм і методів управлінської діяльності у формуванні керівника нового типу.

Ключові слова: модернізація, лідер, менеджмент, освітній процес, державно-громадська модель, управлінська діяльність.

Оновлення суспільства, його радикальна зміна - суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень у всіх сферах життєдіяльності людей. Освітній простір перебуває у стані реформування, що спричинено введенням нових Державних стандартів початкової загальної освіти та базової і повної загальної середньої освіти. Саме в них визначено зміст освітнього процесу та передбачено якісний професійний супровід його впровадження. Зрозуміло, що якість освіти мають забезпечити педагогічні працівники на чолі з керівниками навчальних закладів, управлінська діяльність яких має бути спрямована на створення умов для адаптації учасників освітнього процесу до реформування в цій галузі. Сучасний керівник розглядається як менеджер, здатний виявляти гнучкість до інновацій,

професіоналізму та виконувати свої функціональні обов'язки якісно, оскільки від його діяльності залежить імідж закладу як установи в зовнішньому просторі та внутрішній психологічний мікроклімат у колективі, а отже, і творчість учнів та педагогів.

Сучасний характер суспільного розвитку висуває до керівника більш значущі вимоги. Усі нові тенденції громадського життя зробили його роботу незрівнянно більш складною і відповідальною. Підвищились і вимоги до цієї посади. В середині 90-х років поряд із поняттям «керівник» почав широко вживатися термін «менеджмент», під яким розуміють вид управлінської діяльності, що складається із сукупності засобів, методів та форм впливу на індивідуумів та колективи з метою ефективного функціонування даної галузі. А людина, яка володіє цими знаннями та уміннями, – менеджер. Наукові роботи Г. Дмитренка, Л. Каращук, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, В. Коростелева розкривають сутність освітнього менеджменту та зміст діяльності менеджера освіти.

За останнє десятиліття помітно зросла зацікавленість учених, педагогів-практиків у вивченні проблеми управлінської компетентності керівника навчального закладу, що говорить про важливість і соціальну значущість проблеми. Аналіз педагогічної літератури й практика свідчать про різні авторські визначення поняття «управлінська компетентність» та застосування наукових підходів до тлумачення його суті через різноманітні концепти або окремі педагогічні й філософські категорії, такі, як обсяг повноважень посадової особи, педагогічний такт, характерні риси особистості, знання, досвід у тій чи іншій галузі науки, обізнаність, авторитетність, правильність тощо. Перспективи та шляхи модернізації системи управління освітою в нових соціально-економічних умовах обґрунтовано в працях І. Зязюна, В. Кременя, Л. Калініної, В. Лугового, В. Лутая, С. Ніколаєнка, В. Олійника, О. Пастовенського, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої та ін. Процес модернізації освіти можливий лише після реформування її підвалин відповідно до вимог часу.

С. Сисоєва відзначає, що «модернізація освіти може розглядатися як зміни, що забезпечують динамічний розвиток освіти відповідно до цілей реформ, як створення й реалізація моделей випереджувального розвитку освіти, адекватних до потреб суспільства, визначення напрямів «прориву і зосередження зусиль на досягненні поставленої освітніми реформами мети. Процес же реформування освіти змушує поглянути на стан освіти крізь призму її цінності (державної, суспільної, особистісної); механізмів її функціонування в суспільстві; функціонування дотичних до освіти сфер життєдіяльності суспільства, що впливають на її розвиток» [5, с. 38]. Таким чином, аналіз управлінської діяльності керівника навчального закладу в науковій літературі показав, що на сучасному етапі відзначається певна інтенсифікація наукових досліджень, щодо підвищення результативності управлінської діяльності керівника; виникають нові і модернізуються діючі принципи, методи, функції управління керівника навчального закладу. Процес модернізації управлінської діяльності керівника залежить від того, наскільки ефективно сучасний керівник

впроваджує в управлінську діяльність новітню наукову управлінську інформацію. Діяльність керівника сучасного закладу освіти все більше набуває професійного характеру, тобто потребує використання фахових знань і вмінь не тільки з педагогіки, а й з економіки, менеджменту, соціології тощо. У програмах підготовки менеджерів на Заході містяться не тільки наукова інформація, а й певні відомості з літератури та мистецтва. Керівники навчаються навіть, як використати особистісні креативні ресурси, щоб створити у своїй організації творчий колектив, де кожний виконує завдання, спрямовані на розвиток особистості.

Мета статті - визначити основні напрямки роботи керівника закладу загальної середньої освіти в умовах освітніх змін.

Від професіоналізму керівника багато в чому залежить успішний розвиток навчального закладу, його конкурентоспроможність і авторитет. Професіоналізм керівника є запорукою працездатності педагогічного колективу, добробуту учнів, спокою батьків, задоволеності соціальних замовників.

Керівник сучасного освітнього закладу - центральна фігура всього освітнього процесу. Він повинен уміти розв'язувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не тільки керувати освітнім закладом із сталими традиціями та укладом, але й переводити його на якісно новий рівень, що потребує спеціальних знань теорії та практики управління, певних особистісних якостей. Дуже важливі особистісні якості керівника навчального закладу, які забезпечують мотиваційне управління. З цього погляду навчальний заклад є найсприятливішим об'єктом для створення організації творчих людей. У даному випадку змінюється роль самого менеджера, який повинен бути більше неформальним лідером, ніж організатором. Тому нікого не дивує, що директори шкіл у Голландії, Бельгії, Великобританії у вільний час займаються музикою, поезією, живописом.

Сучасний керівник ЗЗСО не стільки має давати розпорядження, скільки співпрацювати, а це означає, що потрібно змінити стиль роботи, виробити нову управлінську культуру. Для цього слід: по-перше, перебудуватися, змінитись внутрішньо, підходити до вчителя й учня з позиції учасника спільної діяльності, в якій зацікавлені всі; по-друге, прагнути більше знати з наукової точки зору про людину та сучасне управління.

Отже, критерії вимірювання раціональності управлінської діяльності й оцінювання її результативності пов'язані зі сприйняттям зовнішніх і внутрішніх змін у взаємодії освітніх процесів у навчальному закладі. Важливими для керівника показниками змін у взаємодії процесів є спосіб мислення, стиль поведінки, вміння вчасно відмовлятися від шкідливих звичок у власному управлінні, впровадження сучасних управлінських технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделювання ситуацій вибору, вільного обміну думками, забезпеченню зростання творчої та інноваційної діяльності педагога.

Директор навчального закладу стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності. Тому модернізація освітнього процесу вимагає

зробити універсальними вимоги до професійної компетенції керівника закладу загальної середньої освіти, що можна вважати головними напрямками модернізації його управлінської діяльності. Це:

1) Бачення стратегії розвитку закладу (обізнаність із філософією освіти, законодавчою та нормативною базою, особливостями розвитку місцевих освітніх систем, уміння прогнозувати розвиток школи, використовувати надбання світової педагогічної думки, готовність до змін тощо).

2) Керівництво освітнім процесом та здійснення моніторингу як провідної функції у створенні системи управління закладом, спрямоване на вироблення необхідних умінь і навичок, необхідних для прийняття управлінських рішень й усвідомлення відповідальності за їх реалізацію.

3) Мотивація й управління персоналом – це створення сприятливих умов для стимулювання учасників навчально-виховного процесу до творчої праці, усвідомлення відповідальності за роботу з персоналом на демократичних засадах, прагнення зростити ініціативу знизу.

4) Управління розвитком та фінансами, що забезпечує ефективний розвиток закладу в нових економічних умовах, пошуку додаткових джерел фінансування й організації маркетингової діяльності, обізнаність з основами економіки й маркетингу та відповідною законодавчою і нормативною базою, уміння ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси, здійснювати фандрайзинг і маркетинг, бути готовим до запровадження інновацій.

5) Внутрішня й зовнішня комунікація – це адаптування керівника до необхідності засвоєння інформаційних та комунікативних технологій на засадах відкритості й толерантності, володіння іноземними мовами; уміння організувати такі сучасні форми взаємодії, як робота в команді; розв'язувати конфліктні ситуації, готовність до виправданого ризику, здатність толерантно ставитися до опонентів, готовність до управління навчальним закладом як відкритою педагогічною системою.

6) Запровадження державно-громадської моделі управління закладом, що передбачає залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості, батьків, громадських організацій. Тому одним з головних напрямків оновлення управлінської діяльності є набуття знань і вмінь щодо управління школою як соціальною системою.

7) Оптимальне співвідношення «керівник-підлеглий», що дозволить досягти найбільш ефективного надання освітніх послуг, яке спрямоване на особистісно-зорієнтований підхід до управлінської діяльності.

8) Створення принципово нових моделей методичної роботи в закладі. Якщо раніше педагогічний колектив обирав проблему, за якою працював, то в нових умовах доцільно опрацьовувати цілісну концепцію освітньої практики, яка б врахувала особливості й можливості конкурентного навчального закладу.

З огляду на те, що ХХІ століття є «епохою змін», яка спонукає освіту України, вступити у стадію неперервного реформування, місією директорів шкіл стає менеджмент інновацій, генерування й реалізація нових ідей та

освітніх ініціатив. Звідси і сучасний ідеал директора нового тисячоліття, якому притаманні риси лідера інноваційних перетворень, який включає в себе такі риси:

1. Здатність приймати самостійні рішення та готовність їх відстоювати.
2. Уміння інтегрувати воедино три головні складники успіху будь-якої справи: ідеї, технології і менеджмент.
3. Готовність іти крок за кроком до нової якості школи.
4. Здатність до стратегічного мислення, до стратегічного планування.
5. Готовність до сприйняття нових вимог.
6. Здатність стерпіти «біль» (попереду – злети і падіння, підтримка та опір, розчарування і надії...).
7. Прихильність до теорії «малих справ» (велика справа починається з малої).

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що в нашому уявленні про сучасного директора школи як про менеджера постає і поступово формується образ «нового лідера», робота якого полягає у створенні «організації, яка навчається» та формує свій власний, новий та ефективний стиль управління навчальним закладом. Ось чому сьогоднішній школі потрібен «лідер-творець, лідер-розпорядник і лідер-учитель», лідер, здатний координувати неминучий, динамічно складний процес змін. Головні ролі директора школи – лідер і менеджер освіти. Якщо нав'язувати ідеї (навіть прогресивні) згори, то, за відсутності справжнього лідерства, це буде, у кращому разі, імітація реформування середньої освіти. Зусилля менеджменту спрямовуються на те, щоб керувати не людьми, а процесами змін, утверджувати толерантність до тих, хто мислить інакше.

Забезпечення відповідної матеріально-технічної бази закладів та їх інформаційно-ресурсних центрів (створення замкнутої комп'ютерної системи інформації, банків даних з усіх аспектів управлінської діяльності у закладах) сприятиме функціонуванню нової, гнучкої, інформаційної, більш якісної та оперативної системи управління, що позитивно впливатиме на поліпшення освітнього процесу та досягнення високого кінцевого результату.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гончаренко О. Що можна зробити командою: управлінський аспект / О. Гончаренко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 3. – С. 47–54.
2. Канафоцька Г. Нова модель управління школою в контексті менеджменту творчості / Г. Канафоцька // Директор школи. – 2012. – № 14. – С. 4–10.
3. Москальчук Н. Комунікації як засіб ефективного управління педагогічним процесом / Н. Москальчук // Методист. – 2012. – № 11. – С. 5–11.
4. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : [навч. посібн.]. – Вінниця, 2018. – 196 с.
5. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С. О. Сисоєва // К.: Міленіум, 2006. – 346 с.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Зміни підходів до оцінювання результатів навчання задекларовано у Концепції Нової української школи. Одним із таких підходів є формувальне оцінювання, яке вважають оцінюванням для поліпшення навчання.

Формувальне оцінювання дає можливість учителю відслідковувати рух учня до освітніх цілей і вчасно вносити корективи в навчальний процес. Орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого діти можуть досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня.

Формувальне оцінювання передбачає відстеження особистісного розвитку учнів та хід набуття ними навчального досвіду і компетентностей. Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів початкової освіти використовуються для:

- організації постійного спостереження за навчальним поступом;
- обговорення навчального поступу з батьками або особами, що їх замінюють;
- формувального (поточного) та завершального (підсумкового) оцінювання.

Формувальне оцінювання оцінює процес навчання учнів, а не результат. Таке оцінювання має на меті:

- підтримати навчальний поступ учнів;
- формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів;
- запобігати побоюванням помилитися.

Оцінювання досягнень учнів необхідно спрямовувати на формування позитивної їх самооцінки. За сприятливих умов навчання і виховання у дітей починає формуватися адекватна самооцінка, яка стосується їхніх особистісних якостей, досягнень і можливостей. Створюючи такі умови, слід урахувати індивідуальні особливості кожного учня.

Важливо не протиставляти дітей одне одному. Стимулюючим має бути порівняння роботи з тим, як працювала дитина раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів. Про складнощі у навчанні необхідно говорити з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини.

Водночас доцільно вчити дітей взаємооцінюванню, при цьому формувати вміння коректно висловлювати думку про результат роботи однокласника, давати поради щодо його покращення. Це активізує навчальну роботу, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариську та відчуття значимості кожного в колективі.

Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формувального оцінювання.

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.
2. Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання.
3. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання. Забезпечення можливості й вміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).
5. Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Досвід свідчить, що у роботі з молодшими школярами виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто оцінюються зусилля кожного, враховуючи індивідуальні здібності.

Педагогічне оцінювання є одним із найважливіших елементів сучасного навчального процесу. Від правильної організації оцінювання більшою мірою залежить ефективність управління освітнім процесом. Формувальне оцінювання – це цілеспрямований неперервний процес спостереження за навчанням учнів; воно є необхідною умовою інтерактивного навчання, у процесі якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також формується середовище, що заохочує учнів запитувати. Активне застосування сучасними педагогами методики формувального оцінювання є одним із ключових чинників якісної освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 р. № 924 «Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу» [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/Nakaz-924.pdf>.
2. Морзе Н. В. Формувальне оцінювання: від теорії до практики / Н. В. Морзе, О. В. Барна, В. П. Вембер // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.
3. Полякова О. Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів / О. Полякова // Рідна школа. 2013. № 11. С. 69–72.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. В статті наголошується на модернізації управлінської діяльності керівника закладу освіти, представлені особливості управління освітнім процесом в умовах Державних стандартів нової української школи. Підкреслено важливість врахування сучасних освітніх тенденцій і змін. Наголошується на модернізації змісту, форм і методів управлінської діяльності у формуванні керівника нового типу.

Ключові слова: освітній простір, модель керівника, імідж закладу, управлінська діяльність керівника, реформування освіти, модернізація управління в освіті, технології менеджменту.

Актуальність порушеної проблеми: Освітній простір перебуває у стані реформування, що спричинено введенням нових Державних стандартів. Саме в них визначено зміст освітнього процесу та передбачено якісний професійний супровід його впровадження. Реалії сьогодення показують, наскільки сучасному керівнику необхідні знання з теорії та практики використання технології менеджменту якості в управлінні закладами освіти. Відповідно до нових соціальних завдань зростають вимоги до змісту і характеру управлінської діяльності керівників шкіл, якості та ефективності освітнього процесу.

Докорінне реформування системи освіти, шляхи якого вказані також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, нерозривно пов'язане з оптимізацією системи управління освіти на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях. Національна стратегія визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику. Реформування управління освітою передбачає створення цілісної системи, якій були б властиві гнучкість, демократизм, мобільність, здатність до самоорганізації, тісна співпраця органів державного управління з освітою всіх рівнів, навчально-виховних закладів, наукових установ та громадського самоврядування [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі описано чимало досліджень, пов'язаних з осмисленням ролі керівника в управлінні навчальним закладом. Так, пріоритети діяльності директора школи визначила Г. Кравченко; модель функціональної компетентності керівника сучасного навчально-виховного закладу розробила О. Сорока; Л. Даниленко, Н. Островерхова, Л. Донська обґрунтували можливість модернізації функцій керівництва; В. Єрошин, Г. Карпо, М. Поташнік дослідили теоретичні основи управління розвитком школи; Т. Живаєва здійснила спробу аналізу особистості керівника навчального закладу; О. Гончаренко визначив роль керівника навчального закладу як члена освітянської команди. Особливості управлінської діяльності керівників різних типів закладів освіти розглянули О. Богомолова, В. Нідзельська; вплив керівника на якість освітнього процесу проаналізували

В. Полторацька, Е. Подкопаєва, Л. Слабодух; загальні науково-теоретичні аспекти управління навчальним закладом дослідив Є. Хрипков тощо.

Крім того, вивчення кращих практик управління закладами освіти, урахування професійних потреб керівників закладів освіти, дає змогу виявити тенденційну спрямованість розвитку управління в контексті законодавчих змін, глобалізаційних викликів і потреб замовників освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства та незалежності країни.

Метою статті є висвітлення модернізації управлінської діяльності керівника освітнього закладу.

Сучасний стан розвитку науки, теоретичні розробки науковців різних галузей загалом створюють можливості для реформування сфери освіти, визначення теоретично-методологічної бази на нових світоглядних засадах задля пошуків стратегій системного реформування освіти й моделей модернізації управління освітою, які дають змогу раціонально вирішити нагальні проблеми й доєднатися до європейського освітнього простору.

Діяльність керівника сучасного закладу освіти все більше набуває професійного характеру, тобто потребує використання фахових знань не тільки з педагогіки, а й економіки, менеджменту, соціології тощо.

Від професіоналізму керівника багато в чому залежить успішний розвиток навчального закладу, його конкурентоспроможність та імідж.

Професіоналізм керівника є запорукою працездатності педагогічного колективу, навченості учнів, спокою батьків, задоволеності соціальних замовників.

Сучасний характер суспільного розвитку висуває до керівника більш значущі вимоги, директор стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності, тому модернізація освітнього процесу вимагає модернізації управління. Керівник закладу освіти здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти [7].

Сучасний навчальний заклад існує в ринкових відносинах. Тому директор має оволодіти технологіями менеджменту і маркетингу в освіті, щоб не залишитися осторонь від реалій сучасного життя. Директор – менеджер управляє розвитком закладу, організовує і стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації, організовує й забезпечує їх діяльність.

Запровадження державно – громадської моделі управління навчального закладу передбачає залучення до управлінських процесів широкого загалу громадськості, батьків, громадських організацій. Тому одним з головних напрямів оновлення управлінської діяльності є набуття знань і вмінь щодо управління школою як соціальною системою.

Питання якості освіти потребують створення принципово нових моделей науково – методичної роботи.

Успіх управління залежить від створення чіткої системи планування роботи школи. Науково обґрунтована система шкільного планування - основа,

без якої неможлива творча праця колективу. Особлива роль належить концепції та стратегії розвитку навчального закладу.

Особливість управлінської діяльності керівника загальноосвітньої школи на сучасному етапі визначається сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій.

Модернізований зміст діяльності керівника школи вимагає оновлення форм управління. Входження України до світового і європейського освітньо-інформаційного простору зумовлює необхідність реформування сфери освіти й виявлення тенденцій розвитку управління у сфері освіти крізь призму демократичних, сервісних і ринкових змін за умов розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності формує керівника школи нового типу – відкритого, демократичного, компетентного, гуманістичного, творчо спрямованого. Водночас оновлення управлінської діяльності є передумовою розвитку творчих здібностей керівника школи, здатного виробити власний стиль управління, періодично оновлюючи зміст, форми і методи своєї діяльності.

Управлінська діяльність керівника школи містить у собі обробку великих обсягів інформації. Для того, щоб ця інформація дійсно допомагала приймати правильні управлінські рішення, вона повинна бути об'єктивною, надходити вчасно, відображати динаміку змін в об'єкті управління. Крім того, потрібні технології, за допомогою яких керівник зможе здійснити обробку інформації швидко і точно, із мінімальними витратами часу та сил.

Модернізація вимагає від керівника мотивації й управління персоналом - створення сприятливих умов для творчої праці учасників освітнього процесу, усвідомлення відповідальності за роботу з персоналом на демократичних засадах.

Стан розвитку суспільства зумовлює відповідні йому особливості управління освітнім процесом. На сучасному етапі до таких особливостей належать [15]:

1. Зміна підходів при оцінюванні діяльності школи. Означає створення шкали власної системи діагностики й оцінювання її діяльності, орієнтацію на оцінювання не лише за результатами навчання учнів, а й вивчення рівня розвитку особистості дитини, оцінювання результатів діяльності окремих педагогів. Важлива роль відводиться внутрішньому моніторингу якості освіти.

2. Демократизація управління. Передбачає створення належних умов для реалізації місії та мети школи.

3. Зміна кадрової ситуації у школі. Це вимагає вирішення нових управлінських завдань, виникнення нових управлінських відносин, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги, зацікавленості роботою, участі у проектах.

4. Варіативність управління. Означає використання різноманітних моделей, систем, змісту управлінської діяльності, самостійне визначення спрямованості розвитку, коригування мети школи, обрання варіантів

навчального плану, визначення змісту шкільного компонента освіти, моделювання позаурочної діяльності учнів.

5. Зміна методів управління. Свідченням їх є перехід від прямого впливу на методи, пов'язані з ефективністю роботи школи, до моделювання педагогічних систем, способів їх реалізації; від жорстко регламентованих вимог до розмаїття форм, змісту. Це передбачає автономію в педагогічній діяльності, виборі технології планування та організації роботи відповідно до цілей та завдань колективу.

6. Зміна методологічних засад управління. На передній план висуваються системний підхід, моделювання цілісних педагогічних та управлінських структур, розробка технологій прискореного розвитку. Це стимулює використання діалогічних форм взаємодії, впровадження способів самоорганізації, децентралізації управління. Нині управління школою має державно-громадський характер, ґрунтується на тісній співпраці державних органів і органів громадського самоврядування.

Зростає вплив місцевих громад на формування локальної освітньої політики, з урахуванням місцевих культурних особливостей та особливостей ринку праці, на основі державної освітньої політики [10].

Школа є осередком розвитку громади.

Сучасна освіта як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали Державним стандартам, Концепції НУШ. А тому необхідно впроваджувати нові підходи до управління навчальним закладом.

Модернізація управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти.

Управління – складний багатогранний процес, основу якого складають: готовність розпочати процес, визначення повноважень та місії, визначення цілей та завдань, розроблення й упровадження плану дій та моніторинг виконання.

Отже, директор сучасної школи – це не просто посада керівника, але й велике педагогічне мистецтво. Робота керівника будь-якого колективу складна і відповідальна, у директора школи – особлива місія. Сьогодні він покликаний поєднувати в одній особі вчителя, методиста, державного інспектора, господарника, організатора освітнього процесу, чуйного й уважного наставника дитячого і дорослого колективів. Це вимагає не тільки всебічних знань, досконалого володіння наукою управління, але й високої професійної культури, справжньої самовідданості і безмежної відповідальності за доручену справу.

Робота директора школи сьогодні потребує нового мислення, що пов'язане з проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Право керувати – високе право, і його треба заслужити високим професіоналізмом, належним рівнем володінням культурою управління, чесною і самовідданою працею. А для цього треба навчитися поважати людей, бути стриманим, чуйним і доброзичливим до них,

уміти слухати і чути вчителя, учнів, батьків, завжди відчувати сучасні тенденції освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аліфанова І. Модернізація змісту освіти / І. Аліфанова // Директор школи, 2007, жовтень. – С. 32–45.
2. Васильченко Л.В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л.В. Васильченко. – Х.: Видавництво група «Основа», 2007. – 176 с.
3. Василенко О. В. Інноваційний менеджмент [навчальний посібник] / О.В. Василенко, В.Г. Шматько. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
4. Десятов Т.М. та ін. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом / Т.М.Десятов. – Х.: Видавнича група «Основа», 2004. – 239с.
5. Донська Л. Директор успішної школи : поміркований консерватор чи раціональний інноватор / Л. Донська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2011. – № 2. – С. 64–100.
6. Дрожжик Т.В. Імідж сучасної школи // Управління школою, 2011. – №13 (313). – 15 (315). С. 23–27.
7. Закон України «Про освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Канафоцька Г. Нова модель управління школою в контексті менеджменту творчості / Г. Канафоцька // Директор школи. – 2012. – № 14 (686). – С. 4–10.
9. Калініна Л. Тенденції управління закладами освіти // Директор школи. – 2017. – № 15–16 (807–808). – С. 95–96.
10. Концепція Нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua> > tag > nova-ukrainska-shkola.
11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
12. Темченко Л.О. Управлінські засоби сучасного керівника школи // Управління школою, 2011. – №1-3. С. 24–28.
13. Ткаченко В.П. Сучасні тенденції в практиці управління закладами освіти // Управління школою, 2011. – №19 -21 . С.7–10.
14. Химинець В. Інновації в сучасній школі / В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2004. – 165 с.
15. Хриков Є.М. Х95 Управління навчальним закладом: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 365 с.
16. Чайка В., Писарчук О. Лідерські компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Навчальний посібник, К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – С. 5–11.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. Розвиток методичної служби в умовах Нової української школи, визначення її функцій. Напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів в умовах децентралізації. Напрями і форми діяльності працівників методичних служб та їхня роль в удосконаленні професійної компетентності педагогічних працівників.

Ключові слова: концепція «Нова українська школа», професійний розвиток, науково-методичний супровід, супервізія, децентралізація.

Концепція «Нова українська школа» чітко визначає вектори професійної діяльності як самого педагога, так і методичної служби зокрема: підготовка нового вчителя в суспільстві знань, яке навчається.

У компонентній формулі Нової української школи провідне місце відводиться педагогу нової формації, що перебуває в авангарді суспільних та освітніх перетворень, умотивованому, компетентному, кваліфікованому, який має академічну свободу й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує дитиноцентрований процес із максимальним наближенням навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей, можливостей, потреб, запитів, настанов і життєвих планів. Функція вчителя Нової української школи полягає в його вмінні організувати компетентнісне навчання (не знання заради знань, а вміння їх застосовувати в реальному житті, не що ти знаєш – а як ти цим умієш користуватися), забезпечити інтегрованість змісту (внутрішньопредметної і міжпредметної) на основі ключових компетентностей, не шляхом механічного об'єднання предметів, а наближення змісту освіти до сенситивних періодів навчання, особливостей сприймання нової інформації тощо. Ключові компетентності були визначені в «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи» (від 18 грудня 2016 р.) «Про освітні компетенції для навчання протягом життя» (так звані Європейські еталонні рамки), у Концепції «Нова українська школа» та розширені, простежені у взаємозв'язку з 11-ми вміннями та результатами навчання в Законі України «Про освіту»: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

Треба звернути увагу, що навчання в Новій українській школі, її ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства,

позитивної психології та філософії дитиноцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожної дитини, забезпечуючи її гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо.

Учитель Нової української школи отримує право вибору місця і способу підвищення кваліфікації, причому результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися в системі формальної, неформальної та інформальної освіти. Збільшено кількість альтернативних моделей професійного розвитку педагога, які стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Диверсифіковано форми підвищення кваліфікації: курси при ІІПО, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах, онлайн-курсах, конференціях тощо. У проекті Концепції розвитку педагогічної освіти окреслено механізми визнання результатів неформальної та інформальної освіти закладами освіти та кваліфікаційними центрами. Підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти допускається для наставників, сертифікованих педагогічних працівників та педагогічних працівників, які мають вищу педагогічну категорію, науковий ступінь та/або вчене звання та передбачає розроблення програми самоосвіти з описом запланованих до набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей і досягнення результатів навчання, що визнаються / підтверджуються під час атестації результатів навчання.

За ініціативи педагогічного працівника з метою зовнішнього оцінювання його професійних компетентностей (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання), що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи, проводиться сертифікація (стаття 51 Закону України «Про освіту»). Успішна сертифікація (сертифікат, що діє три роки) зараховується як проходження атестації педагогічним працівником. Сертифіковані педагоги зможуть залучатися до проведення інституційного аудиту в інших закладах освіти, розроблення та акредитації освітніх програм, інших процедур і заходів, пов'язаних із забезпеченням якості та впровадженням освітніх інновацій.

Інноваційною технологією для професійного розвитку педагога Нової української школи є науково-методичний супровід.

Під науково-методичним супроводом розуміємо педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого диференційованого акмеологічного освітнього простору, в якому відбувається професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, неперервний професійний розвиток педагогічних працівників

за індивідуальними освітніми траєкторіями. Науково-методичний супровід забезпечує фасилітативну підтримку духовного, професійно-фахового, інтелектуально-особистісного розвитку педагогічних працівників, їхньої творчої ініціативи на всіх етапах міжкурсового періоду, максимально індивідуалізує навчання. Розбудова цілісної системи науково-методичного супроводу має ґрунтуватися на засадах науковості, прогностичності, гнучкості, мобільності, випереджувального характеру науково-методичного обслуговування, неперервності тощо. Серед функцій науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників визначаємо такі: навчальну, консультативну, сервісну, коучингову, адаптаційну, експертну, модераційну, акмеологічну, коригувально-рефлексійну, компенсаторну, фасилітаційну тощо. Особливостями технології є її проєктованість, цілісність, поетапність, системність, демократичність, варіативність, адресність, синергійність, інноваційне управління та ін. Векторність і адресна спрямованість науково-методичного супроводу професійного розвитку моделюється залежно від індивідуальних запитів, потреб, мотиваційних детермінантів педагога, його професійних можливостей, компетентнісного досвіду (соціального, професійного й особистісного).

У системі методичної діяльності система різновекторних послуг для професійного розвитку педагогічних працівників зреалізовується в супервізорському, дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому, інформаційно-комунікаційному, моніторинговому, психолого-мотиваційному тощо напрямках.

Супервізія (лат. *super* – над, зверху, + *visio* – бачення; англ. *supervisor*, від *to supervise* – спостерігати) передбачає надання професійної допомоги працівнику або навчальному закладу, спрямовану на подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та вдосконалення організації роботи в нових умовах, підтримку мотивації до професійної діяльності, дотримання етичних норм та стандартів надання освітніх послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки, підвищення професійної кваліфікації тощо. Результатом такої діяльності методиста є новий досвід педагога, розвиток його компетентностей, що забезпечують вирішення професійних завдань, розуміння можливостей особистісного та професійного розвитку. У діяльності методичної служби супервізія стала синонімом методичного наставництва, не даремно її називають «терапією терапій».

Дорадницький напрям науково-методичного супроводу передбачає надання спеціально підготовленим фахівцем кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо. Отже, дорадницьких напрям науково-методичного супроводу пов'язаний із сферою консультативних послуг, які надаються консультаційною організацією (ІППО, МК, педагогічними консалтинговими й навчально-тренувальними центрами та ін.) тим чи іншим

замовникам (споживачам, клієнтам) у вигляді інформаційного, науково-методичного продукту.

Коучинговий (від англ. coaching – наставляти, тренувати, надихати) напрям науково-методичного супроводу забезпечує висококваліфіковані індивідуальні тренування педагогічних працівників для досягнення значущих для них професійної мети, завдань, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних професійних здібностей і навичок, засвоєння передових стратегій, метатехнологій для отримання найвищого професійно значущого результату. Педагогічний коучинг передбачає системність, вертикальну і горизонтальну цілісність освітнього процесу; інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти, навчальної, практичної й самоосвітньої діяльності; урахування професійних потреб педагогічних працівників тощо.

Предметно-методичний напрям науково-методичного супроводу спрямований на надання педагогу Нової української школи адресної допомоги в організації освітнього процесу відповідно до вимог тієї чи іншої освітньої галузі Державного стандарту. Розглядуваний напрям передбачає, по-перше, оновлення теоретичного, технологічного й методичного складників професійно-педагогічної діяльності педагогічного працівника, що включає ознайомлення зі структурою, типологіями і методичними варіантами сучасного уроку, технологіями викладання, новаторськими методиками роботи, із законами і закономірностями, методами і прийомами оптимізації освітнього процесу відповідно до можливостей і потреб усіх суб'єктів; по-друге, – процес концептуалізації новітніх дидактичних ідей, практичного трансформування в педагогічну практику наукових психолого-педагогічних досліджень, науковий пошук, розробку, експериментальну перевірку ефективності, життєспроможності зразків перспективного педагогічного досвіду, пошук шляхів удосконалення, раціоналізації і модернізації навчальних програм, методик та ін., використання їх у нових цілях і умовах тощо; по-третє, – створення, апробацію, упровадження й поширення в освітній практиці авторського педагогічного продукту, зокрема концепцій, теорій, систем, моделей, персонал-технологій, принципів, методів, прийомів, авторської методики, вироблення індивідуально-творчого стилю, авторської системи професійно-педагогічної діяльності.

Отже, сучасний освітній виклик – підготовка педагога Нової української школи – потребує формування нової генерації методистів, які володіють якостями та здібностями, що збігаються із потребами суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

- 1 Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- 2 Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/novaukrayinska-shkola>.
- 3 Мельник Н.А. «Науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників ЗЗСО в умовах реалізації концепції «Нова

- українська школа».
- 4 Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. К., 2017. 128 с.
 - 5 Сидоренко В. Акмеологічні технології в освіті дорослих / В.В. Сидоренко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Вип. 26 (36). Сер. 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»: зб. наук. пр. / ред. кол.: Н.В. Гузій (відп. ред.). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 38-42.
 - 6 Сидоренко В.В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного акмепрофесіогенезу педагога Нової української школи / В.В. Сидоренко / зб. матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (25 жовтня 2017 р., Суми). Режим доступу: <http://sspu.sumy.ua>.

Лопатка Г. Ф.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІКТ) В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) сьогодні стали потужним багатофункціональним засобом навчання. Ефективність їх використання привчає учня жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню школярів до інформаційної культури.

Для того, щоб урок в закладах загальної середньої освіти був сучасним, необхідно використовувати поряд із традиційними методами навчання нові педагогічні методики, інтерактивні технології.

Разом з тим потрібно роль учня на уроці з пасивного слухача перетворити на активного учасника процесу навчання. При цьому учень з об'єкта педагогічного впливу перетворюється на суб'єкта освітнього процесу [2].

Основним способом вирішення названих завдань стали сучасні інформаційні технології, що є головною умовою успішного навчання на уроках з одержанням бажаного результату [1].

Однією з найважливіших складових успішного навчання є мотивація учнів. Використання сучасних інформаційних технологій на уроках робить навчання яскравим, цікавим для учнів будь-якого віку, формує емоційно-позитивне ставлення до предмета [4].

За допомогою ІКТ вчитель формує підхід до вивчення предмета, підвищується рівень знань, формуються навички, які можна використати в практичній діяльності.

Використання ІКТ в освітньому процесі сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості учнів, розкриттю їх талантів, суттєво впливає на зміст, форми, методи і засоби навчання [3].

Вдало підібрані комп'ютерні програми забезпечують розвиток творчих здібностей, стимулюють пізнавальну активність, емоційну сферу та інтелектуальні почуття школярів.

При цьому підвищується працездатність учнів, зацікавленість їх різними видами діяльності, поліпшується просторова уява, пам'ять, логічне мислення, розширюється їх світогляд. Тому комп'ютер має великі можливості вдосконалення освітнього процесу.

Практика показала, що використовуючи ІКТ, вчитель зможе організувати урок так, на якому буде панувати невимушена довірлива атмосфера і в той самий час в учнів формуватиметься свідоме ставлення до свого життя і здоров'я.

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним, насиченим.

Комп'ютер забезпечує активізацію діяльності вчителя та учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формування знань, посилює міжпредметні зв'язки. Все це дає можливість покращити якість навчання.

Ми змінили своє оточення так радикально, що тепер повинні змінювати себе, щоб жити в цьому новому оточення (Норберт Вінер, американський учений, математик і філософ).

Сьогодні використання ІКТ в навчальному процесі є такою важливою необхідністю, як звичайне вміння читати і писати сто років тому. Без володіння комп'ютерною грамотністю людина є засобом неконкурентоспроможним у більшості сфер життєдіяльності. Разом з тим, комп'ютер – це засіб забезпечення індивідуалізації навчального процесу, реалізації сучасної «суб'єкт-суб'єктивної» парадигми освіти.

ІКТ набувають все ширшого свого застосування у всіх сферах діяльності людини і ця діяльність, як правило, відображається у навчанні та вихованні школярів. Таким чином, сучасна школа крім озброєння учнів конкретними знаннями основ наук, повинна створити сприятливе навчальне середовище, наділити їх певними вміннями й навичками, що стають звичними в сучасному суспільстві [5].

Отже, впровадження ІКТ в освітньому процесі посилює якісний контакт процесу формування нового педагогічного мислення учителів, сприяє впровадженню в освітній процес нових технологій навчання відповідно до потреб нового покоління учнів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Лещук С.О. Психологічні умови впровадження інформаційних технологій у початкову школу / С.О. Лещук // Матеріали науково-методичного семінару «Інформаційні технології в навчальному процесі»: (11-15 травня 2009 р.). – Одеса: Вид. ВМВ, 2009. – С. 98-102.

2. Прокопекно І. Педагогічні технології: Навч. посібник / І. Прокопекно, В. Євдокимов, - Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.

3. Ребрина В.А. Досвід використання ІКТ для розвитку пізнавальних здібностей обдарованих учнів / В.А. Ребрина // Комп'ютер в школі та сім'ї. - №8. – С. 8-9.

4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г.К. Селевко. – Москва: Народное образование, 1998. – 178 с.

5. Створення сприятливого навчального середовища: Тренінги / За заг. ред. Ковальчука, упоряд. Д. Галіцина. – К.: Шк. світ, 2016. – 128 с.

Магера Т. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ НАПРЯМОК ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Будьте самі шукачами, дослідниками.
Не буде вогника у вас –
вам ніколи не запалити його в інших...
Василь Сухомлинський

Анотація. Охарактеризовано сучасне інформаційно-освітнє середовище, форми та напрями науково-методичного супроводу педагогів, проаналізовано специфіку діяльності науково-педагогічних та педагогічних працівників Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти в умовах Нової української школи.

Ключові слова: нові стандарти освіти, учитель, концепція «Нова українська школа», сучасне інформаційно-освітнє середовище, підвищення кваліфікації педагогів, науково-методичний супровід.

Постановка проблеми. Для реалізації нового стандарту освіти нашої державі потрібен хороший учитель – творчий, незалежний, конкурентоспроможний, готовий до змін, вихований та культурний, який любить свою роботу та своїх вихованців.

Варто зазначити, що діяльність Нової української школи (НУШ) залежить від кожного конкретного педагога: його знань, умінь, професійних компетенцій, а освітня реформа пропонує створення такої школи, «у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, ... а й вміння застосовувати їх у житті» [3]. Тобто, замість пасивного навчання (сидіння за партами), пропонуються активні форми: ігри, екскурсії, експерименти, групові проекти, моделювання життєвих ситуацій тощо). Успіх якісних змін у Новій українській школі неможливий без вчителя – компетентного, мотивованого, відповідального за кожен педагогічну дію і вчинок. Саме тому проблема підвищення кваліфікації вчителя та його подальший науково-методичний супровід в умовах Нової української школи є актуальною та потребує вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що різні аспекти досліджуваної проблеми стали предметом активних дискусій, обговорення та досліджень учених і практиків, таких як О. Локшиної, Н. Мельник,

М. Паращенко, О. Пастовенського, В. Сидоренко, Я. Стемковської, Л. Шалаєвої тощо.

Метою даної статті є: вивчити сучасне інформаційно-освітнє середовище, з'ясувати, які форми та напрями науково-методичного супроводу педагогів є актуальними сьогодні, проаналізувати особливості діяльності науково-педагогічних та педагогічних працівників Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти в умовах Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи зміни, що відбуваються в освітньому просторі сьогодні, в Тернопільській області створене сучасне інформаційно-освітнє середовище, що забезпечує можливість професійного зростання педагогів в умовах Нової української школи. Система науково-методичної роботи відповідає сучасним потребам, реалізує нові вимоги, ідеї в освітніх інноваційних технологіях, інтерактивних формах і структурах, методах і засобах підвищення кваліфікації вчителів. Основними результативними формами, як свідчить практика, можуть бути: Школи технологічної майстерності, методичні об'єднання, навчальні тренінги, Школи педагогічного зростання, авторські творчі майстерні вчителя, Школи прогностичних досліджень тощо [2].

Загалом у системі методичної діяльності система різновекторних послуг для професійного розвитку педагогічних працівників зреалізовується в супервізорському, дорадницькому, коучинговому, предметно-методичному, професійно-кваліфікаційному, соціальному, експертному, маркетинговому, інформаційно-комунікативному, моніторинговому, психолого-мотиваційному напрямках [4].

Розглянемо більш детально кожен з напрямків. Супервізія (лат. *super* – над, зверху, *visio* – бачення; англ. *supervisor*, від *to supervise* – спостерігати) передбачає надання професійної допомоги працівнику або навчальному закладу. Супервізія спрямована на подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та вдосконалення організації роботи в нових умовах, підтримку мотивації до професійної діяльності, дотримання етичних норм та стандартів надання освітніх послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки, підвищення професійної кваліфікації тощо. Результатом такої діяльності методиста є новий досвід педагога, розвиток його компетентностей, що забезпечують вирішення професійних завдань, розуміння можливостей особистісного та професійного розвитку. Дорадницький напрям науково-методичного супроводу передбачає надання спеціально підготовленим фахівцем кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, інформаційної підтримки щодо вирішення професійних завдань, подолання професійних утруднень тощо. Отже, дорадницький напрямок науково-методичного супроводу пов'язаний зі сферою консультативних послуг, які надаються консультаційною організацією (ППО, Р(М)МК, педагогічними консалтинговими й навчально-тренувальними центрами та ін.) тим чи іншим замовникам (споживачам, клієнтам) у вигляді інформаційного, науково-

методичного продукту. Коучинговий (від англ. coaching – наставляти, тренувати, надихати) напрям науково-методичного супроводу забезпечує висококваліфіковані індивідуальні тренування педагогічних працівників для досягнення значущих для них професійної мети та завдань, мобілізації внутрішнього потенціалу, розвитку необхідних професійних здібностей і навичок, засвоєння передових стратегій, метатехнологій для отримання найвищого професійно значущого результату. Педагогічний коучинг передбачає системність, вертикальну і горизонтальну цілісність освітнього процесу; інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти, навчальної, практичної й самоосвітньої діяльності; урахування професійних потреб педагогічних працівників тощо. Предметно-методичний напрямок науково-методичного супроводу спрямований на надання педагогу Нової української школи адресної допомоги в організації освітнього процесу відповідно до вимог тієї чи іншої освітньої галузі Державного стандарту. Інші напрямки науково-методичного супроводу деталізовано в наукових розвідках [5-7].

Варто звернути увагу на такий напрямок методичного супроводу педагогів, як інформаційно-комунікативний. Існують різноманітні способи застосування засобів мультимедіа в навчальному процесі, серед яких:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій;
- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту;
- моделювання процесів і явищ;
- забезпечення дистанційної форми навчання;
- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;
- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь в учнів та вчителів (використання контролюючих програм-тестів);
- створення і підтримка сайтів навчальних закладів;
- створення презентацій навчального матеріалу;
- здійснення проєктивної і дослідницької діяльності учнів тощо;
- проведення заочних та інтернет-конференцій.

Застосування комп'ютерів в освіті привело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій, що дали змогу підвищити якість навчання, створити нові засоби впливу, ефективніше взаємодіяти педагогам із методистами. На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дають можливість значно підвищити ефективність підготовки та кваліфікацію освітян.

Комплекс заходів щодо науково-методичного супроводу педагогів в умовах Нової української школи здійснюють методисти інститутів післядипломної освіти загалом і Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (ТОКІШПО) зокрема. Під науково-методичним супроводом розуміємо педагогічну технологію, що полягає у створенні мережевого освітнього простору, в якому відбувається

професійна взаємодія рівноправних партнерів на принципах людиноцентризму, гуманізму, фасилітативності, індивідуалізації, неперервний професійний розвиток педагогічних працівників за індивідуальними освітніми траєкторіями [1]. У Проекті Концепції розвитку педагогічної освіти та у частині 2 ст. 59 Закону про освіту запропоновані наступні види та форми підвищення кваліфікації педагогів: навчання за освітньою програмою; стажування; участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо [3].

Варто зазначити, що діяльність педагогічних та науково-педагогічних працівників Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти є прикладом успішної діяльності з науково-методичного супроводу педагогів в умовах НУШ. У даному закладі організація науково-дослідної роботи здійснюється з урахуванням потреб сучасного вчителя, вимог до професійних компетенцій педагогів та науково-дослідної роботи відповідних фахівців.

Позитивним є те, що вчителі шкіл і методисти ТОКІППО працюють у тісному взаємозв'язку. Інформація про заходи, які проводяться в інституті, є відкритою і доступною. Для прикладу, проаналізуємо роботу сайту ТОКІППО. На сайті є кілька розділів. Зокрема, у розділі «Про інститут» висвітлено такі підрозділи, як історія, структура і контакти, ТерноВікі, державні нормативно-правові документи, статут, колективний договір, правила внутрішнього трудового розпорядку, публічна інформація. Варто зазначити, що відкритою також є інформація про методистів ТОКІППО, оскільки на сайті зазначаються не лише прізвища та ініціали працівників, а й їхні посади та електронні адреси. Це дає можливість зворотного зв'язку між методистами та вчителями. При виникненні запитань, методисти можуть проконсультувати педагогів як в телефонному, так і в онлайн-режимі. У наступному розділі «Навчання» запропоновано такі підпункти, як підвищення кваліфікації, дистанційне навчання, тренінговий центр. Тут слухачі курсів можуть дізнатися про розклад занять, перелік дисциплін та прізвища викладачів, які проводитимуть курси. Також є розділи «Анонс» та «Педагогу», у яких висвітлено такі підрозділи, як дошкільна освіта, на допомогу вчителю, психологічна служба, інформатика та ІКТ, корекційна освіта, громадянська освіта, педагогічний менеджмент, до початку навчального року, до закінчення нового навчального року, експертиза підручників, олімпіади, обдаровані діти, турніри та конкурси, здоров'язбережувальна діяльність у ЗНЗ, учитель року, джерело творчості, галерея освітянських здобутків. У розділі «Методична робота» висвітлено такі частини, як нормативно-правова база, обласна методична служба, профільне навчання, робота з обдарованими учнями, робота з творчими учителями, передовий педагогічний досвід, структура методичної роботи, видавнича діяльність. Також на сайті ТОКІППО є розділ «Наукова робота», де розміщена інформація про конференції інституту, збірники, інноваційну діяльність, науково-дослідну роботу, рекомендації та ресурси, нормативну базу тощо. У наступному розділі «Виховна робота» висвітлено такі питання, як нормативна

база, план роботи, Українська Хартія вільної людини, проекти, розпорядження ТОДА, накази УОН ТОДА, листи, методичні рекомендації, положення та умови заходів, національно-патріотичне виховання, позашкільна освіта, правовиховна робота, курси морально-духовного спрямування. У розділі «ЗНО» висвітлено такі підрозділи, як зовнішнє незалежне оцінювання, моніторинг якості освіти, блог. У розділі «Освіта» представлені підрозділи: Українська Хартія вільної людини, 2016 – рік англійської мови, опорна школа – освіта сталого розвитку, медіаосвіта [8]. Також створено сторінку facebook, на якій постійно поновлюється інформація про діяльність структурних підрозділів ТОКІППО.

Для покращення взаємодії між учителями області та методистами, а також з метою інформування населення області про новини на освітянській ниві, у ТОКІППО було створено відділ організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності. З метою підготовки та підвищення кваліфікації педагогів в умовах Нової української школи, відділ спільно зі структурними підрозділами інституту формує анонс подій про проведення планових заходів та ініціює їх висвітлення на сайті та на сторінці facebook, здійснює організацію публічних заходів (прес-конференцій, круглих столів, церемоній-нагороджень тощо). Також методисти та провідний спеціаліст відділу займаються підготовкою прес-релізів, інформаційних листів та їх вчасним розсиланням по районних методичних кабінетах та підтримують контакти із організаціями-партнерами (листи подяки після заходів, інформування про цікаві проекти інституту тощо). Відділ надає організаційно-консультативну допомогу працівникам методичних служб регіону (за напрямом діяльності), впроваджує сучасні інтернет-технології в освітній процес Тернопільської області, бере участь у розвитку інформаційно-навчального середовища системи освіти регіону як засобу створення рівних умов доступу до якісної освіти. Також методисти відділу долучаються до освітніх виставкових і презентаційних заходів, забезпечують їх фото та відео фіксацію.

Реалізація відкритої освіти може здійснюватись за рахунок інформаційних технологій, які розглядаються як різновид освітньої системи. Вагоме місце серед інформаційних технологій, які використовуються науковцями різних галузей, займають інтернет-технології. Адже для науковця глобальна мережа Інтернет сьогодні – це засіб пошуку інформації і можливість ознайомлення з результатами останніх досліджень, on-line спілкування і використання електронної пошти, можливість опублікування наукових статей в електронних фахових виданнях і апробація результатів досліджень шляхом участі в інтернет-конференціях.

У час розквіту інформаційних технологій, проникнення яких відбувається в усі галузі і сфери життєдіяльності людини, важливим аспектом є наукова діяльність вчителів та методистів. Одним із напрямків діяльності відділу є проведення заочних та інтернет-конференцій, що дає можливість швидко ознайомлюватися з дослідженнями, які проводяться в певній галузі науки, доводити до відома широкого кола науковців власні судження, висновки і пропозиції. І це можна робити, не виходячи з дому, залишаючись за власним

персональним комп'ютером, – адже ми живемо в час розквіту інтернет-технологій.

Висновки та рекомендації. Таким чином, заклади післядипломної педагогічної освіти на сучасному етапі покликані максимально задовольнити професійні, соціальні й культурологічні запити педагогів-практиків, спонукати їх до постійного самовдосконалення у професійному та особистісному вимірах. Учителі та керівники ЗЗСО потребують якісного сучасного науково-методичного супроводу. З огляду на це, заклади післядипломної педагогічної освіти повинні працювати над оновленням змісту та напрямків діяльності щодо підтримки педагогічних працівників, що є необхідною складовою реформування освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кондратова Л. Г. Науково-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/63/part_2/21.pdf.

2. Мельник Н. А. Науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників ЗЗСО в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [isr.poipro.pl.ua > article > download](http://isr.poipro.pl.ua/article/download).

3. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dogromadskogo-obgovorennya-proekt-koncepciyirozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

4. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» у системі підвищення кваліфікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/713916/1/частина%202%20ел.бібл.pdf>.

5. Сидоренко В. В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / В. Сидоренко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. – К.: РА «Освіта України». – 2016. – № 7-8(48). – С. 22-29.

6. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>.

7. Сидоренко В. В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / Керівник нової української школи: світоглядно-професійні орієнтири: зб. наук. пр. / В. П. Андрущенко (голова), В. П. Бех (заст. голови), О. В. Алейнікова та ін. – К. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – С. 148-153.

8. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippo.edu.te.ua>.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИРЕКТОРА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ У МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Актуальність даної теми полягає у тому, що засоби масової інформації (телебачення, соціальні мережі, газети, радіо, реклама тощо) все більше мають вплив на суспільство та його поведінку. Під його впливом змінюються взаємовідносини між людьми. Важливо простежити, як може соціальна мережа взаємодіяти із закладами освіти, зокрема, керівництвом. Тому метою дослідження є проаналізувати зміни в управлінській діяльності керівника освітнього закладу крізь призму соціальних мереж. Соціальна мережа – це своєрідна форма комунікації і головна її мета: доносити інформацію населенню різного характеру.

Ключові слова: управлінська діяльність, оратор, менеджер освітнього закладу, «емоційний інтелект», медіа.

На сьогодні керівника закладу освіти все частіше називають менеджером своєї установи. Адже переведення школи з державного фінансування на місцеве передбачає самостійне вирішення питань, а також повне утримання освітніх закладів. Передбачається, що місцеві об'єднані територіальні громади (ОТГ) беруть опіку над усіма школами в своїх межах під своє фінансування. Таким чином, малокомплектні, неперспективні шкільні установи підлягають закриттю. Окрім місцевих коштів, школи можуть брати участь у грантових проектах, залучати до співпраці меценатів та спонсорів. У даному випадку передбачається поєднання державного і громадського контролю суб'єктів самоврядування здебільшого через процедури оцінювання й моніторингового дослідження якості шкільної освіти на противагу тотальному державному контролю діяльності вчителя і діяльності закладу освіти загалом. У концепції МОН здебільшого зосереджено увагу на автономії школи і справедливому фінансуванні. Варто зазначити, що пошуками джерел фінансування займається директор школи. Саме від його комунікативних і управлінських вмінь залежить імідж школи. Першочергове завдання, яке стоїть перед всіма керівниками – створення конкурентоспроможної школи. Із автономією шкіл потрібно не забувати про взаємозв'язок автономії (свободи) і обов'язків. Під автономією розуміємо право закладу освіти на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності і відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадяться в порядку та межах, визначених законами України [1]. Тож така школа повинна випускати учня конкурентного і затребуваного на ринку праці. Що і зазначено в стратегії розвитку Нової української школи.

Логічним постає питання, як це втілювати? Менеджер закладу освіти, насамперед, оратор, майстер слова. Він у своїх виступах, розмовах, дискусіях має не тільки витончено говорити, а й переконувати. Саме переконання та інформування в процесі публічного виступу є запорукою знаходження

партнерів, однодумців та своєї аудиторії. Потрібні неабиякі здібності з ораторського мистецтва, щоб здійснювати переконливий вплив і спонукати їх до дій, які прямо чи опосередковано вигідні виступаючому (наприклад, переконати проголосувати за громадський бюджет, за яким побудують за громадські кошти дитячий шкільний майданчик, на базі школи відкриють гурток робототехніки, зал патріотичної звитяги, бібліотеку майбутнього тощо). Потрібну інформацію можна надавати споживачам освітніх послуг на батьківських зборах, виступі на місцевих телеканалах, записі ютуб-промови із закликом підтримки. На даний час знання виступають товаром, який пропонує школа. Чим краще його рекламують, модернізують технічно-інформаційну базу до вимог часу, тим привабливішим цей заклад стає на ринку освітніх послуг.

Ефективним засобом просування будь-якого товару є соціальні мережі. В них людина самостійно, або за допомогою реклами презентує певний товар. Варто зазначити, що на сьогодні одним із видів роботи над іміджем є блогерство. Більшість людей у наш час мають свою сторінку у соціальній мережі, але, на жаль, не всі є активними користувачами. Те, що до неї долучатимуться колеги-вчителі і зацікавлені люди – батьки і учні, це факт. Залучення до соцмережі у процесі комунікування (спілкування) дає ряд переваг:

- охоплює велику аудиторію слухачів;
- неопосередковане спілкування на важливі теми (директор-вчитель-батьки-учні). Можливість спілкування з кожним зокрема;
- безпосередній моніторинг соціальних настроїв (як приклад, доцільність святкування Хелловіна);
- швидкий доступ до інформації (як приклад, учні прогуляли урок, вчинили булінг, і виклали це в інтернет);
- інформація є безкоштовна, що приваблює надзвичайно велику кількість користувачів.

Вміння подати себе через спілкування з аудиторією, чи не найголовніший фактор запоруки успіху керівника. Більшість думок фахівців зі сфери освіти зійшлися на тому, що ідеальний керівник повинен володіти мистецтвом переконання і умінням подавати себе і свої ідеї «інтелектуальної здатності спілкуватися з найширшим колом зацікавлених осіб» [2]. Для цього потрібна чимала гнучкість розуму і стилю. Менеджери вищої ланки повинні бути відкритими до нової інформації і вміти її аналізувати. Здатність керувати змінами, створити команду, яка би була рушієм цих змін – найвища точка управлінської майстерності. При цьому важливо згадати таке явище, як «емоційний інтелект». Саме він є основою діяльності «ідеального» керівника, що включає в себе: самосвідомість, самоконтроль, емпатію та високий рівень комунікативної компетентності та навичок конструктивного впливу на інших. Такий менеджер освітнього закладу тактовний у спілкуванні, намагається уникати конфліктних ситуацій, самодостатній і незалежний, він реалістично оцінює свої здібності. З такою людиною приємно і хочеться працювати. А можливість живого безпосереднього спілкування через доступні соціальні

мережі створює позитивний імідж директору, а відтак і закладу освіти.

Таким чином, рівень управлінської майстерності, визначається ступенем позитивного впливу на людину, метою якого є активізувати її для отримання певного результату. Яскравим прикладом ефективного залучення медіазасобів у свою роботу є Павло Віктор. Вчитель з фізики впродовж трьох років знімав уроки та публікував на YouTube, він записав 473 відео уроків [3]. Тепер в нього є аудиторія слухачів, прихильників для яких він є взірцем творчої й непересічної особистості. Отже, цікавлячись ним, зростає зацікавлення до закладу, де він працює і змінюється авторитет, імідж цього закладу. Він стирає кордони спілкування, стає відомим на всю Україну. Так і управлінець повинен працювати над собою кожного дня, вдосконалювати свій «емоційний інтелект», залучати всі доступні медіазасоби для просування свого освітнього закладу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Калініна Л. Управління Новою українською школою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: org.ua/upload/files/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE.pdf.
2. Жалінська І. В. Сучасні підходи до розвитку особистості керівника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/6_ukr/25.pdf.
3. Учитель з Одеси записав відеоуроки з фізики: у вільному доступі на YouTube [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pedpresa.ua/195511-uchytel-z-odesy-zapysav-videouroky-z-fizyky-u-vilnomu-dostupi-na-youtube.html>.

Мисик В. С., Хома С. О.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті окреслено питання, пов'язані з реалізацією завдань громадянської освіти, розглянуто шляхи науково-методичного забезпечення громадянської освіти в Новій українській школі.

Ключові слова: громадянська освіта, громадянські компетентності, демократизація освітнього середовища, Нова українська школа.

Громадянська освіта – це навчання людей тому, як жити за умов сучасної держави, як дотримуватися її законів, але водночас і не дозволяти владі порушувати їхні права, домагатися від неї здійснення їхніх правомірних потреб, як бути громадянином демократичного суспільства. Така освіта є потужним знаряддям демократизації суспільства.

Зважаючи на стан громадянської освіти в Україні, існує потреба у створенні цілісної системи громадянської освіти, заснованої на ефективних світових практиках формування громадянських компетентностей.

Знання про громадянське суспільство повинні підкріплюватися громадянськими навичками і цінностями, необхідними для активної участі в

суспільному житті. Тому у школі та й у суспільному житті за стінами школи повинні розвиватися певні навички поведінки і якості, що підкреслюють необхідність лідерства, співпраці, довіри, толерантності, громадянськості і впевненості в собі.

Середовищний підхід до формування демократичної культури закладу освіти, а також до набуття громадянських компетентностей передбачає, що всі аспекти життя закладу освіти відображають принципи демократії та прав людини: освітні та навчальні програми, методи та ресурси, керування, структура та процеси ухвалення рішень, правила поведінки, відносини між працівниками, відносини між працівниками та здобувачами освіти, позакласна робота та зв'язки з громадою.

Важливими завданнями є:

- формування цілісної системи громадянської освіти, яка охоплює всі складники та види освіти та базується на компетентнісному підході;

- створення опису громадянських компетентностей на усіх рівнях освіти та приведення у відповідність нормативно-правових актів, методичних матеріалів та інших документів, у яких наведено визначення громадянських компетентностей, керуючись Концепцією розвитку громадянської освіти, Компетентностями для культури демократії від Ради Європи (2018) тощо;

- підвищення якості громадянської освіти;

- демократизація освітнього середовища (посилення рівня взаємної відповідальності учасників освітнього процесу, створення системи підтримки громадянської активності (підтримка учнівського та студентського самоврядування, розроблення змін до нормативно-правових актів у сфері захисту прав учасників освітнього процесу і т.п.);

- налагодження ефективної комунікації між зацікавленими сторонами в системі громадянської освіти.

Зміни, що відбуваються в сучасній освіті, спонукають нас до розуміння надважливості цінностей громадянської освіти. Усе більше звертаємося до понять, що лежать в основі побудови навчання на цінностях: відповідальність, рівність, права людини, демократія, повага до різноманіття, повага до людської гідності. Усе глибше обговорюємо їх практичне значення й користь, приходимо до спільного розуміння їхньої сутності, усвідомлюємо, чому вони важливі для кожного громадянина.

Навчання в Новій українській школі, її ціннісно-світоглядна траєкторія ґрунтується на принципах партнерства, забезпечуючи її гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, надає можливості самоактуалізації особистості.

Навчання громадянській освіті спрямоване на реалізацію загальної мети середньої освіти, що сформульована у концепції Нової української школи. Вона полягає у розвитку та соціалізації особистості, формуванні її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життєзабезпечення та професійних якостей.

Важливість громадянської освіти школярів зумовлена новими соціально-політичними реаліями українського суспільства, пошуком спільних для громадян демократичних цінностей і національних ідеалів, участю України в загальносвітових політичних, економічних і соціокультурних процесах. Це потребує освіти для демократичного громадянства через якісне формування громадянської ідентичності, здатності й готовності молоді людини до усвідомленого вибору шляхом критичного аналізу різних можливостей та варіантів, активної участі в суспільних процесах, установлення конструктивних відносин на засадах соціального партнерства. Таким чином, одним із основних соціальних замовлень у школі є формування й розвиток здатності школярів до життя й діяльності у правовій демократичній державі.

Освітня модель, що передбачає розвиток демократичних цінностей, поведінкових настанов, практичних навичок, знань, оволодіння якими дає змогу кожній особистості дієво долучатися до демократії, уналежнює компоненти, задекларовані Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи як-от:

- цінності: повага людської гідності й дотримання прав людини; повага культурної багатоманітності; утвердження демократії, справедливості, рівноправності та верховенства права;

- поведінкові установки: відкритість щодо інших культур, світогляду і звичаїв; повага; громадянська самосвідомість; почуття відповідальності; почуття власної значущості; стійкість перед невизначеністю;

- практичні навички: здатність до самоосвіти; вміння аналітичного й критичного мислення; вміння слухати; спостережливість; співпереживання; гнучкість і адаптація; комунікабельність; лінгвістичні здатності; вміння спілкуватися різними мовами; готовність до співпраці; здатність розв'язувати конфлікти;

- знання та їхнє критичне осмислення: самопізнання і критична самооцінка; знання й критичне осмислення мовних стилів у спілкуванні; пізнання світу та його критичне осмислення.

Зміст громадянської освіти визначається як суспільними потребами, вимогами соціальних і державних інституцій, так і інтересами особистості, її ставленням до суспільних проблем і готовністю брати участь у їхньому розв'язанні.

Отже, громадянська освіта – це система навчання та виховання особистості, що передбачає створення умов для становлення моральної громадянської позиції, задоволення потреб у соціалізації в інтересах особистості, громадянського суспільства та правової держави, громадянської компетентності та набуття досвіду суспільно корисної громадянської діяльності в контексті безперервної освіти.

Логічно, що ефективність забезпечення громадянської освіти значною мірою залежить від грамотно побудованого освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Для цього використовують різні моделі громадянської освіти: предметну, позакласну та інституційну.

Предметна модель – викладання громадянської освіти як окремого навчального предмета.

Позакласна модель – громадянське виховання в позакласній та позашкільній роботі.

Інституційна модель – демократизація стилю життя школи, впровадження моделей управління та самоуправління на демократичних засадах (демократичний стиль управління, діяльність органів учнівського самоврядування тощо).

Громадянська освіта пов'язана з формуванням соціально-політичної компетентності особистості в суспільній сфері. За О. Пометун, громадянська компетентність – це здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки задля розвитку демократичного суспільства. Таке визначення відповідає компетентнісному підходу в освіті.

Громадянська компетентність може набути свого розвитку за допомогою основних компетентностей:

- навчальної компетентності – необхідність подальшої освіти в соціальних умовах, що постійно змінюються;
- дослідницької компетентності – уміння, пов'язані з аналізом та оцінюванням сучасної соціальної ситуації;
- компетентності соціальної дії – наявність умінь для реалізації прийнятого рішення чи вибору;
- компетентності соціального вибору – уміння зробити вибір і прийняти рішення в конкретній соціальній ситуації, знайти вихід зі складної соціальної проблеми;
- комунікативної компетентності – органічна взаємодія з іншими людьми в процесі розв'язання певної соціальної проблеми.

Різні аспекти проблем громадянського виховання розглядали такі дослідники: М. Боришевський, М. Бургін, І. Бех, О. Вишневський, Т. Дем'янчук, В. Поплужний, Б. Павленко, В. Лозова і Г. Троцько, М. Рагозін, О.Сухомлинська, Т. Умурзакова, К. Чорна, які переконливо доводять, що процес управління системою громадянської освіти та виховання вимагає постійного аналізу, науково-творчого обґрунтування, визначення, практичного забезпечення та розробки інноваційних технологій його здійснення. Разом з тим можна констатувати недостатню розробленість проблем якісного управління системою громадянського виховання, технології управлінської роботи з педагогічними кадрами щодо підвищення рівня громадянської культури всіх учасників освітнього процесу.

Таким чином, ефективність процесу громадянського виховання залежать від повноти реалізації усіх його складових. Тому конкретними шляхами реалізації можуть бути:

- включення проблематики громадянського виховання до дослідницьких програм та планів навчальних і наукових закладів, проведення науково-теоретичних конференцій та семінарів, і фактично-методичних нарад з актуальних проблем громадянського виховання та освіти;

- підвищення професійної кваліфікації педагогів, для чого створена на базі обласного інституту післядипломної освіти гнучка, оперативна система науково-методичної підготовки з громадянського виховання – це методологія застосування в освітніх закладах Тернопільської області системи духовних та моральних цінностей, закладених в Українській Хартії вільної людини. У жовтні 2018 р. на X Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» (м. Київ) був представлений інноваційний проект «Громадянська освіта крізь призму впровадження Української Хартії вільної людини в освітній процес», який був відзначений золотою медаллю.

- коригування та узгодження змісту освіти, навчальних планів та програм з метою орієнтації на цінності культури громадянськості вже існуючих дисциплін соціально-гуманітарного циклу, розробка та запровадження нових курсів, що сприятимуть формуванню політичної, правової культури та рис громадянськості молодого покоління України;

- науково-методичне забезпечення підготовки педагогів та вихователів, соціальних працівників, психологів з урахуванням завдань громадянського виховання;

- розробка та видання типових програм, методичних посібників, підручників, методичних матеріалів з громадянського виховання;

- розробка й запровадження нових методик навчання та виховання;

- розробка технологій вивчення рівнів ефективності громадянського виховання;

- організація та забезпечення психолого-педагогічного всеобучу батьків з метою підвищення ролі родинного виховання;

- використання засобів масової інформації з метою висвітлення кращого досвіду громадянського виховання дітей та молоді;

- розробка та впровадження навчально-виховних програм з громадянської освіти та виховання;

- вивчення світового педагогічного досвіду, адаптація кращих прикладів громадянського виховання та освіти;

- налагодження контактів з міжнародними організаціями, проведення спільних міжнародних заходів та проектів з проблем громадянського виховання та освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бекдамірова Л. З. Громадянська освіта та патріотичне виховання у школі. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxafe4Z-YjwpekNKSXR5bFBpc0E/view> (дата звернення: 24.06.18).

2. Громадянська освіта (інтегрований курс). URL: <https://mon.gov.ua/programy/program-hromadyanskaosvita-24-11-2017/> (дата звернення: 24.06.18).

3. КОНЦЕПЦІЯ розвитку громадянської освіти в Україні. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru> (дата звернення: 24.10.19).

4. Вороніна Г. Громадянське виховання: досвід, пошук, знахідки / Джерело педагогічної майстерності. Громадянська освіта школярів // Науково-метод. журнал. – Випуск № 1 (33). Ч.2. – Харків: ХОНМІБО, 2015. – 108 с.

5. Галицька І.Ц. Інноваційні технології громадянського виховання // Виховна робота в школі. – 2015. – №5 (6).

6. Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України // Освіта України. – 2000. – № 51. – С. 3.

Місечко О. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Перед людиною до розуму три шляхи:
шлях роздумів - це найблагородніший;
шлях наслідування - це найлегший;
шлях особистого досвіду - це найважчий.

(Конфуцій)

Сьогоднішня ситуація в державі, зміни які відбуваються у суспільстві, а зокрема в освіті спонукають особистість вчителя до змін у самій особистості. Зміни у самій особистості неможливі, якщо немає бажання змінюватись. Це час історичних підсумків і народження нових ідей, період активного розвитку та оновлення соціально-економічної, суспільно-політичної сфер життя, вироблення і впровадження нових технологій. Ключова роль у системі освіти належить учителю. Саме за допомогою діяльності педагогічних працівників реалізується державна політика. В сучасних умовах змінюються і погляди на вчителя як носія культурно-історичної спадщини, загальнолюдських і національних цінностей. Педагог сьогодні перестає бути для учнів єдиним джерелом знань, тому сучасний учитель має постійно здобувати й узагальнювати нові знання з різноманітних джерел і володіти технологіями їх передачі у такій послідовності (або в такий спосіб), щоб в учнів формувалися вміння відшукувати інформацію, виробляти (продукувати) нові знання, співставляти, систематизувати, використовувати їх у житті, а школа в усі часи була і залишається своєрідною моделлю, дзеркалом, яке відбиває життя і проблеми суспільства, тому освіта сьогодні – важливий чинник управління змінами суспільства. Вона має стати засобом підвищення добробуту громадян, чинником економічної стабільності і гарантом безпеки регіону, країни.

Важливою стороною професійної діяльності сучасного вчителя виступає поглиблене самопізнання, співвіднесення своїх особистісних особливостей з вимогами гуманістичної орієнтації у педагогічній взаємодії. Педагогу необхідно володіти не тільки професійними знаннями і вміннями, але і вміти творчо змінювати свою особистість з використанням психологічних знань відповідно об'єктивно існуючих морально-духовних цінностей суспільства, з врахуванням власної індивідуальності та інноваційного розвитку у діяльності.

Школа сьогодні відчуває потребу у вчителів, який постійно прагне до творчого пошуку, має навички дослідної, експериментальної діяльності, вивчення, узагальнення, впровадження педагогічного досвіду, високий рівень інформаційної культури, вміє інтерпретувати новий зміст освіти в методику навчання і виховання, здійснювати аналіз результатів професійної діяльності як своєї власної, так і педагогічного та учнівського колективів.

У педагогіці є аксіома: інтелект формується інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю, успішні діти виховуються успішним учителем.

Корінна відмінність сучасної освітньої ситуації, яка задає стратегію професійної поведінки педагога, полягає в тому, що теперішній час вимагає іншого визначення норм щодо тієї чи іншої сфери розвитку людини (раніше такі норми були статичними, виробленими у тривалому практичному досвіді). Нині всі нормативні очікування орієнтовані на вищий рівень розвитку, який досить пластичний у своїх якісних станах, і такий, що відповідає прагненням потреб.

Отже, освічена людина в сучасному суспільстві не тільки і не стільки людина, що володіє знанням, а людина, яка вміє здобувати, набувати знання, робити це цілеспрямовано, з потреби, вміє застосовувати знання у будь-якій ситуації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Управління інноваційним розвитком районного (міського) методичного кабінету: Науково-методичний посібник / К.М. Старченко, В.І. Пуцов, Ю.І. Завалевський, Г.М.Литвиненко. - Чернівці: Букрек, 2010. - 344 с.

2. Бібік Н.М. // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В.Г. Кремень. - К.: Юрінком Інтер, 2008.

3. Данилова Г.С. Методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка. Навч. - методичний посібник. - К.: ІЗМН, 1997. – 256 с.

4. Дивак В.В. Методична робота-складова післядипломної педагогічної освіти. - К.: Педагогічна преса, журнал «Директор школи, ліцею, гімназії», №1, 2003. - С. 13-14.

5. Демянюк Т.Д., Завалевський Ю.І., Мельничук Л.С. Використання інтерактивних технологій підготовки вчителя як конкурентоспроможного фахівця: Науково-методичний посібник. - Київ-Рівне: РДГУ, 2008. - 178 с.

6. Завалевський Ю.І. Деякі погляди на сучасну модель майбутнього педагога // Педагогічний пошук. Науково-методичний вісник. - 2007. - №4 (56). - С. 8-10.

7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. - К.: Вища школа, 2004. – 335 с.

8. Словник-хрестоматія педагогічних понять: Навчальний посібник для студентів, аспірантів, викладачів / Упоряд. Г.П. Шевченко, М.Б. Євнух та ін.- Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 272 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

В умовах реалізації освітньої реформи відбувається системна трансформація галузі, головна мета якої – на добрих традиціях, з урахуванням новітніх тенденцій забезпечити якість освіти на всіх рівнях: від дошкільної – до вищої освіти. В одному з інтерв'ю Міністерка освіти і науки України Ганна Новосад наголосила, що «ми ставимо собі завдання створити таку систему освіти, яка б забезпечувала безперервні можливості навчання, яка б на кожному з рівнів, від раннього розвитку і до дорослого життя, забезпечувала можливість мати доступ до якісної освіти і, за потреби, розвивати ті компетентності, отримувати ті знання, які є необхідними в сучасному світі. Ми своїм завданням бачимо вибудовування цілісної системи, яка на кожному з рівнів може підхопити людину і дати їй ті можливості й ті навички, необхідні для успішного професійного та особистого життя» [3]. У статті 6 Закону України «Про освіту» однією з головних засад державної політики та принципом освітньої діяльності визначено забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності [5]. Правове поле процесу забезпечення якості освіти описано в розділі V цього Закону, зокрема у статті 41 визначено мету, компоненти, інструменти системи забезпечення якості освіти. У рамках дотримання норм цього закону посилюється актуальність питання розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти, у якій зацікавлені всі учасники освітнього процесу: адміністрація закладу (функціонуватиме налагоджена система, де і вчителі, і учні зможуть себе максимально реалізувати), і педагогічні працівники (для них створять оптимальні умови діяльності, підвищення кваліфікації, буде надана можливість захистити свої права), і школярі (отримають потрібні компетентності та успішно соціалізуються), і батьки (діти визначаться із вибором життєвого шляху, вмітимуть ставити цілі і їх досягатимуть), і органи місцевого самоврядування (на території громади житимуть мислячі, креативні та успішні люди, що працюють на розвиток свого регіону та впевнені у своїх можливостях).

У методичних матеріалах, зокрема у посібнику «Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти» [2, с. 5–6], внутрішню систему забезпечення якості освіти запропоновано розбудовувати за чотирма напрямками: освітнє середовище, система оцінювання освітньої діяльності учнів, система педагогічної діяльності, система управлінської діяльності. Основними принципами розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти повинні стати дитиноцентризм, автономія закладу освіти, цілісність системи управління якістю, постійне вдосконалення, вплив зовнішніх чинників, гнучкість та адаптативність [2, с. 3].

Розвивальне, мотивувальне, з розумним пристосуванням освітнє середовище відіграє роль «третього вчителя». Критеріями формування

освітнього середовища є комфорт та безпека (дотримання правил техніки безпеки, обізнаність із методикою поведінки в надзвичайних ситуаціях, можливість отримання першої медичної допомоги, антибулінгова стратегія), естетичність, свобода, доступність для усіх категорій населення, а також мотивувальний вплив на школярів (наявні усі необхідні засоби навчання, є можливість унаочнення матеріалу, сприяє формуванню здорового способу життя, вихованню шанобливого ставлення до того, що нас оточує).

Сучасні підходи до системи оцінювання навчальних досягнень – доступність і відкритість, прозорість та адекватність, толерантність та обґрунтованість, реалізація компетентісного підходу, формування відповідального ставлення до оцінювання, відповідність результатів самооцінювання, оцінювання учителем, внутрішнього моніторингу та Українського центру оцінювання якості освіти.

Під час оцінювання педагогічної діяльності слід враховувати вміння вчитися упродовж життя, планувати свою діяльність, згуртовувати класний колектив, використовувати різні методи та форми подачі матеріалу, справедливо оцінювати результати навчання, застосовувати індивідуальний підхід до здобувачів освіти, співпрацювати з їхніми батьками.

Надважливим аспектом розбудови внутрішньої системи якості освіти є управлінська діяльність, у процесі якої повинні бути враховані інтереси усіх учасників освітнього процесу, зроблена оцінка наявного потенціалу закладу, визначення пріоритетів подальшої діяльності та підготовка довгострокової стратегії розвитку установи. Важливо також пам'ятати про проблемні питання і вживати заходів щодо їх успішного розв'язання, а також розроблення системи забезпечення якості освіти передбачає обов'язкове дотримання правил академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу. Саме на ньому ми зупинимось більш ґрунтовно. Питання академічної доброчесності ґрунтовно висвітлене у статті 42 чинного Закону України «Про освіту», зокрема дано визначення цьому поняттю, описано критерії дотримання академічної доброчесності педагогічними працівниками та здобувачами освіти, випадки порушення та академічну відповідальність усім учасникам освітнього процесу, окреслено права порушників. Зауважимо, що вперше на законодавчому рівні порушено питання етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники навчального процесу, що свідчить про актуальність питання дотримання академічної доброчесності для якісної освітньої діяльності. У своєму дослідженні зупинимось на осмисленні фактів присвоєння чужої діяльності – видах плагіату, що є частотним явищем як в учнівському, так і в науково-педагогічному середовищах, а також на сучасних методиках діагностики та усунення плагіату. Зауважимо, що плагіат є загальносуспільною проблемою. У сучасному українському соціумі питання плагіату потребує негайного вирішення, оскільки аксіоматичність подачі програмного матеріалу, замовчування авторства наукових фактів стає причиною формування шаблонного мислення, а присвоєння чужих результатів нівелює пошукову та творчу діяльність особистості, позбавляє освітній процес результативності.

У Законі України «Про авторське право та суміжні права» зазначено таке тлумачення поняття плагіат: «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [4]. Незважаючи на наявність нормативних документів, що призначені для захисту авторських прав, в українському суспільстві частотні випадки порушення наукової коректності, особливо в освітній сфері.

В освітній діяльності плагіат функціонує в багатьох формах, поділити його на різновиди можна за обсягом привласненого матеріалу – повний (списування або привласнення авторства на твір у повному обсязі) і частковий плагіат (використання у своїх працях частин або уривків з чужих творів без зазначення імені автора чи без оформлення уривку відповідно до вимог цитування); а також за ступенем автентичності (подібних або сумнівних) текстів – прямий (привласнення авторства на чужий твір або його уривки, що використані без змін) і опосередкований (привласнення авторства на чужий твір чи його уривки, що попередньо були видозмінені плагіатором). У статті 42 чинного Закону України «Про освіту» ці види плагіату класифіковано дещо по-іншому: академічний плагіат (оприлюднення та розповсюдження результатів діяльності інших осіб), списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації) та самоплагіат (оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів) [5].

На нашу думку, витoki проблеми плагіату криються в системі освіти. У сучасних підручниках з педагогіки задекларовано такі вимоги до навчальних програм: «високий науковий рівень (підкреслення Н. Моравської, О. Задорожної) з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу; ... генералізація навчального матеріалу на основі фундаментальних положень сучасної науки; групування його навколо провідних ідей і наукових теорій; ... реалізація ідеї взаємозв'язку науки, практики і виробництва; формування умінь і навичок з кожного предмета» [6, с. 141], проте в поясненні навчального матеріалу часто за браком часу упускаються відомості про авторів тієї чи іншої провідної ідеї чи наукової теорії, а в наших підручниках не вказано авторів визначень, оскільки сьогодні почасти не можливо ідентифікувати джерело, з якого воно (визначення) взято. Водночас кількісний показник навчальних дисциплін основної і старшої школи, активне впровадження в систему шкільної освіти методу проєктів, а також чинні критерії оцінювання дисциплін спричиняють перевантаження учнів, котрі втомлені від численних завдань і часто вдаються до порушення наукової коректності – зокрема до використання чужих досягнень. Констатуємо, що в практиці основної і старшої школи побутує практика покращення підсумкової оцінки шляхом виконання реферату з недостатньо опрацьованої учнем теми. Аналіз учнівських робіт та спілкування з учителями засвідчують, що найчастіше реферати, твори, перекази, проєкти та власні висловлювання є або повністю скопійованими із інтернет-сайтів, або компіляцією кількох інтернет-джерел. Зауважимо, що в таких роботах зазвичай порушений логічний зв'язок між частинами тексту, відсутні власні висновки та узагальнення. Оскільки у процесі оцінювання більшості закладів не

передбачено положення про плагіат, педагоги приймають ці роботи та оцінюють їх. Саме тому актуальним для якісного навчального процесу є розробка та впровадження в освітню діяльність положення про академічну доброчесність.

Шкідливість плагіату для системи середньої освіти полягає в тому, що учні втрачають практику логічного мислення (не виконують елементарні операції – судження, умовиводи), не збагачується активний словник школяра, що, у свою чергу, репрезентує незначний обсяг світогляду, виникають проблеми з комунікацією, незважаючи на спрямованість шкільної програми на вироблення мовленнєвих навичок. Внаслідок нехтування завдань навчальної програми школярі не мають достатнього рівня знань про довкілля, економічний потенціал свого краю, про систему раціонального використання ресурсів, про специфіку діяльності представників того чи іншого фаху. Також ринок друкованої продукції пропонує своїм користувачам «Готові домашні завдання» – досить популярний продукт, який зовсім не сприяє розвитку мислення, креативності, вміння долати труднощі та соціалізації загалом (консультації з однокласниками, взаємодопомоги, підтримки). Привласнення чужих думок шкодить освітньому процесу, оскільки нівелює потребу в самостійному вирішенні поставлених перед здобувачем освіти завдань, не дозволяє розвивати креативний потенціал, відповідальність за власну думку, вибір, судження, модель поведінки. Як результат, часто випускники закладів середньої освіти не можуть визначитися із вибором професії. Сьогодні в Україні все більше молодих людей, які не знають своїх прав і обов'язків, не вміють коректно оцінювати суспільні процеси і явища, планувати та організовувати свою працю та дозвілля, доходи та видатки. Названі явища створюють сприятливий ґрунт для інформаційної пропаганди.

Проблема плагіату гостро постає і в середовищі педагогічних та науково-педагогічних працівників. Так, відповідно до чинного Типового положення про атестацію педагогічних працівників однією з вимог присвоєння вищої кваліфікаційної категорії, наукових ступенів та педагогічних звань є поширення досвіду, публікація результатів дослідження. Водночас серед публікацій на педагогічних сайтах, у фахових періодичних виданнях, збірниках праць трапляються випадки часткового плагіату (творці публікацій «забувають» вказувати авторство визначень чи теорій, оскільки працюють переважно не із першоджерелами, а просто дублюють матеріал, не замислюючись про авторство), самоплагіату (розміщення того ж матеріалу з ідентичною чи зміненою назвою). Також аналіз інформації, розміщеної на блогах педагогічних працівників, засвідчує практику копіювання текстів без посилання на джерело інформації: це стосується як теоретичного матеріалу, так і вправ та завдань для практичної роботи. Вилучення із дослідницького процесу базової ланки (робота із першоджерелами) призводить до того, що фахівці не можуть критично та об'єктивно оцінити значення досліджуваного предмета чи явища для галузі знань, в якій вони працюють, не зважають на можливість похибки, на критерії відбору матеріалу та контингенту для педагогічного експерименту. Як наслідок,

відбувається зміщення системи координат професіограми фахівця, частотною є фальсифікація результатів дослідження.

Тому сьогодні, враховуючи вимоги чинного законодавства, актуальним питанням в розбудові внутрішньої системи забезпечення якості освіти у кожному закладі є розроблення й оприлюднення положення про академічну доброчесність усіх учасників освітнього процесу, а також вдосконалення критеріїв оцінювання навчальних досягнень з дисциплін, доведення цих критеріїв до відома здобувачів освіти та їхніх батьків, контроль за дотриманням оголошених правил, посилення індивідуального підходу до кожного здобувача освіти.

Передусім слід внести зміни до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнівської діяльності, зокрема ввести питання відповідальності за випадки порушення академічної доброчесності. Сучасний стан комп'ютеризації (інтернетизації) населення призводить до того, що часто замість виконання завдань класної чи домашньої роботи учні вдаються до списування з інтернету, що не сприяє отриманню якісної освіти. В рамках боротьби із цим явищем в окремих закладах освіти поширена практика «скриньки для телефонів» – спеціального місця, де школярі зберігають свої гаджети під час уроків, оприлюднено правила користування мобільним телефоном у школі. Проте наступним кроком повинно бути інформування про види відповідальності за порушення академічної доброчесності, доповнення критеріїв оцінювання здобувачів освіти, створення положення про академічну доброчесність, забезпечення виконання цього положення усіма учасниками освітнього процесу.

Основним джерелом, яке повинно бути враховано в процесі розроблення положення про академічну доброчесність, є згадана вище стаття 42 Закону України «Про освіту». Побудований на основі вимог цього закону посібник «Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти» [2, с. 185] пропонує керівникам освітніх установ покроковий інструктаж зі створення положення про академічну доброчесність: розробити, обговорити з усіма учасниками освітнього процесу, затвердити на педагогічній раді та оприлюднити. Для керівників закладу освіти тут вміщено рекомендації щодо орієнтовної структури цього документа, щодо контролю за дотриманням основних положень, а також методику оцінювання виконання цього критерію під час інституційного аудиту.

Активну роз'яснювальну кампанію з питань дотримання академічної доброчесності в закладах освіти сьогодні проводять Американські Ради з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США в Україні, зокрема в закладах середньої і вищої освіти спільно реалізують Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). У рамках реалізації цього проєкту створено он-лайн курс «Академічна доброчесність для вчителів» (серія лекцій, методичні рекомендації щодо формування культури доброчесності в учнів початкової, середньої та старшої школи, інфографіка,

зошити із вправами та інтерактивні тести для учнів, сценарії шкільних заходів), розміщено його на освітній платформі ED-ERA та надано можливість учителям ознайомитися з цими матеріалами, користуватися ними, впроваджувати їх в освітній процес [1] (доступ до ресурсу можна отримати за покликанням <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019>).

Також партнери започаткували видавництво інформаційного бюлетеня «Академічна доброчесність», у першому номері якого (листопад-2019) звернуто увагу саме на академічний плагиат: витлумачені окремі питання щодо діагностики та поради щодо уникнення цього явища, котрі допоможуть уникнути цього явища в освітній сфері та будуть корисними для педагогів, учнів та освітніх управлінців. Також в рамках реалізації цього проекту розгорнуто активну діяльність з впровадження політики академічної доброчесності в освітній простір вищої школи.

Отже, питання забезпечення якості освіти сьогодні досить актуальне. У процесі розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти важливі і коректна інтерпретація норм чинного законодавства, і врахування усіх прав та обов'язків учасників освітнього процесу, і економічні фактори, і прозорість діяльності, і етичні критерії. Саме тому на усіх рівнях освітньої матриці з метою вибудовування внутрішньої системи забезпечення якості освіти слід дбати про дотримання правил академічної доброчесності. У такий спосіб зможемо уникнути непорозумінь, захистити права і учнів, і педагогічних працівників, забезпечити якісні показники освітньої діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Академічна доброчесність: [он-лайн курс для вчителів старших класів]. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about>.
2. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Внутрішня система забезпечення якості освіти: Абетка для директора : [рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти] / М. В. Бобровський, С. І. Горбачов, О. О. Заплотинська. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019. – 240 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу до документа: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>.
3. Ганна Новосад: наше завдання – забезпечити доступ до дошкільної освіти та почати НУШ у базовій школі. Режим доступу до документа: <https://mon.gov.ua/ua/news/ganna-novosad-nashe-zavdannya-zabezpechiti-dostup-do-doshkilnoyi-osviti-ta-pochati-nush-u-bazovij-shkoli>.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права». – Електронний ресурс. – Режим доступу до документа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>.
5. Закон України «Про освіту» – Електронний ресурс. – Режим доступу до документа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

6. Максимюк С.П. Педагогіка : [навчальний посібник] / С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2005. – 667 с.

Мочук О. Б.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ В РАМКАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Менеджер освіти XXI століття – це висококваліфікована інноваційна особистість, яка здатна до творення, впровадження та використання педагогічних інновацій, спроможна вирішувати проблеми нестандартним шляхом і діяти самостійно, ініціативно, брати на себе відповідальність за власні дії та рішення. Готовність до інновацій стала умовою орієнтації людини в швидкозмінних і швидкоплинних світових процесах, умовою не тільки адаптації до них, але й власної життєтворчості. Тому директор навчального закладу, який хоче відповідати вимогам сьогодення, повинен усвідомити необхідність знань теорії та практики інновацій.

Важливість проблеми інновацій зумовлена стратегічними завданнями реформування освіти в Україні. Серед шляхів оновлення освіти провідними є: її розвиток на підставі сучасних прогресивних концепцій; упровадження в освітній процес нових педагогічних технологій і науково-методичних досягнень. Успішність реформ залежить від сформованості готовності директора до інноваційної діяльності, ефективного освоєння й використання інновацій задля підвищення якості освітніх послуг.

Інноватика як наука перебуває на початковому етапі свого розвитку. Слід зазначити, що специфіка цього наукового напрямку полягає в тому, що він має міждисциплінарний характер, і в його межах інтегровано знання про інновації, інноваційну діяльність та інноваційні процеси в різних наукових галузях: економіці, соціології, філософії, політології, психології, кібернетиці, техніці, технології тощо.

У широкому сенсі інноватика вивчає закономірності процесів розвитку, формування новацій, нововведень, механізмів управління змінами, подолання опору нововведенням, адаптації до них людини, використання та поширення інноваційних потоків, інноваційної діяльності, їх впливу на сферу конкуренції, на розвиток суспільства в цілому.

Інноваційні зміни в освіті відбуваються за такими напрямками, як: формування нового змісту освіти, розроблення та реалізація нових технологій навчання; застосування методів, прийомів, засобів освоєння нових програм, створення умов для самовизначення особистості в процесі навчання.

Інноваційну діяльність розглядають як цілеспрямовану педагогічну діяльність, засновану на усвідомленні (рефлексії) власного практичного досвіду менеджера за допомогою порівняння, вивчення, зміни та розвитку навчально-виховного процесу з метою досягнення найбільш високих результатів. Теоретичне осмислення сутності інноваційної діяльності дає змогу дійти до

висновку, що перехід до інноваційної діяльності та її успішність передбачає усвідомлення керівником навчального закладу необхідності та практичної значущості інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні, а її реалізація потребує не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й сформованості готовності до такого виду діяльності.

Структуру готовності до інноваційної діяльності розглядають як сукупність мотиваційного, когнітивного, креативного, рефлексивного компонентів, які взаємообумовлені та пов'язані між собою: мотиваційний компонент – вказує на самореалізацію особистості майбутнього вчителя як професіонала в інноваційній діяльності, на рівень сприйнятливості до нововведень, на потребу у створенні інноваційних проектів як нового способу вирішення педагогічних проблем; когнітивний – містить знання про суть і специфіку інновацій, їх види та ознаки, сутність педагогічного проектування, навчально-ігрового зокрема, логіки побудови його етапів; містить також проектувальні уміння та навички із застосування інноваційних педагогічних технологій; креативний – реалізують в оригінальному розв'язанні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті; виявляється через відкритість щодо педагогічних інновацій; гнучкість, критичність мислення; творчу уяву; рефлексивний – виявляється в таких процесах, як самооцінювання й оцінювання іншого.

Ці компоненти тісно пов'язані та взаємообумовлені. Їх цілісність свідчить про розвиток тих особистісних і професійних якостей менеджера освіти, що характеризують його інноваційний потенціал.

В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки директора, який повинен уміти спрямовувати освітній процес на особистість дитини, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен вихованець мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це у принципово інших вимірах визначає проблематику і зміст професійної та особистісної підготовки, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність, і відповідно на пошук нових підходів до підготовки педагога до інноваційної діяльності, формування відповідної готовності.

За результатами аналізу науково-методичної літератури з проблем інноватики можна виділити такі професійно-особистісні інноваційні якості директора НЗ: усвідомлення сенсу і цілей інноваційної діяльності в контексті актуальних педагогічних проблем сучасної освіти; осмислена, зріла педагогічна позиція; уміння по-новому формулювати освітні цілі й оптимально переосмислювати їх під час навчання; здатність вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до дітей, освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири; співвіднесення сучасної йому реальності з вимогами особистісно-зорієнтованої освіти, коригування освітнього процесу за критеріями інноваційної діяльності; здатність бачити індивідуальні здібності дітей і навчати відповідно до їх особливостей; уміння продуктивно,

нестандартно організувати навчання й виховання, тобто забезпечити творення дітьми своїх результатів і, використовуючи інноваційні технології, стимулювати їх розвиток; володіння технологіями, формами і методами інноваційного навчання, яке передбачає уміння на основі особистого досвіду і мотивів вихованців бути співтворцем мети їх діяльності, зацікавленим і компетентним консультантом і помічником у співвіднесенні мети з результатом, використання доступних для дітей форм рефлексії та самооцінки; здатність бачити, адекватно оцінювати, стимулювати відкриття та форми культурного самовираження вихованців; уміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей вихованців; здатність до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних інноваційних пошуків і відкриттів.

Інноваційну діяльність керівника НЗ визначають за такими показниками, як: усвідомлення потреби педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці і педколективу; інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи; зорієнтованість на створення педколективом творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність; готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності; володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових.

Своєчасне, об'єктивне з'ясування рівня готовності конкретного педагога до інноваційної діяльності дає змогу спланувати роботу керівнику НЗ щодо розвитку інноваційного потенціалу педколективу, який є важливим компонентом, структурних професійних якостей. Адже інноваційна діяльність директора школи – це процес, який детермінується не лише його змістом, але й структурою. Залежно від соціально-педагогічних умов функціонування школи, її типу і статусу змінюється структура управління її діяльністю, у яку закладаються як стандартні, так й інноваційні компоненти. За цих умов вона набуває статусу структури управління інноваційною школою. Для побудови структури необхідно вичленити об'єктивні компоненти (підрозділи школи), виявити зв'язки між ними, установити управлінську ієрархію по вертикалі й горизонталі.

Отже, інноваційна діяльність директора НЗ є інтегральною характеристикою, яка вміщує усвідомлення цінності інноваційної діяльності знання методології, теорії та практики педагогічної інноватики, визначення оптимальних способів інноваційної педагогічної діяльності, оцінку можливостей педколективу у їх співвідношенні з наступними труднощами, що пов'язані з упровадженням педагогічних інновацій і необхідністю досягнення високих результатів професійної діяльності

Важливими для подальших наукових досліджень є проблеми подолання психологічних; бар'єрів педагогів під час інноваційної діяльності, мотивації до успіху, розвитку ділової активності та творчості.

Список використаних джерел та літератури:

1. Василенко Н. В. Інформатизація профільного загальноосвітнього

- навчального закладу: управлінський аспект / Н. В. Василенко. – Харків : Основа, 2013. – 128 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології навч. посіб. / І. М. Дичківська. – Київ : Академвида, 2004. – 352 с.
 3. Гуржій А. М. Дистанційне навчання: технологічні платформи / А. М. Гуржій. – Київ, 2004. – 221 с.
 4. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Морзе. – Київ : ВНУ, 2008. – 352 с.
 5. Шевченко В. Л. Зміст підготовки педагогічних кадрів щодо проектування комп'ютерно орієнтованих дидактичних засобів та використання комп'ютерних педагогічних технологій у навчальному процесі / В. Л. Шевченко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України. – Вип. 3. – Київ, 2006. – С. 210–222.

Наконічевська О. В.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасні кардинальні зміни в житті українського суспільства вимагають нового підходу до структури і змісту освіти, її реформування. Держава налаштована перетворити освіту на пріоритетну галузь, покликану примножувати інтелектуальний та науково-технічний потенціал країни. Освіта має відігравати провідну роль у становленні України як європейської держави.

Останнім часом значно зросла свідомість освітян, стала об'єктивною необхідність оновлення принципів гуманізації завдань та цілей дошкільної освіти, оптимізації життя дитини відповідно до демократичних засад українського суспільства. Все це робить особливо актуальною проблему модернізації змісту першої ланки освіти, що є базовою для розвитку особистості майбутнього громадянина України. Саме тому в Базовому компоненті дошкільної освіти визначається, що головна мета дошкільної освіти – створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності [1].

Метою Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року є підвищення доступності якісної конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя. Одним із стратегічних напрямів розвитку освіти є розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі [3]. Пріоритетом залишається інноваційний характер освітньої діяльності використання сучасних технологій. Реалізація нових підходів до освітнього

процесу у закладах дошкільної освіти та визначення в ньому місця особистості має починатися зі змін в управлінській діяльності. Тому пошук нових моделей управління - відкритих і демократичних - є органічною складовою реформи в освіті.

Про інновації говорять багато, але саме поняття є багатозначним, і тому дебати про чітке значення продовжуються. Термін «інновація» означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Запозичення цього терміна пов'язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання, відмежуватися від чергових «переможних методик», які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей групи та окремих дошкільників, їхніх бажань, здібностей тощо.

Поняття «технологія» виникло у світовій педагогіці також як протиставлення існуючому поняттю «метод». Недолік методу полягає в його негнучкості та статистичності. Широкого поширення термін «технологія» («технологія в освіті») набув у 40-х рр. і був пов'язаний із застосуванням нових аудіовізуальних засобів навчання. У 60-х рр. поняття «технологія освіти» розглядалося під кутом зору програмного навчання і використання обчислювальної техніки у навчанні. З початку 80-х рр. все більше вживається термін «педагогічні технології». У визначенні їхньої суті немає єдиного погляду: одні розуміють це як певну систему вказівок щодо використання сучасних методів і засобів навчання; інші - цілеспрямоване застосування прийомів, засобів, дій для підвищення ефективності навчання; треті - цілісний процес визначення мети, обґрунтування плану і програми дій та навчальних методів [6]. Кожний з цих підходів має право на існування, бо охоплює різні сторони навчального процесу. Тому існує велика кількість педагогічних технологій.

Отже, «інноваційні технології» - це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Тому «педагогічні технології» пов'язані з ідеями і досвідом психології, соціології, системного аналізу тощо, а сучасні інноваційні технології — це комплекс форм та методів навчання, виховання та управління, які відповідають сучасним вимогам, є новаторськими та оригінальними.

А тому, ознайомившись і теоретичними аспектами інноваційної діяльності у ЗДО, наш педагогічний колектив прийняв рішення у своїй методичній роботі використовувати такі принципи сучасних інноваційних технологій: доцільність, взаємодія навчання та виховання, орієнтація на співпрацю, особистісно-зорієнтований підхід, використання різноманітних форм та методів.

Для того, щоб розробити свою правильну стратегію розвитку та іти в ногу з часом, наш дошкільний заклад визначив для себе основні напрямки і зміст діяльності:

- науково-методична діяльність;
- створення банку даних про досвід роботи вітчизняних та зарубіжних

педагогів за даною тематикою;

- теоретичне обґрунтування результатів;
- апробація нових форм організації виховання і навчання дошкільників;
- апробація нових методів і прийомів системи розвитку творчої особистості дошкільника;
- створення власної системи розвитку творчої особистості дошкільника;
- апробація вибраних інноваційних методик;
- продовження роботи по створенню сучасного розвивального предметно-ігрового середовища відповідно до вибраної методики в даній групі;
- вибір апробованих результативних технологій розвитку творчої особистості дошкільника.

Важливу роль у формуванні готовності педагога до інноваційної діяльності в ЗДО відіграє керівник, який створює сприятливі для цього умови. Впровадження інноваційних технологій у дитячому садку ми почали із членами творчої групи — досвідченими і креативними педагогами, які здатні мислити критично й далекоглядно. Одним із початкових етапів стало установче засідання творчої групи, на якому ми розробили цілу систему найрізноманітніших форм роботи із педагогічним колективом щодо вивчення питання інноваційних технологій в ЗДО. Метою роботи з педагогами було: актуалізувати й розширити теоретичні знання педагогів щодо питання про інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті, сформуванню в педагогів практичні вміння й навички використання інноваційних методів і прийомів у педагогічній діяльності, допомогти педагогам зорієнтуватися у способах упровадження конкретних педагогічних технологій у освітній процес, сприяти формуванню методичної культури педагогів, стимулювати їхню творчу активність. Після того ми розпочали активну методичну роботу з допомогою творчої групи педагогів щодо реалізації основних завдань по вивченню інформації про інноваційні технології, надання методичної допомоги при виборі бажаної інновації для даного педагога, для даної вікової категорії дошкільників, апробація та активне використання даного напрямку, а також підготовка дидактичного матеріалу та розвивального середовища із вибраної педагогічної інновації.

Отож, пройшовши усі ці етапи, наш дошкільний заклад на даному етапі втілює в практичну діяльність такі педагогічні інноваційні технології:

№ п/п	Назва групи	Назва інноваційної технології
1.	Група «Колобок»	Піскотерапія (малювання на піску, малювання піском, пальчикові ігри, досліди)
2.	Група «Ромашка»	Кубики Нікітіних, екологічні коректурні таблиці

3.	Група «Волошка»	Використання мнемотаблиць для вивчення віршів
4.	Група «Метелик»	Мультисенсорна гра Нумікон
5.	Група «Ягідка»	Колекціонування
6.	Група «Вишенька»	Блоки Дениша
7.	Група «Калинка»	Педагогіка В. Сухомлинського (уроки мислення, уроки милування природою, уроки доброти, уроки патріотизму)
8.	Група «Сонечко»	Малювання в нетрадиційних техніках
9.	Група «Івасик-Телесик»	Монологічне мовлення за допомогою опорних схем
10.	Фізінструктор з дошкільниками	Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка (“Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей”)
11.	Усі педагоги з усіма дошкільниками	Оздоровчі заходи (піші прогулянки, сміхотерапія, пальчикова гімнастика)
12.	ЗДО в цілому	Проектна діяльність «У світі дерев»

Впроваджуючи інноваційні технології, педагогічний колектив ЗДО дотримується основних положень гуманно-особистісного підходу до дитини, а саме: віра у неповторність дитини, у те, що вона – єдина, унікальна, не схожа на жодну іншу; дитину необхідно любити і поважати, незважаючи ні на що; надавати їй право повноцінно прожити кожен період власного життя; вчинки дитини слід аналізувати й розуміти, а не лише засуджувати чи схвалювати; основну увагу необхідно приділяти не так корекції поведінки дитини, як налагодженню довірливих стосунків; не ставитися до дитини залежно від успіхів її у навчанні; не критикувати дитину за неуспішність; не порівнювати дитину з іншими дітьми; спиратися на кращі якості дитини; дозволяти дитині бути собою, зі своїми вадами, вразливими місцями та чеснотами; приймати її такою, якою вона є, підкреслювати її сильні властивості; обираючи прийоми виховного впливу, удаватися здебільшого до ласки і заохочення, а не до покарання та осуду; намагатися впливати на дитину проханням – це найефективніший спосіб давати їй інструкції.

Отож, пам’ятаймо, що в процесі вивчення та впровадження інноваційних технологій можна переконатися, що навчальний процес усім своїм змістом, організацією, характером діяльності педагога спрямований не лише на озброєння дітей знаннями, але і на їх різнобічне виховання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.05.2012 №615.

2. Калуська Л.В. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: посібник на допомогу дошкільним працівникам / Л.В.Калуська, М.В.Отрощенко. Мандрівець, 2012.

3. Крутій К. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. Реформування модернізації і парадигми дошкільної освіти в Україні: теоретичні засади і погляд у майбутнє. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com>.

4. Панасюк Т. Інноваційна діяльність дошкільного навчального закладу: основні поняття й зміст // Вихователь-методист дошкільного закладу. №7. 2014.

5. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в редакції наказу Міністерства освіти і науки України № 994 від 11.07.2017, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 22. 09. 2017 за № 1171/31039.

6. Рудік О.А., Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ. Видавнича група «Основа», 2017. 224 с.

7. Фасолько Т.С. Технології розвитку художньої творчості дошкільників в образотворчій діяльності. Кременець: Видавничий центр ОПП, 2011. 156с.

8. Шалда Н. Упроваджуємо інновації: як відстежити результативність // Дошкільне виховання. 2019. №4.

Одайник С. Ф.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Одним із інструментів поліпшення якості освіти у закладах загальної середньої освіти є ефективне управління їх діяльністю. У сучасному інформаційному суспільстві важливою умовою успішної діяльності керівника школи як професіонала-менеджера освіти, є його готовність до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Основною метою використання новітніх технологій у закладі освіти є створення єдиного інформаційного середовища, у якому враховані всі необхідні вимоги для взаєморозуміння та співробітництва між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією, вчителями, учнями та батьками.

Законом України «Про освіту», визначено якість освіти як відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг [2]. Основними чинниками, що забезпечують якість освіти, є професійна підготовка педагогів, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань учнів, застосування сучасних освітніх технологій в освітньому процесі, відповідність програм

навчальних предметів сучасним вимогам, належне матеріально-технічне забезпечення закладу, забезпеченість науковою літературою, що відповідає сучасним вимогам тощо [1].

Керівник закладу загальної середньої освіти має чітко знати, розуміти і виконувати цілі та завдання своєї діяльності, визначені у посадовій інструкції. Важливе місце серед ключових компетентностей керівника посідає компетентність пов'язана із його інформаційною та комунікаційною діяльністю.

Під інформаційно-комунікаційною компетентністю розуміють підтверджену здатність особистості застосовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування професійних задач у певній предметній галузі або виді діяльності [4].

Застосування ІКТ в галузі освіти і безпосередньо в діяльності керівника закладу стало загальною необхідністю. Такі напрями діяльності керівника школи як управлінська діяльність; бібліографічна діяльність; дослідницька діяльність; збирання, накопичення і оброблення методичної інформації; створення фонду науково-методичної інформації; навчання і самоосвіта ефективніше вирішувати за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Одним з напрямів управлінської діяльності директора школи є управління персоналом, що передбачає розроблення структури масиву інформації в системі інформаційного забезпечення управління закладом. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє раціоналізації управлінської діяльності керівника школи.

Проте час вимагає змін ще й у характері інформаційно-комунікаційної взаємодії та зв'язків між усіма суб'єктами управління, появи нових вимог до професійної діяльності керівного складу закладу, до рівня сформованості у них інформаційної компетентності. Саме хмарні технології відкривають нові можливості управління освітнім процесом, науково-методичною роботою та в загальному результаті управлінням закладом освіти.

Використання хмарних технологій у роботі закладу загальної середньої освіти має суттєві переваги: не потрібні потужні комп'ютери; зменшені економічні витрати на закупівлю; не потрібне оновлення програмового забезпечення; усе необхідне знаходиться у хмарі; доступність з різних пристроїв; необмежений обсяг збереження даних у хмарному сховищі; зменшені ризики піратства; захист даних від втрат; відкритість освітнього середовища тощо.

Сьогодні в освітньому інформаційному просторі керівники навчальних закладів упроваджують різні форми використання хмарних технологій: віртуальні предметні спільноти, «віртуальні учительські», «віртуальні методичні кабінети», «віртуальні класи», «віртуальний документообіг», електронний щоденник і журнал, інтерактивна приймальня, тематичний форум, контентні сховища [3].

Використання хмарних технологій в управлінні закладом загальної середньої освіти є важливою складовою розвитку єдиного інформаційного

простору закладу за умови чіткої організації роботи адміністрації школи. Забезпечення функціонування та управління простором дає змогу створити систему, у якій можна ефективно узагальнити інформаційні потоки, класифікувати всю інформацію, забезпечити доступ до центральних баз даних, забезпечити обмін інформацією.

Використання ресурсів мережі Інтернет стало невід'ємною частиною життя людини. Маючи доступ до Інтернету й комп'ютерної техніки, можна полегшити й мобілізувати процес професійної діяльності керівника школи, який завжди перебуває у творчому пошуку шляхів поліпшення методів і засобів керівництва, навчання та виховання. Нині важко уявити освічену людину, яка б не володіла навичками роботи в Інтернеті й не використовувала б основні його ресурси. Під Інтернет ресурсами розуміють ресурси, що мобілізують процес обміну й використання інформації, якщо є доступ до комп'ютера та мережі Інтернет.

Відповідно до закону України «Про освіту», система внутрішнього забезпечення якості освіти закладу середньої освіти передбачає: кадрове забезпечення освітньої діяльності; навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності; матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності; контроль за якістю проведення навчальних занять; контроль за якістю знань учнів; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; здійснення моніторингу якості освіти; забезпечення публічності інформації [2]. Отже, інформаційно-комунікаційна компетентність керівника є необхідним компонентом для здобуття якісної освіти учнями та підвищення результативності праці педагогів.

Управління сучасним закладом освіти – це особлива діяльність, у якій її суб'єкти використовують інформаційно-комунікаційну компетентність для планування, організації, управління, керівництва і контролю спільної роботи учнів, учителів, батьків, обслуговуючого персоналу, що спрямована на забезпечення якості освіти у закладі. Керівники закладу освіти мають розвивати інформаційну інфраструктуру школи шляхом застосування ресурсів мережі Інтернет, хмарних технологій тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Панасюк В. Алгоритм упровадження системи якості у школі. Підручник для Директора: журнал управлінської компетентності. Київ, № 11, листопад, 2007. С. 25-46.
2. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-19 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 10.11.2019 року).
3. Самойленко О. М. Застосування ресурсів мережі Інтернет у професійній діяльності педагогічних працівників. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/6/11samppj.pdf> (дата звернення 10.11.2019 року).
4. Спирін О. М. Система інформаційно-технологічних компетентностей учителя інформатики. Інформаційно-комунікаційні технології навчання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Умань: ПП Жовтий, 2008. С. 160-162.

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

За сучасних умов динамічних технологічних змін, з'являється потреба постійного удосконалення ІТ-інфраструктури організації, і заклади освіти мають її забезпечувати. Технологічна підтримка часто є необхідною умовою в управлінні закладом та сприяє налагодженню продуктивної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Проте, не маючи достатньо фінансових та кадрових ресурсів, установи не завжди можуть адекватно підвищувати ефективність свого навчального-інформаційно середовища та сприяти успішному впровадженню корисних новацій. Нині динамічний розвиток в інформаційній галузі створює умови для побудови високопродуктивних засобів діяльності, спільного використання усіма учасниками освітнього процесу, у віртуальному середовищі. Як наслідок, поширення набувають рішення, засновані на хмарних сервісах. Хмарні технології – це не просто вдосконалення центрів обробки даних, а принципова зміна способу забезпечення та використання інформаційних технологій, впровадження яких в освіті відкриває нові можливості та сприяє підвищенню якості освіти на всіх рівнях.

Теоретико-методичні засади проектування, впровадження, розвитку хмаро орієнтованого навчального середовища закладів освіти, його компонентів, характеристик розкрито у роботах В. Бикова, С. Литвинової, М. Попель, А. Стрюк, Н. Морзе, О. Спіріна, М. Шишкіної, С. Семерікова та ін.

Окремі аспекти впровадження хмарних технологій в систему післядипломної педагогічної освіти розглянуто у працях таких дослідників, як О. Захар, К. Колос, С. Касьян та ін.

Вивчення концептуальних підходів до системи управління закладів післядипломної педагогічної освіти розкрито у працях Н. Клокар, М. Мілера, В. Гуменюк, В. Олійника та ін.

Аналіз наукових публікацій дозволив визначити, систему управління як діяльність, суб'єкти якої за допомогою планування, організації, керівництва та контролю забезпечують організовану й інтегровану спільну роботу, спрямовують її на досягнення освітніх цілей і розвиток закладу освіти.

Сьогодні науковці акцентують увагу на перспективах використання хмарних технологій та необхідності їх широкого впровадження в систему управління закладів післядипломної педагогічної освіти, що дозволить раціонально використовувати ресурси, своєчасно отримувати вичерпну інформацію, приймати оптимальні рішення. В. Биков, зазначає, що у діяльності навчальних установ усіх типів і рівнів акредитації проблемам інформатизації повинна приділятися першочергова увага [1].

Упровадження хмарних технологій у систему управління закладом післядипломної педагогічної освіти допомагає у вирішенні багатьох завдань, серед яких: як зменшити витрати на обслуговування, оновлення та ліцензування програмного забезпечення, не впливаючи на якість надання

освітніх послуг; які засоби використати для спільного планування діяльності, як налагодити співпрацю та ефективно використовувати кадрові ресурси, як і якими засобами здійснювати моніторинг та контроль; як організувати насичене продуктивне інформаційне середовище; які інформаційні засоби застосовувати для вирішення завдань прогнозування розвитку закладу освіти.

Нині у концепції хмарних обчислень їх розгортання можливо відповідно до таких моделей [2]:

- створення і підтримання власної корпоративної хмари, що обов'язково передбачає побудову, підтримання функціонування і забезпечення розвитку власного центру опрацювання даних, його програмно-апаратних засобів та електронних інформаційних ресурсів, а також існування у ВНЗ потужного ІКТ-підрозділу;

- орієнтація на загальнодоступну хмару, що передбачає використання засобів і сервісів «хмарного» провайдера;

- орієнтація на гібридну (комбіновану) модель реалізації ІКТ-сервісів, тобто одночасне використання корпоративних та загальнодоступних хмар.

Для організації інформаційно-освітнього середовища закладу [3] та організації спільної продуктивної навчальної діяльності усіх учасників освітнього процесу, у Тернопільському обласному комунальному інституті післядипломної педагогічної освіти, використовують хмарні технології від таких провідних компаній як Google та Microsoft, системи G Suit for Education та Microsoft Office 365 відповідно.

Удосконалення системи управління закладом післядипломної педагогічної освіти здійснюється в таких напрямках:

Створення корпоративного хмаро-орієнтованого середовища для накопичення, опрацювання та зберігання необхідної інформації з інструментами для комунікації (Сервіси G Suite, Office 365).

Розвиток освітнього середовища для підвищення якості освітніх послуг, управління змістом навчання та комунікацією учасників, впровадження електронних бібліотек та репозитаріїв навчальних ресурсів [4], систем діагностики рівня компетентностей (Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації, Google Форми, Google Диск, OneDrive, OneNote, Office).

Проектування середовища взаємодії педагогів та вирішення питань з акцентом на увагу кожному учаснику; проведення презентацій, звітів, онлайн-зустрічей (Google Групи, Gmail, Google Hangouts, Google Keep, Google Презентації).

Налагодження ефективних шляхів взаємодії як у в установі, так і за межами організації шляхом якісно організованого комунікаційного процесу засобами хмарних технологій (Google Hangouts, Hangouts Chat, Hangouts Meet і Google Talk, Google Keep).

Формування позитивного іміджу закладу освіти як передумови його подальшого розвитку (Google Сайти, YouTube, Відео, Sharepoint).

Інтерактивне планування роботи закладу та можливість швидкого

надсилання управлінських рішень кожному працівнику (Google Завдання, Google Групи, Google Контакти, Google Календар, Skype, Calendar).

Моніторинг, швидкий зворотній зв'язок і автоматичне опрацювання статистичних даних дають своєчасно аналітичну інформацію, що сприяє скороченню тривалості процесу вироблення рішення (Gmail, Google Таблиці).

Розмежування доступу користувачів до різних ресурсів та програм у залежності від їх обов'язків, з розподілом прав щодо їх використання (Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації, Google Диск, OneDrive).

Для успішного та ефективного впровадження хмарної ІТ-інфраструктури в закладі освіти керівнику потрібно враховувати наступні чинники:

технічні, що ґрунтуються на:

розумінні переваг і недоліків хмарних технологій;

визначенні вимог до хмарної моделі та архітектури;

виявленні необхідних змін при проектуванні хмарної моделі ІТ-інфраструктури закладу освіти для ефективного управління;

виявленні потенційних ризиків впровадження, особливо захисту персональних даних;

забезпеченні відповідної технічної інфраструктури;

оцінюванні фінансового ефекту;

та організаційно-методичні, що передбачають формування готовності педагогів до використання хмарних сервісів у професійній діяльності.

Хмарні сервіси та наявність підключення до мережі Інтернет - основа для створення ефективного інструменту управління освітньою установою. Надійне зберігання файлів, зручний та повсюдний та розподілений доступ до інформаційних ресурсів, електронний документообіг, планування роботи різних методичних об'єднань та адміністративних груп, відстеження виконання доручень і динаміки підготовки до заходів - це далеко не весь перелік завдань, що істотно спрощуються завдяки впровадженим хмарним сервісам. Тож за умови їх виваженого використання в різних формах і на різних рівнях управління закладом, можна сформулювати сучасне освітнє середовище, для організації ефективних форм освітньої діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
2. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. – С. 8-23.
3. Олексюк О. Р. Інформаційно-освітнє середовище закладу післядипломної педагогічної освіти як засіб підвищення кваліфікації професійних кадрів / О. Р. Олексюк // Розвиток професійної майстерності педагога: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, (Тернопіль, 26-27 квітня 2018 р.) / упорядн.: В.Є.Кавецький А.В. Вихрущ, О.Я. Жизномірська, – Тернопіль: СМП «ТАЙП», 2018. – С. 233 – 235.

4. Спірін О. Огляд комп'ютерних систем для організації електронних бібліотек / О. Спірін, О. Олексюк // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : матеріали 5-ої Науково-практичної конференції, 19–21 листопада 2013 року, Львів / Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка" ; відповідальний за випуск Л. Д. Озірковський. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2013. – С. 131-139.

Олійник О. Й.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У Законі України «Про освіту» серед засад державної політики у сфері освіти вказується на забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень [1]. Для реалізації цих засад має бути різномірна інформація про освітній процес на всіх його рівнях та доступна різним учасникам освітнього процесу.

Важливою частиною інформації про освітній процес у ЗЗСО є інформація про результати навчання учнів, одним із способів отримання якої є зовнішні освітні оцінювання. Метою зовнішніх освітніх оцінювань є «забезпечення відповідності і порівнюваності завдань, умов тестування, використаних шкал оцінок і самих результатів оцінювання» [2].

На жаль, сьогодні в Україні реально функціонують лише розрізнені фрагменти системи внутрішніх або зовнішніх освітніх оцінювань (нерегулярні моніторингові дослідження в окремих класах / ЗЗСО, ДПА у 4 і 9 класах, ЗНО тільки після 11 класу). Інформація, отримувана за результатами цих фрагментів системи зовнішніх освітніх оцінювань, безперечно, є значущою, проте вона не є достатньою для того, щоб сприяти підвищенню якості освіти та освітньої діяльності, забезпечити об'єктивне бачення стану вітчизняної освіти, розуміння того, де, на яких етапах, із яких причин зароджуються проблеми, коли і як можна впливати на ситуацію з метою її виправлення тощо. На цьому наголошували експерти ще у 2011 р., досліджуючи стан системи моніторингу якості освіти в Україні:

«В Україні не створена національна система моніторингу якості освіти. Це унеможлиблює формування ефективної освітньої політики, веде до неефективного використання бюджетних і приватних коштів, знецінює сутність та зміст освітньої діяльності, зумовлює породження корупційних схем і, у кінцевому результаті, суттєво впливає на національну безпеку держави. В Україні не розроблена Концепція та модель національної системи моніторингу якості освіти. Існуючі програмні та нормативні документи обмежуються проголошенням декларацій на кшталт «підвищення якості» замість визначення її конкретних показників, що необхідно досягнути і досягнення яких можна виміряти. Це не дає можливості перейти від гасел щодо забезпечення якості до конкретних дій стосовно її забезпечення» [3].

Безперечно, у порівнянні з 2011 р. намітилися певні зрушення в цій галузі, свідченням чого є, наприклад, охоплення в останні роки ЗНО системи ЗПТО, проведення у 2018 р. першого циклу МДЯПО, участь України в TIMSS-2011 і PISA-2018. Проте говорити, що ці зрушення кардинально вплинули на ситуацію у сфері систематизації й гармонізації зовнішніх освітніх оцінювань, на жаль, підстав немає. Про це, зокрема, свідчать висновки зі звіту «Огляди ОЕСР на тему доброчесності в освіті: Україна 2017» [2].

Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року пропонує систему зовнішніх освітніх оцінювань для її запровадження в умовах реформи загальної середньої освіти, визначеної Концепцією «Нова українська школа» [4], з огляду на окреслені вище проблеми.

Сьогодні в Україні немає цілісної системи освітнього моніторингу, а результати окремих локальних моніторингових досліджень або міжнародних досліджень не дають змоги робити обґрунтовані висновки про рівень вітчизняної загальної середньої освіти на її ключових етапах.

Серед міжнародних досліджень якості освіти (PISA, TIMSS, PIRLS, ICCS, ICILS та інші) Україна бере участь лише в PISA. Варто зазначити, що у 2007 р. та 2011 р. Україна брала участь у TIMSS, однак із різних причин не продовжила цієї практики. При цьому результати участі не справили бажаного впливу на вітчизняну освітню галузь.

У царині національних моніторингових досліджень єдиним важливим досягненням країни за роки незалежності стало започаткування у 2016 році загальнодержавного моніторингового дослідження стану сформованості читацької і математичної компетентностей випускників 4-го класу. Фактично, нині це єдине повноцінне національне дослідження якості освіти в державі.

Цілями моніторингових досліджень є:

- 1) отримання інформації про ті аспекти стану та якості освіти, які цікавлять стейкхолдерів - на конкретному часовому зрізі чи конкретній вибірці;
- 2) отримання інформації про стан системи освіти для подальшого аналізу й ухвалення відповідних рішень на різних рівнях із метою підтримки вчителя та корекції діяльності ЗЗСО;
- 3) посилення компетентісної складової освітнього процесу через ознайомлення авторів підручників, учителів із найкращими прикладами компетентісно зорієнтованих когнітивних матеріалів.

Проведення моніторингових досліджень на ключових етапах освіти має ґрунтуватися на таких принципах:

- 1) формування освітніх політик, заснованих на даних;
- 2) дотримання балансу між автономією закладів загальної середньої освіти та загальнодержавними пріоритетами в царині освіти;
- 3) забезпечення зворотного зв'язку для коригування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти (тобто для формувального оцінювання);
- 4) системність охоплення рівнів освіти та основних її складників (за галузями/предметами);

5) доступність результатів щодо якості освіти (залежно від категорії споживачів).

У 2016 р. в Україні розпочалося загальнодержавне моніторингове дослідження стану сформованості читацької й математичної компетентностей випускників 4-го класу.

У першому циклі моніторингового дослідження в області брало участь понад 400 учнів із 21 школи. Учасники: учні 4-го класу та їх вчителі.

У Тернопільській області тестування PISA-2018 відбулося 17 та 18 квітня. У ньому взяв участь 151 учасник, було залучено 4 заклади загальної середньої освіти та 2 заклади вищої освіти. Від кожного закладу освіти до вибірки учасників потрапило від 3 до 38 осіб.

Дослідження PIRLS проводять кожні 5 років починаючи з 2001 року. У дослідженні беруть участь учні 4-х класів (адміністрація закладів освіти, учителі, батьки).

Міжнародне дослідження TIMSS проводять кожні 4 роки починаючи з 1995 року. Дослідження має на меті вивчити навчальні досягнення у сфері математики й природничо-наукових дисциплін учнів 4-х і 8-х класів.

Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року пропонує основні програми моніторингових досліджень, проведення яких в Україні є доцільним та має бути принципом раціонального вкладення державних ресурсів [5].

4-й клас – етап завершення початкової школи. Варто продовжити проведення моніторингового дослідження якості початкової освіти, при цьому з 2024 р. до обов'язкових галузей дослідження варто додати природничі дисципліни. Дослідження необхідно проводити в паперовому форматі, оскільки такий формат відповідає традиціям навчання на рівні початкової школи. Із наступного циклу варто долучитися до комп'ютерного формату міжнародного дослідження TIMSS. Ураховуючи періодичність досліджень і тривалість циклів, варто долучитися до наступного циклу, який почнеться вже у 2021 р. Із наступного циклу варто долучитися до комп'ютерного формату міжнародного дослідження PIRLS. Ураховуючи періодичність досліджень і тривалість циклів, варто долучитися до наступного циклу, який почнеться вже у 2023 р.

6-й клас – етап завершення адаптаційного періоду на рівні базової середньої освіти. Із 2024 року варто забезпечити проведення всеохопного локального моніторингового дослідження серед учнів 6-го класу. Інструменти дослідження мають бути комп'ютерного формату: це дасть змогу з використанням мінімальних ресурсів отримати максимальний обсяг інформації для учнів, батьків, учителів.

8-й клас – перший рік базового предметного навчання. Із 2026 р. варто забезпечити проведення всеохопного локального моніторингового дослідження серед учнів 8-х класів. Результати оцінювання слугуватимуть лише орієнтиром для учнів, батьків і вчителів і не матимуть жодних наслідків для суб'єктів педагогічного процесу.

9-й – 10-й клас /1-ий – 2-ий курс – завершення здобуття повної загальної

середньої освіти. Необхідно продовжити участь України в PISA. Важливо брати участь в опційних компонентах дослідження.

Проводячи систематично зовнішні освітні оцінювання, моніторингові дослідження, запропоновані Стратегією розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року, ми будемо знати стан справ у освіті, а отже, приймати рішення, запроваджувати зміни. А основною метою змін є поліпшення якості освіти. Проведення моніторингових досліджень в Україні є доцільним та має бути принципом раціонального вкладення державних ресурсів [5].

Список використаних джерел та літератури:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Огляди ОЕСР на тему доброчесності в освіті: Україна 2017 / Інститут розвитку освіти. Київ: Таксон, 2017. С. 74. URL: [http://iro.org.ua/uploads/OECDrev_ua_K+P293_out2_\(1\).pdf](http://iro.org.ua/uploads/OECDrev_ua_K+P293_out2_(1).pdf).
3. Аналітична доповідь про стан моніторингу якості освіти в Україні / МБО «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти»; [І. І. Бабин, Л. М. Гриневич, І. Л. Лікарчук та ін.], Київ; Харків, 2011. С. 7. URL: http://timo.com.ua/sites/default/files/materials/Analit_dopovid_ctt_.pdf.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>.
5. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. Київ 2019. URL: <http://testportal.gov.ua/2019/07/11/strategiya-osvitnih-otsinyuvan-v-ukrayini-do-2030-roku/>.

Онищук Л. З.

НАКОПИЧЕННЯ, ОБРОБКА ТА ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ОСВІТНІХ ОЦІНЮВАНЬ

Постановка проблеми. Інформація – рушійна сила розвитку будь-якої галузі суспільної діяльності. Накопичення та аналіз об'єктивної інформації про освітній процес і результати навчання здобувачів загальної середньої освіти створюють засади для забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, прозорості й публічності прийняття та виконання управлінських рішень [2]. Міністерство освіти і науки України, українське суспільство прагне мати об'єктивні докази ефективності освітніх реформ, поступового руху освітньої галузі у напрямі створення системи громадсько-державної моделі забезпечення якості освіти в умовах автономізації діяльності закладів загальної середньої освіти.

Метою роботи є обґрунтування необхідності запровадження в Україні

єдиної електронної бази даних результатів освітніх оцінювань для забезпечення цілісного бачення стану загальної середньої освіти та відстеження якісних змін у ній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вже два десятиліття в Україні ведеться мова про створення цілісної системи освітнього моніторингу як інструмента, що дає змогу робити обґрунтовані висновки про рівень вітчизняної загальної середньої освіти на її ключових етапах.

Сьогодні реально функціонують лише окремі елементи системи внутрішніх або зовнішніх освітніх оцінювань. Маємо невеликий досвід участі України у міжнародних моніторингових дослідженнях, організації загальнонаціональних досліджень якості освіти. Однак результати цих досліджень не справили бажаного впливу на вітчизняну освітню галузь [1].

Після завершення початкової та базової ланок школи маємо внутрішню за процедурами державну підсумкову атестацію (ДПА), результати якої у загальнонаціональному чи регіональному масштабі мали б дати інформацію про ефективність державних стандартів, діючих програм. Однак ця форма оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти проводиться найчастіше лише з метою сертифікації і не є вагомим інструментом освітньої політики. Причина в тому, що результати ДПА належним чином не аналізуються і не доводяться до відома усіх зацікавлених груп осіб: функціонерів МОН, авторів підручників, розробників навчальних програм, управлінців різних рівнів, керівників закладів освіти, вчителів-предметників, батьків, громадськості. Інформацію про навчальні досягнення учнів по завершенню ними початкової та базової ланок освіти складно не те щоб проаналізувати, а й знайти.

Назріла необхідність створення й забезпечення функціонування єдиної електронної інтерактивної бази даних результатів освітніх оцінювань з можливістю надання доступу до аналізу зацікавленим суб'єктам.

У структурі бази даних повинно бути передбачено обов'язковість включення такої інформації:

- мережа закладів, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти;
- кадровий склад закладів освіти;
- реєстраційні дані здобувачів освіти;
- результати ДПА кожного учня;
- результати виконання окремих завдань ДПА;
- результати річного оцінювання учнів, отриманого за поточними оцінками [3].

Усі групи користувачів мали б отримувати інформацію різних рівнів – персоніфіковану (учні, батьки, керівництво закладу, вчитель) або деперсоніфіковану (управлінці різних рівнів, громадськість).

Здобувачі освіти через електронні кабінети можуть отримати повну інформацію про свої результати: кількість балів за роботу загалом та за кожне завдання зокрема. На рівні закладу освіти директор та вчителі – звіт щодо результатів ДПА їхніх учнів. Інформація персоналізована, у розрізі предметів і завдань [3].

Громадськість, управлінці різних рівнів, засновники закладів повинні мати відкритий доступ до узагальненої інформації про результати ДПА. А також мають бути доступні широкому колу зацікавлених осіб, передусім учителям, статистичні та змістові характеристики сертифікаційних робіт ДПА.

Доцільна орієнтації галузі освіти на якнайширше використання ІКТ в оцінюванні результатів навчання здобувачів освіти. Фактор всеохопної цифровізації сучасного життя має бути врахований як для розробки інструментів освітніх оцінювань, так і для їх адміністрування, тобто мова йде про необхідність поступового переходу до проведення електронних обов'язкових оцінювань.

Висновки. Розвиток освіти досягається через інноваційні процеси і спирається на ретельно відібрану і систематизовану інформацію. Для забезпечення цілісного бачення стану загальної середньої освіти та відстеження якісних змін у ній необхідно, щоб дані, отримувані на різних рівнях освіти, були агреговані в єдиній електронній базі даних.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аналітична доповідь про стан моніторингу якості освіти в Україні / МБО «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти»; [І. І. Бабин, Л. М. Гриневич, І. Л. Лікарчук та ін.]; за заг. ред. І. Л. Лікарчука. Київ; Харків, 2011. С. 7. URL : http://timo.com.ua/sites/default/files/materials/Analit_dopovid_ett_.pdf (дата звернення: 07.11.2019).
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.11.2019).
3. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf (дата звернення: 07.11.2019).

Петровський О. М.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОСВІТІ: СТРАТЕГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗМІН В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Стратегія проведення змін у системі освіти визначається низкою викликів, що постали перед суспільством і державою, потребами самої системи освіти, готовністю педагогів до здійснення необхідних змін для якості і змісту, мотиваційною готовністю молоді, що навчається, до здобуття необхідних знань, формування умінь і навичок та багатьма іншими чинниками.

Ефективне функціонування системи освіти України потребує державного втручання через здійснення відповідної освітньої політики. Загальна мета управління освітою полягає у забезпеченні функціонування та розвитку освітянської галузі, її саморегуляції на національному, регіональному та місцевому рівнях, а це, у свою чергу, вимагає реалізації таких завдань:

підвищення ефективності роботи органів управління освітою; створення повноцінної правової бази функціонування і розвитку системи освіти; поліпшення роботи з управлінськими кадрами, підвищення їх професіоналізму, оволодіння управлінськими технологіями (тут важливими є самоорганізація та управління власним професійним розвитком з боку керівників закладів освіти – Авт.); використання позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду управління освітою; розвиток громадської системи самоуправління; розширення і поглиблення взаємовигідних міжнародних зв'язків; доведення до нормативного рівня фінансового і матеріально-технічного забезпечення; організація правового і соціального захисту працівників освіти; використання результатів наукових досліджень з управління освітою тощо [3].

Науковці приділяють певну увагу проблемам управління системою освіти, осмислення цивілізаційних зрушень, інноваційного розвитку освіти. Разом з тим, аналіз практичного досвіду управління освітніми змінами в українській науці залишається актуальною та недостатньо розробленою темою. У першому та другому десятиріччях ХХІ ст. починають з'являтися окремі тематичні праці, присвячені концептуальному аспекту управління змінами в освіті. Це роботи В. Кременя, В. Громова, Т. Фінікова, Л. Паращенко. Загальним питанням методології освітніх змін присвячено праці В. Немцова, Л. Довгань, Л. Скібіцької, Ю. Шарова. У роботах М. Аграновича, Г. Балихіна, С. Белякова, Д. Бочкова, Г. Єльнікової, Я. Кузьміна, А. Стадник та інших авторів розглядаються аспекти стратегічного управління освітою, розробки стратегії та ключових пріоритетів розвитку системи освіти.

Поряд із поняттям «інновація» як взаємозамінні часто вживаються категорії «новація», «нововведення», «зміна в освіті».

Освітні зміни можуть ініціюватися вченими (Я. Коменський, І. Песталоцці), главами держав (Петро І, Наполеон, Павло Скоропадський), урядами окремих країн, колективом урядів різних країн (Болонський процес) та здійснюватися у межах окремого закладу освіти, підсистеми, у масштабах усієї країни. М. Генсон наголошує, що освітні зміни – це процес проведення новацій (нововведень) в організації. Дослідник вважає допустимим вживати поняття «зміна» та «нововведення» (новація) як взаємозамінні [1], хоч ця теза, на нашу думку, не є беззаперечною, оскільки зміни не завжди мають характер новацій.

Більш точною вважаємо думку канадського дослідника М. Фуллана, про те, що освітні зміни – це серія динамічних, нелінійних, складних феноменів в освіті, що накладаються одне на одного [5].

Освітня зміна є складним соціально-політичним процесом, що потребує спеціальних умов упровадження. Реформування освіти це великомасштабна, зазвичай комплексна й обмежена в часі інноваційно-освітня діяльність, спрямована на кардинальне оновлення освітньої системи відповідно до якісно нових цілей та завдань. Будь-яка реформа в освіті може розглядатися як масштабний проект, що має мету, визначені завдання, мобілізовані ресурси (насамперед матеріальні, технічні, фінансові, кадрові), розроблені стратегію і тактику досягнення мети та вирішення завдань. Тож управління змінами

потребує розуміння стратегії проведення необхідних змін.

Починаючи з 2016 року Україна обрала для себе шлях змін в системі освіти. У концептуальних засадах реформування середньої школи визначено дев'ять ключових компонентів Нової української школи (НУШ) [2], які групуються в 4 основні блоки: новий зміст освіти, спрямований на формування компетентностей 21 століття; новий учитель – умотивований та такий, що володіє сучасними методиками викладання і здатен реалізовувати педагогіку партнерства, постійно дбає про свій професійний розвиток; сучасна система управління та адміністрування закладів освіти; нове освітнє середовище, обов'язково прихильне до здобувача освіти.

Нам, педагогам та керівникам середньої та низової ланки управління важливо розуміти стратегію реалізації змін в освіті.

Майкл Фуллан вважає, що в системі освіти складні проблеми найліпше розв'язувати простими методами. Існує вісім кроків, які варто взяти «на озброєння»:

1. Розв'язуючи складні ситуації, не можна наказувати (чинити якнайменше тиску, якщо у проведенні змін виникають ускладнення).

2. Зміни – це життя, а не проект (вони можуть бути непростими, викликати невпевненість, напруження, навіть нищити ваші плани).

3. Проблеми – це наші друзі (проблем не уникнути, і без них неможливо чогось навчитись).

4. Видиме та стратегічне планування приходять з часом (на початку часто стикаємось з поспішними планами та невдачами).

5. Індивідуалізм та колективізм мають однаковий розподіл впливу (немає односторонніх ізолюваних рішень чи думки групи).

6. Централізація та децентралізація не спрацьовують (потрібні обидві стратегії руху – згори-донизу і знизу-догори).

7. Зв'язок із ширшим довкіллям потрібний для успіху (найліпші організації навчаються на прикладі того, що відбувається ззовні та всередині).

8. Кожна людина відповідає за проведення змін (важливо, щоб процесом проведення змін керували експерти, проте висхідним є особисте ставлення кожного та фаховість) [4].

Одним із головних напрямків роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти є підвищення професійної компетентності керівних кадрів закладів освіти та педагогічних працівників. Будь-які зміни несуть із собою нові можливості. В інституті використовується різноманітний інструментарій впровадження змін:

- навчання агентів змін: як індивідуальне, так і групове, з відривом і без відриву від освітнього процесу;

- організаційний: створення умов для професійного зростання педагогічних працівників та керівників закладів освіти, відкриті обговорення, презентації, робочі групи, творчі зустрічі, тренінги, майстер-класи тощо;

- інформаційний: сайт інституту, сайти структурних підрозділів інституту, ЗМІ, стенди, банери, повідомлення, інструкції, положення, рекомендації,

роз'яснення тощо;

- комунікативний: проведення свят, професійних конкурсів, змагань.

Керівник сучасної школи має володіти технологіями управління змінами, щоб не залишитися осторонь реалій сучасного життя. Директор закладу освіти повинен стати менеджером-лідером, щоб управляти педагогічною системою, її розвитком, організацією й стимулюванням професійної діяльності підлеглих, сприяти формуванню культури організації, вивчати попит на освітні послуги, забезпечувати їх якість.

Система освіти відіграє надзвичайно важливу роль у реалізації стратегії суспільного прогресу, стратегії сталого розвитку України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Генсон М. Керування освітою та організаційна поведінка / М. Генсон. Львів: Літопис, 2002. 384 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Ухвалений рішенням колегії МОН 27 жовтня 2016 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.11.2019).
3. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект : навч.-наук. вид. / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова та ін. ; за заг. ред. Н. Г. Протасової. К. ; Львів : НАДУ, 2012. 456 с.
4. Фуллан М. Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан. Львів : Літопис, 2000. 270 с.
5. Fullan Michael. Change Forces: Probing the Depths of Educational Reform. New York: Filmier, 1993. P. 21-22. URL: <http://www.management.com.ua/cm/cm008-2.html>.

Проців О. Я.

ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ СОЦІАЛЬНИМ ЗАПИТОМ І РЕАЛЬНИМИ ЗАМОВНИКАМИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Проблема якості освітнього процесу визначена динамікою науково-технічного прогресу ХІХ століття, що потребував фахівців високого рівня кваліфікації в різних галузях. Важливість цієї проблеми підтверджена практикою суспільного життя 20 – 30-х рр. ХХ століття.

Значний внесок у її вирішення зроблено відомим педагогом Миколою Йорданським, який сформулював низку важливих положень стосовно організації процесу відбору, накопичення і формування інформаційної бази даних, що характеризують якість освітнього процесу. Саме він, за словами І. Григорян, заклав основу для розробки контролю в управлінні створення педагогічного моніторингу – збір інформації для досягнення запланованої мети, контролю за їх реалізацією, аналіз причин відхилення від мети та подальшої корекції. Результатом нових тенденцій в освітньому просторі стала навчально-

виховна система В. Сухомлинського, у якій чітко прослідковується не лише функція контролю, але й аналітична й прогностична [2, с. 60–61].

Входження України в світовий та європейський освітній простір та перехід до нового етапу утвердження державності як політичного і соціального факту зумовлює потребу реформування існуючої системи освіти. Українське суспільство потребує особистості нового типу, яка здатна якісно і адекватно відповісти на соціальні, політичні та економічні виклики, забезпечивши в подальшому позитивне функціонування українського соціуму. Саме тому питання якості освіти є сьогодні особливо актуальним.

У документах Європейського Союзу зазначається, що якість освіти має відповідати цінностям, меті й завданням трьох груп користувачів: учнів, покупців освітніх послуг на ринку праці й суспільства в цілому [1].

Необхідно враховувати, що якість освіти – це не тільки функція якості всіх складових системи освіти, але й результат якості освітньої системи. Тому існуючі протиріччя між потребами й результатом / реальними замовниками й соціальним запитом виступають рушійними силами моніторингу освітнього середовища.

Соціально-економічна система, звичайно, реагує на конкретну ситуацію в тій чи іншій галузі, але робить це з певним запізненням (тому варто акцентувати на актуальності прогностичної функції моніторингу освітнього процесу, що дасть можливість зекономити значну кількість грошових ресурсів і перенаправити їх в інше русло).

Замовник освітніх послуг – учень, що потребує універсальної системи підготовки, яка забезпечить можливість переорієнтування з відповідними перспективами та соціальними запитом. Замовниками виступають і батьки учнів та реальні покупці освітніх послуг, які особливо зацікавлені в якості освіти як результату: перші – з метою забезпечення реальних перспектив своїх дітей, інші – прагнучи отримати кваліфікованого працівника або якісно підготованого абітурієнта.

Таким чином, саме протиріччя між соціальним запитом і реальними замовниками є важливою складовою системи моніторингу якості освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Деденко Н. И., Дятлова С. Д., Зуев И. В. К проблеме качества образования учащихся средней общеобразовательной школы. Современные проблемы науки и образования: электронный научный журнал. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6311> (Дата обращения 10.11.2019).
2. Григорян И. А. Мониторинг: эволюция научных взглядов, сущность функции и принципы. Проблемы педагогики. 2017. №3 (26). С. 60-66. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/monitoring-evolyutsiya-nauchnyh-vzglyadov-suschnost-funktsii-i-printsipy> (дата обращения: 10.11.2019).

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ЗМІН

Анотація. У статті проаналізовано сучасні механізми розвитку професійної компетентності педагогічних працівників щодо виховання патріотичної особистості в умовах освітніх змін; шляхи використання елементів інноваційних технологій щодо виховання патріотизму.

Ключові слова: патріотизм, виховання, патріотичне виховання, громадянське виховання, особистість, демократія, самосвідомість, управлінські механізми, сучасні педагогічні технології, інформаційні технології.

Актуальність проблеми. Формування поваги молодого покоління до держави та її інститутів є одним із найважливіших пріоритетів будь-якого суспільства. Громадянське становлення сучасної української молоді відбувається в умовах глибоких політичних змін, постійного декларування прагнень утвердити в політичній Україні демократичну, соціальну, правову державу та сформувані принципи і норми громадянського суспільства. Але насправді ці питання залишаються проблемним полем суперечностей у сучасному українському суспільстві. Розвиток сучасного суспільства спричинив зміни духовних цінностей у середовищі молоді. На другий план відійшли укорінені цінності суспільства, і тому, виникає необхідність формування в молоді високих морально-психологічних якостей, які складають основу їх патріотизму та громадянства, почуття відданості та відповідальності за долю Вітчизни.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Головні напрями та засоби «інноваційного розвитку освіти» найбільш потужно представлено в роботах таких вчених, як В. Андрущенко, І. Бех, В. Бех, Г. Волинка, І. М. Дичківська, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило, В. Луговий, М. Михальченко, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, І. Прокопенко, О. Савченко, Г. Селевко, М. Степко та ін.

Аналізу різних аспектів патріотичного та військово – патріотичного виховання присвячено роботи вітчизняних та закордонних учених: Є.О. Барилко, В. П. Беспалька, Т. І. Бондар, О.Л. Гапеевої, М.Ю. Зеленкова, Н.Л. Голубкової, Д. Г. М.І.Нещадима, О.Е. Савельєвої, Г.А.Самарця, Г.Д. Темка, В.В. Ягупова, та ін.

Разом з тим, незважаючи на достатньо широкий обсяг публікацій, вивчення ролі та значення інноваційних технологій як засобу громадянського, патріотичного та воєнно-патріотичного виховання не можна вважати вичерпаним. Існує низка проблем, які не мають в літературі достатнього висвітлення.

Метою статті є спроба філософського осмислення сучасних інноваційних технологій як засобу громадянського, патріотичного та військово-патріотичного виховання та їх вплив на формування патріотизму у молоді.

Невід'ємною складовою державотворення в Україні є національне та громадянське виховання, в основі яких мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, поступальності та спадковості.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [2].

Складовою частиною патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання. Воно пов'язане з вихованням готовності до захисту Вітчизни, забезпеченням безпеки у різних сферах діяльності. Військово-патріотичне виховання - цілеспрямований, організований процес формування готовності юнаків старшого шкільного віку до строкової військової служби в Збройних Силах України. Його зміст визначається Конституцією, Законами України, військовою присягою та військовими статутами.

Патріотичне виховання – це формування у підлітків духовно-моральних і культурно-історичних цінностей, які відображають специфіку розвитку нашого суспільства та держави. Виховання патріотизму є необхідною частиною всієї діяльності з підготовки громадянина до виконання соціальних функцій та обов'язків [4]. Застосування сучасних педагогічних технологій допоможе оптимізувати процес громадянського та патріотичного виховання молоді в системі освіти.

Головною домінантою національно-патріотичного виховання молоді є формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральною, за змістом, життєвої позиції.

Проблема патріотичного виховання завжди посідала одне з провідних місць у вітчизняній педагогічній та філософській думці. А надто тепер, коли Революція Гідності, жертвний подвиг Героїв Небесної Сотні, події, які нині переживає український народ, ще раз засвідчили, що проголошена у 1991 році державна незалежність потребує постійного захисту, забезпечення національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму класі, школі, місті, країні все мене стосується, все залежить від мене.

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді.

Тому навчально-виховний процес необхідно вибудовувати таким чином, щоб пробудити в учнів національні почуття, виховувати в них повагу і любов

до свого народу, до його віковичних моральних та духовних здобутків, а також самоповагу й гордість за свою Батьківщину, і на цій основі формувати суспільно значущі особистісні риси громадянина України: національну свідомість, духовність, трудову активність, морально-етичну, фізичну, екологічну і правову культуру. Цей складний і тривалий процес передбачає цілий комплекс організаційних, дидактичних, методичних, психологічних, виховних заходів.

Головною метою реалізації системного і цілеспрямованого комплексу заходів з патріотичного виховання є становлення громадянина-патріота України, здатного розбудувати незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, знати свої права і обов'язки, цивілізовано відстоювати їх, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, здатної до саморозвитку і самовдосконалення, носія національних цінностей, традицій і звичаїв.

Основна увага у роботі з патріотичного виховання спрямовується на виконання завдань [1]:

- утвердження патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державних символів;
- формування етнічної та національної самосвідомості;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, дбайливого ставлення до природи;
- формування мовної культури, оволодіння українською мовою та вживання її як духовного коду нації.

У процесі виховання молодого покоління перед учителями постає чимало складних і водночас важливих завдань. Як виховати гармонійну особистість? На які моральні цінності зорієнтувати дитину? Як допомогти їй зберегти доброту, людяність, вірність своїм родинним витокам? Як підтримати допитливість школярів і зробити процес навчання цікавим для них і бажаним?

Національно-патріотичне виховання є складовою частиною загального виховного процесу, являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій з формування у громадян високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Національно-патріотичне виховання включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, володіє високим рівнем комплексності, тобто охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує усі сторони життя: соціально – економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, історію, державу, право.

Загальновідомо, що перші національно - патріотичні почуття починають

формуватися в сім'ї, однак, з огляду на зайнятість сучасних батьків на виробництві, питання патріотичного виховання підлітків йдуть в сім'ї на другий план і вони вважають, що виховувати як і навчати дітей - повинна школа.

Національно - патріотичне виховання підростаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань сучасної школи, адже дитинство і юність – сама благодатна пора для виховання відчуття любові до Батьківщини.

Патріотичне виховання реалізовується за різновіковими групами:

- у молодшому шкільному віці – прищеплюється любов до родини, до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, побуту, традицій, рідного слова;

- у підлітковому віці виховується духовно осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх та чужих прав та свобод;

- у старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старшокласники прагнуть жити на Україні, пов'язувати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її становлення як суверенної держави, поважати Конституцію України та виконувати її закони, володіти державною мовою, поважати свободу, демократію, справедливість.

З метою відновлення, збереження і популяризації серед школярів здобутків Українського народу у боротьбі за свободу та незалежність; виховання у зростаючого покоління патріотизму, формування національної ідентичності, вшанування подвигу та героїзму захисників української державності, Указом Президента України від 14 жовтня 2014 року № 806 було встановлено День захисника України. У школі проведено єдині години спілкування до Дня українського козацтва, до Дня Збройних Сил України, дня пам'яті Героїв Крут, єдиний урок «Україна – єдина країна», тренінги «Виховання характеру і формування моральних якостей особистості», дискусії «Народні морально-етичні цінності та їх врахування в сучасному сімейному вихованні», дебати «Виховний потенціал сім'ї», аналіз виховних ситуацій «Щаслива сім'я. Яка вона?», які сприяють усвідомленню батьками ролі сім'ї у вихованні дітей, формуванні патріотичних почуттів та готовності служити своїми знаннями, працею Україні. Тому що сім'я – основа виховання громадянина-патріота України.

У формуванні національної свідомості не можна оминати проблеми мови та мовлення. Учнівська молодь має усвідомити, що без оволодіння державною мовою неможливо стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України та й просто інтелігентною людиною, кваліфікованим спеціалістом будь-якої галузі господарства.

Літературній освіті також відводиться особлива роль у формуванні соціального й морального обличчя юних громадян нашого суспільства, оскільки література є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу.

Таким чином, основними напрямками патріотичного виховання на уроках

української мови, літератури є:

- формування думки про суспільну значимість родини, про сім'ю, рід і родовід; українознавство/народознавство/краєзнавство;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;
- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу.

Належне місце у патріотичному вихованні учнів належить пошуковій роботі.

Важливим фактором патріотичного виховання дітей та учнівської молоді є туристично-краєзнавча та екскурсійна діяльність, ознайомлення з місцями бойової слави українського народу, пам'ятниками визначним діячам.

Вагому роль у пропагуванні ідеї патріотичного виховання як національного пріоритету України, набутті підростаючою особистістю громадянських якостей, соціального досвіду відіграють дитячі організації.

Щороку учні нашої школи беруть участь у районних змаганнях «Нащадки козацької слави». Це вагомий крок у військово – патріотичному вихованні молоді, і є підготовкою до служіння у лавах захисників Батьківщини.

На належному місці у школі і формування етнічної та національної самосвідомості учнів, любові до рідної землі, вивчення традицій і звичаїв українського народу.

Велика робота ведеться по залученню юнаків і дівчат до вивчення культури, до участі в художній творчості, гуртків за інтересами, виховання в учнів культури поведінки, поваги до старших, дбайливого ставлення до природи.

Ефективність патріотичного виховання в позакласній діяльності значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетна роль відводиться активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Застосовуються методи проектної діяльності.

У нашій школі реалізуються такі проекти:

«Демократична школа» Європейського центру ім. Вергеланда (Осло, Норвегія) за підтримки Міністерства закордонних справ Норвегії у співпраці з Міністерством освіти і науки України, Радою Європи, БО «Центр освітніх ініціатив» та ІСАР «Єднання».

«Школа 3.0» за підтримки Центр інноваційної освіти «ПРО.СВІТ».

«Крок за кроком» за підтримки діяльності Програми «Крок за кроком» Міжнародного фонду «Відродження», яка діяла в Україні з 1994 року по 1999 рік за підтримки Інституту Відкритого Суспільства (м. Нью-Йорк) та Міжнародного центру розвитку дитини (м. Вашингтон).

Тільки спільна та плідна праця вчителів, учнів і батьків, яка проводиться систематично, цілеспрямовано і наполегливо, може виховати справжнього громадянина, готового до захисту своєї Вітчизни.

Тому пріоритетними рисами формування у школярів ціннісного ставлення

до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Молодь повинна прагнути жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її національного демократичного відродження; працювати на її благо, захищати її; поважати Конституцію України і виконувати норми Законів; бережно ставитись до етно-етичної культури народів України; володіти рідною та державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Результатом патріотичного виховання є сформоване почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення єдності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

Отже, стрижнем усієї системи виховання в Україні повинна бути національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави.

Список використаних джерел та літератури:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013). Режим доступу: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, затверджена Колегією Міністерства освіти і науки України 26.03.2015 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>.
3. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні, схвалено Кабінетом Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru>.
4. Сухомлинська О.В. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення / Ольга Василівна Сухомлинська. – Шлях освіти. – 2010. – № 2. – с. 10-14.
5. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Програма Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: [навч. посібник] / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – К., 2003 – 615 с.
7. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К.: Либидь 2006. – 271 с.
8. Гнатюк В.М. «Управління системою національного виховання учнів загальноосвітньої школи», Методичний посібник, «Оріяни», Київ, 1998.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ОЦІНЮВАНЬ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ДО 2030 РОКУ

Анотація. Окреслено модель оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на етапах здобуття ними початкової, базової середньої та профільної середньої освіти.

Ключові слова: стратегія розвитку шкільного оцінювання; зовнішні освітні оцінювання (ЗОО); Національна освітня електронна платформа (НОЕП); заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО); державна підсумкова атестація (ДПА), зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО).

Український центр оцінювання якості освіти та Міжнародний фонд “Відродження” за підтримки Міністерства освіти і науки України (МОНУ) й Американських рад з міжнародної освіти розробили стратегію розвитку оцінювання в школі до 2030 року.

Метою стратегії є створення системи зовнішніх освітніх оцінювань (ЗОО), яка має орієнтуватися на чотири ключові позиції:

- сприяти підвищенню якості початкової, базової середньої та повної середньої освіти;
- накопичувати об’єктивну інформацію про освітній процес і результати навчання здобувачів загальної середньої освіти;
- підтримувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти;
- підтримувати вчителів, підвищувати довіру до них [1, с. 7].

Стратегія дасть змогу створити повноцінну систему освітніх оцінювань на ключових етапах здобуття загальної середньої освіти.

У документі зосереджено увагу на питаннях:

- оцінювання на етапі закінчення здобуття початкової освіти;
- оцінювання на етапі закінчення здобуття базової середньої освіти;
- оцінювання на етапі закінчення здобуття профільної середньої освіти;
- системи національних і міжнародних досліджень якості освіти;
- загальнодержавних електронних школах (e-НУШ);
- профорієнтаційного тестування на етапі закінчення здобуття базової середньої освіти.

Підсумкове оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти здійснюється у формі ДПА, яка проводиться виключно з метою моніторингу якості освітньої діяльності ЗЗСО [2]. Проведення ДПА на рівні початкової освіти не можна вважати задовільною з багатьох причин, головною серед яких є те, що таке оцінювання не дає системної, порівнюваної, об’єктивної інформації про стан початкової освіти. З огляду на це гостро стоїть потреба в модернізації підсумкового оцінювання на рівні початкової освіти, яка має: забезпечити справедливість та рівність підсумкового оцінювання щодо всіх випускників, що можливо лише за умови його стандартизації (уніфікований зміст, процедури) й одночасного врахування специфічних аспектів; забезпечити підсумки чотирирічного навчання відповідно до вимог Державного стандарту

початкової освіти, що можливе, зокрема, за використання і письмових, і усних атестаційних завдань; передбачити систематичне збирання й агрегування інформації про результати на рівні об'єднаних територіальних громад, районів, областей і держави загалом, завдяки чому б реалізувало функцію з моніторингу якості освіти [1].

Отже, як зазначається у Стратегії, підсумкове оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти на етапі закінчення початкової школи повинно мати статус ДПА, функцією якої є контроль відповідності результатів навчання здобувачів вимогам, визначеним у Державному стандарті початкової освіти та/або типових освітніх програмах.

Цілями підсумкового оцінювання має бути: встановлення відповідності результатів навчання здобувачів початкової освіти вимогам, визначеним у Державному стандарті початкової освіти та/або типових освітніх програмах; отримання інформації про стан системи початкової освіти для подальшого аналізу цієї інформації й ухвалення відповідних рішень на різних рівнях управління освітою з метою підтримки вчителів початкової школи та корекції діяльності ЗЗСО, інформування батьків і широкої громадськості [1].

Із метою забезпечення реалізації принципу стандартизування завдання для ДПА, процедури адміністрування, перевірки завдань і визначення результатів має розробляти зовнішня щодо ЗЗСО інституція. Такою інституцією може бути Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) в співпраці з Інститутом модернізації змісту освіти (ІМЗО). Водночас усі процеси, пов'язані з проведенням ДПА безпосередньо в ЗЗСО, мають здійснювати самі ЗЗСО. Результати ДПА мають бути введені до системи НОЕП учителями ЗЗСО [1, с. 13].

Щодо оцінювання випускників гімназій (ЗЗСО II ступеня), то чинним законодавством передбачено, що на етапі здобуття базової середньої освіти випускники гімназії оцінюються шляхом ДПА, яка може здійснюватися в різних формах, визначених законодавством, зокрема у формі ЗНО. Разом із тим законодавство не визначає мету проведення ДПА здобувачів цього рівня загальної середньої освіти.

Оцінювання результатів навчання здобувачів базової середньої освіти на етапі закінчення гімназії повинно мати статус ДПА, основним завданням якої є з'ясування відповідності результатів навчання випускників гімназій вимогам Державного стандарту базової середньої освіти. Дані щодо результатів ДПА за курс базової середньої освіти можуть бути використані під час проведення інституційного аудиту як одного з параметрів оцінювання освітньої діяльності ЗЗСО або для створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗЗСО [1, с. 18].

Цілями оцінювання має бути: встановлення відповідності результатів навчання здобувачів базової середньої освіти вимогам Державного стандарту базової середньої освіти та/або очікуваним результатам навчання, визначеним типовими освітніми програмами; надання здобувачам освіти та їхнім батькам, а також іншим зацікавленим суб'єктам об'єктивної інформації про навчальні

можливості й здобутки конкретного учня/учениці; одержання інформації про загальний рівень базової середньої освіти з метою подальшого її використання для визначення шляхів підвищення якості освітньої діяльності та прийняття обґрунтованих рішень щодо напрямів розвитку базової середньої освіти [1, с. 18-19].

На рівні базової середньої освіти потенційно прийнятним може бути проведення ДПА за такими двома моделями:

1) у форматі, який передбачає майже повне збереження чинної практики організації та проведення ДПА як шкільного іспиту, коли оцінювання забезпечує сам ЗЗСО, використовуючи самостійно розроблені інструменти оцінювання учнів/учениць відповідно до встановлених МОНУ вимог, процедур і критеріїв. Єдиною відмінністю цієї моделі від нині чинної буде те, що всі дані, які стосуються результатів ДПА, будуть агрегуватися до НОЕП, що забезпечить можливість подальшого їх аналізу й вироблення рекомендацій щодо підвищення якості освіти;

2) у форматі, який передбачає поєднання ЗНО та внутрішнього шкільного іспиту. Згідно з цією моделлю, за процедурами ЗНО здійснюється оцінювання з двох предметів: українська мова і література та математика як наскрізних освітніх галузей в оцінюванні навчальних досягнень учнів/учениць на всіх рівнях повної загальної середньої освіти [1, с. 19].

Щодо оцінювання випускників ліцеїв (ЗЗСО III ступеня), то підсумкове оцінювання на етапі закінчення ліцею повинно мати статус ДПА, функцією якої є контроль відповідності результатів навчання здобувачів освіти вимогам, визначеним у Державному стандарті профільної середньої освіти та/або типових освітніх програмах.

Цілями оцінюванням має бути: встановлення відповідності результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти вимогам, визначеним Державним стандартом профільної середньої освіти та/або типовими освітніми програмами; визначення можливості здобувача профільної середньої освіти продовжити здобуття освіти на наступних рівнях освіти; отримання інформації про стан системи профільної середньої освіти для подальшого аналізу цієї інформації щодо якості цього рівня освіти, а також для прийняття обґрунтованих управлінських рішень – від інституційного до національного – щодо напрямів розвитку профільної середньої освіти [1].

З огляду на значущість результатів ДПА, для здобувачів профільної середньої освіти відповідне оцінювання повинно проводитися у формі ЗНО.

Як зазначається у Стратегії, для реалізації пропонованої моделі оцінювання є скоординована діяльність таких суб'єктів: МОНУ; УЦОЯО та РЦОЯО; ІМЗО; НАПНУ; ІППО, ЗЗСО. Кожен із визначених суб'єктів задіяний на певному етапі підготовки та проведення ДПА. Так, зокрема, до функцій інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО) належить: навчання вчителів з питань теорії й практики стандартизованих оцінювань; підготовка вчителів до стандартизованого застосування схем оцінювання усних і письмових завдань ДПА; методичний супровід процесу введення даних ЗЗСО

до бази даних результатів ДПА [1, с. 15].

Отже, необхідним є внесення змін до законодавства, розробки нормативно-правових актів в частині оцінювання результатів навчання учнів; створення централізованої бази, яка містила б всі дані отримані в процесі ДПА, інших освітніх оцінювань; поступовий перехід до оцінювання на комп'ютерній основі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf (дата звернення: 07.11.2019).

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.11.2019).

Швед Г. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Система освіти сьогодні зазнає значних змін, що пов'язані із внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Суттєвий вплив також мають соціально-економічні умови і політичні процеси сьогодення, які впливають на зміст управлінської діяльності освітнього закладу, оскільки зростає самостійність і відповідальність керівників.

Вивчення й аналіз продуктивної діяльності багатьох закладів показують, що ефективна діяльність сучасного закладу освіти залежить від управлінських якостей керівника. Сучасний управлінець має бути мобільним, конкурентоздатним, гідно представляти себе на ринку праці, вміти використовувати свої знання для розв'язання проблем, які виникають під час роботи.

Сьогодні різко змінюється суспільний запит на якості і професійну компетентність управлінця. Специфіка професійної діяльності керівника сучасного освітнього закладу визначається складністю управлінських проблем, обумовлених різними факторами: зміна парадигми освіти (перехід від навчально-дисциплінарної до особистісно-орієнтованої моделі виховання); орієнтація на освітні запити дітей і батьків; становлення ринку освітніх послуг; впровадження освітніх інновацій (педагогічних і організаційно-управлінських); розширення міжнародних освітніх контактів, входження в міжнародний освітній простір.

Питання управлінської діяльності розкриваються у роботах Ю. Алфьорова, Б. Гершунського, Ю. Конаржевського, В. Маслова, А. Мойсеева, М. Поташнік, В. Сімонова, Т. Шамової та ін.

Теоретичні засади діяльності керівника закладу освіти та підвищення його управлінської компетентності знайшли своє відображення у дослідженнях В. Бондаря, Г. Єльнікової, В. Олійника, В. Пікельної, Т. Сорочан та ін. У

наукових доробках Л. Карамушки, Н. Коломінський, Ю. Швалба розкривається теорія управління у сфері освіти.

Однак, не зважаючи на увагу вчених до проблеми формування професійної компетентності керівників закладів освіти, це питання залишається недостатньо дослідженим.

Насамперед зазначимо, що управлінська компетентність визначається не лише необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначаються сформованістю управлінської діяльності керівника, які можна віднести до його кваліфікації, а й таким якостям як ініціатива, співпраця, здатність до роботи у команді, комунікативні здібності, умінням учитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати і використовувати інформацію.

В. Бондар розглядає управлінську компетентність керівника освіти як складову частину системи його професійної компетентності. У зміст управлінської компетентності він включає сукупність знань, умінь і здатностей виконувати управлінські функції [1].

На думку Л. Карамушки, компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу становить сукупність необхідних для ефективної професійної діяльності систематичних науково-філософських, суспільно-політичних, психолого-педагогічних, предметних та соціально-функціональних знань і вмінь, відповідних особистісних якостей [2].

Менеджер освіти, як зазначає Н. Коломінський, здійснює усвідомлену взаємодію з іншими людьми (підлеглими, партнерами, керівниками, дітьми, батьками тощо), спрямовану на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі в досягненні поставленої мети [3].

У свою чергу В. Маслов під компетентністю керівника розуміє систему теоретико-методологічних, нормативних положень, наукових знань, організаційно-методичні й технологічні вміння, які необхідні особистості для виконання посадово-функціональних обов'язків [4].

Таким чином актуалізується проблема безперервного професійного розвитку керівників закладів освіти в системі підвищення кваліфікації з огляду на оновлення цілей, змісту, методів і форм навчання, створення оптимальних педагогічних умов, що сприяють удосконаленню професійної компетентності керівників, ознайомленню з нормативно-правовою базою, яка періодично зазнає змін, оновлюється.

Сучасний менеджер освіти повинен бути не просто педагогом, який виконує функції керівника, а професіоналом в галузі управління, який володіє знаннями управлінських функцій, методів роботи з персоналом, питань права, фінансування.

Для модернізації освітнього процесу керівнику необхідно гуманізувати педагогічну взаємодію; сприймати всіх учасників педагогічного процесу як рівноправних партнерів; опанувати й упровадити особистісно-орієнтовані технології, які ґрунтуються на конструктивному діалозі, вільному обміні думками та забезпечують високу активність, ініціативність, творчість учасників освітнього процесу; забезпечити ситуації успіху; створити атмосферу

захищеності як умови збереження здоров'я – гармонії фізичного, психічного, духовного і соціального; стимулювати творчість педагогічних працівників для створення науково-методичного забезпечення змісту особистісно орієнтованої освіти.

Сучасне керівництво будується на розумінні необхідності змін в організації, на умінні чутливо реагувати на настрої і думки, що виникають у трудовому колективі, на умінні добиватися підтримки колективом управлінських рішень [3].

Слід зазначити, що особливості управлінської діяльності тісно пов'язані з рівнем розвитку таких індивідуально-психологічних характеристик керівника, як організаторські, інтелектуальні, комунікативні, творчі, морально-етичні, вольові, емоційні тощо.

Управлінську компетентність керівника закладу освіти можна назвати комплексною характеристикою управлінця-професіонала. Удосконалення навичок управлінської діяльності відбувається як результат соціальної зрілості, наявності і мотивації до професійної діяльності, обов'язковому вивченні досвіду успішних керівників та моделюванні успішних стратегій саморозвитку. Адже заклад, в якому керівник прагне до самовдосконалення, до ефективнішого виконання своїх керівних обов'язків на особистому прикладі стимулює саморозвиток співробітників.

Процес управління закладом освіти – це складний, планомірний процес впливу на педагогічний колектив, метою якого є організація й координація їхньої діяльності, здійснення освітнього процесу, підвищення його ефективності.

Отже, можна зазначити, що в сучасних умовах удосконалення управлінської компетентності керівника освітнього закладу є однією з актуальних проблем, яка визначає ефективність функціонування закладу. Тому пошук шляхів оптимізації управлінської діяльності, запровадження нових підходів до керівництва є важливим для сучасної педагогічної науки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондар В.І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності. Початкова школа. 2008. №7. С. 22 – 23.
2. Карамушка Л.М. Психологія управління закладами середньої освіти: монографія. К.: Ніка-Центр, 2000. 332 с.
3. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті: соціально-психологічний аспект: монографія К.: МАУП, 2000. 286 с.
4. Маслов В.І. Наукові засади визначення змісту підвищення кваліфікації та підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2002. № 2. С. 63–66.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Процеси глобальних змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку міжнародного товариства, і процеси реформування всього українського суспільства та освіти зокрема, вимагають нових підходів до управління навчальними закладами, пріоритетними серед яких є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Саме вони покликані модернізувати та віднайти принципово нові шляхи управління закладами освіти і забезпечити доступність та ефективність освіти, вдосконалення навчально-виховного процесу, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

На сьогоднішній день у керівників загальноосвітніх навчальних закладів виникають певні труднощі у роботі: змінюються, розширюються їх функції, ускладнюються їх завдання. Школа перетворюється у більш відкриту систему. Керівник навчального закладу має бути висококваліфікованим фахівцем і в галузі управління навчальним закладом, і у навчально-виховній роботі. Адже управлінська діяльність має «подвійний» предмет: керівник повинен бути і менеджером, і педагогом. Це означає, що на сучасному етапі розвитку освіти керівник має успішно поєднувати як управлінську, так і педагогічну діяльність, забезпечуючи реалізацію цілей і змісту навчально-виховного процесу та різноманітних форм міжсуб'єктних відносин.

Подолати розбіжності між фактичним рівнем професійної компетентності керівників навчальних закладів і необхідними для сучасного управління знаннями і вміннями в умовах інформаційного суспільства можливо лише шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управління загальноосвітніми навчальними закладами шляхом систематизації інформаційного забезпечення управлінської діяльності досліджували В.В. Гуменюк, В.П. Драгун, В.І. Маслов. Рівні управлінської діяльності керівника навчального закладу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій виділяли В.М. Глушков і Є.І. Машбиць. Напрями удосконалення праці керівника за допомогою комп'ютерної техніки розробляли М.І. Жалдак, В.Е. Лунячек, І.П. Підласий, Т.І. Шамова [2].

Сьогодні неможливо представити успішного керівника закладу освіти з низьким рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності або з її відсутністю. Немає перспективи у керівника, який не прагне усвідомлено здійснювати інформатизацію освітнього середовища навчального закладу і власної управлінської діяльності. І не тому, що інформаційно-комунікаційні технології – один із пріоритетних напрямів у освіті, а тому, що так вимагає час. Кожен керівник повинен розуміти, що можливості інформаційно-комунікаційних технологій необхідно використовувати для інноваційного розвитку свого навчального закладу, проектування інформаційно-технологічної

структури школи.

Інноваційні процеси в освіті є однією з найскладніших функцій загальної системи управління і діють у межах спільних законів їх розвитку. Причому ефективність управління системою розглядається як ступінь її наближення до поставленої мети, що показує, наскільки організація управління є успішною у виконанні своїх функцій [4, с. 105].

Управління закладом освіти спрямоване на переведення його в режим розвитку та забезпечення якісно нових освітніх результатів. Об'єктом управління закладом освіти виступає освітній процес та інші системи, які його забезпечують: матеріально-технічна, кадрова, фінансова. Управління розвитком має забезпечувати збільшення потенціальних можливостей закладу за рахунок засвоєння певних інновацій та процесів, що їх забезпечують [8, с. 316].

Готовність керівника навчального закладу до інноваційної діяльності визначається за такими показниками:

1. Мотивація до запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управління навчальним закладом та в педагогічну практику.
2. Інформованість про новітні інформаційно-комунікаційні технології, знання новаторських методів роботи.
3. Зорієнтованість на власну творчість, налаштованість на експериментальну діяльність.
4. Готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інформаційно-комунікаційних технологій.
5. Володіння практичними навичками освоєння вдосконалених інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-комунікаційну готовність керівника освітнього закладу слід розглядати як його здатність орієнтуватися у великій за обсягом сучасній інформації, як уміння працювати з різними її видами, знаходити і відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з професійною діяльністю.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі управління закладом освіти раціоналізує роботу керівника закладу. Впорядкованість планової інформації разом із можливістю оперативного аналізу дозволяє удосконалити внутрішньо-шкільний контроль, вчасно опрацювати дані контролю, надавати науково обґрунтовані рекомендації коригувального характеру, покращити систему управління розвитком закладу освіти.

Перспективним напрямом в освіті є нова інформаційна технологія, яка дістала назву хмарні обчислення. Концепція хмарних обчислень стала результатом синтезу та еволюції багатьох інформаційних технологій за останні десятиліття [5, с. 17].

Суть концепції хмарних обчислень полягає в наданні кінцевим користувачам віддаленого динамічного доступу до послуг, обчислювальних ресурсів і додатків через Інтернет. Хмарні обчислення являють собою

масштабований спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних ресурсів у вигляді сервісу, що надається за допомогою Інтернету, при цьому користувачеві не потрібно ніяких особливих знань про інфраструктуру хмари або навичок управління цією хмарною технологією. Технологію хмарних обчислень поділяють на надання:

- інфраструктури як сервісу – IaaS (Infrastructure as a service);
- платформи як сервісу – PaaS (Platform as a service);
- програмного забезпечення у вигляді сервісу – SaaS (Software as a service);
- багатьох інших Інтернет – технологій для віддалених обчислень.

Послуги, які можна отримати за допомогою хмарних технологій:

- використання програмного забезпечення;
- платформа як сервіс (Software as a service (SaaS)) – дає доступ до інтегрованої платформи для розробки, тестування та підтримки різноманітних проектів;

- інфраструктура як послуга (Infrastructure as a service (IaaS)) – представлення комп'ютерної інфраструктури у вигляді віртуалізації, що включає в себе операційні системи та системне програмне забезпечення, а також апаратну частину сервера;

- віртуальне робоче місце (Desktop as a service (DaaS)) – користувач має змогу власноруч налаштовувати своє робоче місце і тим самим створити собі комплекс програмного забезпечення необхідного йому для роботи.

Протягом останнього часу на допомогу керівникам закладів освіти прийшли нові інформаційно-комунікаційні технології, зокрема хмарні технології. Сервіси Google та Microsoft надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу, відкривають нові можливості управління освітнім процесом, науково-методичною роботою та в загальному – закладом освіти.

Для керівника навчального закладу зручним у використанні в управлінській діяльності є наступні сервіси Google:

- організаційні шаблони і форми реалізуються за допомогою сервісів Google Документи, Google Таблиці, Google Форми;

- як інструменти планування і контролю – Google Календар, Google Site, Google Images;

- для співробітництва – Google Календар і Google Диск;

- для аналізу – Google Форми і Google Таблиці;

- для комунікації і зворотнього зв'язку – Gmail, Google Keep, Google News, Google Translate, Blogger та Hangouts.

Використання наведених сервісів у комплексі дозволяє створити єдине інформаційне середовище ефективної взаємодії і комунікації між суб'єктами управління й діяльності закладу освіти, сприяє прозорості управлінських рішень, налагодженню взаємозв'язку з громадськістю, формуванню й підтримці позитивного іміджу закладу та його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг [6].

Необхідною умовою діяльності компетентного керівника навчального

закладу є ініціативність у застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій шляхом створення шкільних веб-сторінок, видання шкільних бюлетенів, членства в освітніх програмах, мережах, розробка структури масиву інформації в системі інформаційного забезпечення управління закладом, автоматизація документообігу і діяльності бібліотеки, підготовка різноманітних звітів та інформацій тощо.

З цією метою доцільним та ефективним є використання існуючих програмних засобів, зокрема комп'ютерного системного комплексу «Net Школа України», який найбільш відповідає потребам загальноосвітніх навчальних закладів [3].

Спеціалізовані програми «Авторизований розклад уроків «АВТОР_ШКОЛА», «1С: Хронограф Школа», «Ректор 3» нададуть допомогу у керівництві навчальним процесом, створенні навчальних планів і розкладу навчальних занять, адмініструванні діяльності закладів освіти.

Для полегшення виконання окремих напрямків роботи керівництва навчального закладу та інших учасників навчального процесу розроблена комплексна програма «Ефективна школа XXI». На базі цієї програми можна формувати звіти, що подаються у відділи освіти на паперових та електронних носіях. Програма дає можливість систематизувати та робити більш ефективною діяльність закладів освіти щодо атестації і тарифікації педагогів, розвитку та побудови шкільної мережі, контингенту учнів, створення навчальних планів тощо [7].

Вдало організувати навчальний процес, ефективно і якісно здійснювати керівництво ним дирекції школи допомагає автоматизована система «Школа». Вона включає функціональні підсистеми з діловодства, планування, успішності та інші, з якими можуть працювати різні користувачі, що є досить зручним у роботі [1].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в галузі освіти і безпосередньо в діяльності керівника навчального закладу стало загальною необхідністю. Нові інформаційні технології позитивно впливають на всі компоненти системи навчання. Для ефективної модернізації освіти та оновлення технічного арсеналу засобів навчання необхідно оптимізувати реалізацію державних програм, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти, а підготовка керівників до сучасного управління освітніми установами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій є дієвою складовою ефективного освітнього менеджменту.

Список використаних джерел та літератури:

1. Автоматизована система «Школа». Методичні рекомендації по використанню програмного забезпечення, м. Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ndipit.net/>.
2. Дивак В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності директора школи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/276-812-1-PB%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/276-812-1-PB%20(3).pdf).

3. Єльнікова О. «Net Школа України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.book.elnik.kiev.ua/m>.
4. Лисай М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в системі управління розвитком закладу середньої освіти // Інноваційні технології навчання в епоху цивілізаційних змін: зб. доп. Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. [м. Вінниця, 30-31 жов. 2018 р.] /редкол.: А.М. Коломієць, А.І. Безуглий Р.С. Гуревич, [та ін.]; – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2018. – С. 104-106.
5. Петрушенко О. Хмарні технології – нові компетенції у сфері ІКТ / Інноватика в сучасній освіті. – Київ, 2014. – С. 17-18.
6. Пудрій Н.Г. Хмарні технології в управлінській діяльності керівника ЗНЗ. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/17482/1/Пудрій.pdf>.
7. Сайт підтримки програмного комплексу «Ефективна школа XXI». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smit.com.ua/school/>.
8. Шестаковська Т. Особливості управління розвитком закладів середньої освіти / Т. Шестаковська // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті : національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. тез доп. Х Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф. молод. вчен. [м. Тернопіль, 21-23 лют. 2013 р.] /редкол.: Б.П. Адамик, Р.Ф. Бруханський, В.А. Валігура [та ін.]; відп. за вип. Г.Л. Монастирський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – Ч.1. – С. 315-317.

Щербяк Ю. А.

КЕРІВНИК НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕНЕДЖЕР

Сучасний стан вітчизняного освітнього середовища в контексті ринкових відносин вимагає від керівників загальноосвітніх навчальних закладів відійти від одноманітності навчально-виховного процесу, надавши перевагу поширенню інноваційних процесів, розвитку шкіл нового формату.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року визначає пріоритети розвитку освіти на засадах демократії та гуманізму, передового інноваційного управлінського досвіду. Сучасній школі необхідні професіонали, які здатні працювати в умовах швидкого зростання обсягів наукової інформації, розвитку освіти, підвищення її якості, яким притаманні духовність, гуманістичний світогляд, повага до людини тощо. Це спричинило оновлення функцій керівника закладу освіти, змісту його діяльності, створило ситуацію переосмислення статусу і ролі директора як ефективного менеджера та стилю його управлінської поведінки, підсилило значення професійного саморозвитку.

У сучасній українській школі управління забезпечується переважно трьома чинниками, а саме:

- вмінням керівника чітко й об'єктивно отримати інформацію щодо основних показників навчально-виховного процесу;

- оперативною оцінкою цієї інформації та прийняттям рішення,
- професійною кваліфікацією вчителів.

Тобто важливою є не тільки управлінська компетентність керівника, а і вплив його на рівень виконання професійних обов'язків учителями.

Сучасні тенденції модернізації освіти зумовлюють оновлення управління загальноосвітніми навчальними закладами з урахуванням таких особливостей:

- перед керівниками шкіл постають нові завдання, які потребують умінь аналізувати великий обсяг фактичного матеріалу, узагальнювати тенденції, прогнозувати розвиток педагогічної системи школи, приймати рішення, організовувати їх виконання, оцінювати результати;

- керівники шкіл все більше відчують вплив ринкових відносин, усвідомлюють, що управлінські процеси не обмежуються внутрішньо шкільним управлінням;

- посилюється вплив соціуму, громадськості на управлінську діяльність, окремої уваги керівників шкіл потребує управління людськими ресурсами, залучення педагогів, батьків, учнів до вирішення шкільних проблем.

За таких умов діяльність керівників шкіл значно ускладнюється, оскільки вони вже не є пасивними виконавцями формальних інструкцій і вказівок. На сучасному етапі розвитку освітнього середовища навчальному закладу потрібен керівник-менеджер нової генерації. Директор школи як «генератор змін» має бути готовим до подолання загроз як внутрішніх, які стримують розвиток закладу, так і зовнішніх, які заважають вийти на перспективний інноваційний рівень у цілому. Із багатьох типів директорів найбільш актуальним та практичним щодо розвитку та застосування інновацій у ринкових умовах є директор-менеджер.

Якщо поняття «менеджер» (від англ. manager - керувати) — це керівник, який володіє визначеною сукупністю професійних знань і практичних навичок, набутих під час навчання і роботи, веде до позитивних результатів у колективі та закладі в цілому з урахуванням сучасних нововведень, то термін «керівник» вживається стосовно осіб, які представляють установу чи підприємство, направляють діяльність і керують іншими людьми в їхній загальній діяльності з метою досягнення визначених цілей.

Сучасній школі потрібен директор-менеджер, який має бути не просто висококласним фахівцем у сфері освітнього менеджменту, а й людиною ідеї, з власним баченням мети й завдань сучасної школи та спроможною реалізувати ці ідеї та бути лідером. Тому в даному випадку місією директорів шкіл стає менеджмент інновацій, генерування й реалізація нових ідей та освітніх ініціатив.

Головними завданнями керівника як менеджера інноваційного розвитку освітнього закладу в умовах ринку є:

1. створення соціальних, психолого-педагогічних і матеріальних умов для розвитку та впровадження інновацій у практику;
2. розвиток новаторських процесів, інтелектуальної і дослідницької діяльності;

3. створення організаційно-педагогічних умов для діяльності вчителів - новаторів;

4. залучення до інноваційного процесу всіх учителів, учнів, науковців, діячів культури, громадськість;

5. стимулювання учасників навчально-виховного процесу до пошуково - творчої діяльності;

6. залучення інвесторів до фінансового оздоровлення закладу, колективу та реалізації інноваційних проектів.

Реалізувати поставлені завдання директор-менеджер загальноосвітнього навчального закладу може завдяки основним складовим управлінської діяльності:

- Бачення стратегії — обізнаність із філософією освіти, законодавчою та нормативною базою, особливостями розвитку місцевих освітніх систем, вміння прогнозувати розвиток школи, використовувати надбання світової педагогічної думки, готовність до змін.

- Керівництво освітнім процесом та його моніторинг — обізнаність із методичними основами, теорією та практикою навчально-виховного процесу, вміння організувати роботу персоналу, приймати управлінські рішення та здійснювати моніторинг якості управління навчальним закладом тощо.

- Мотивація та управління персоналом — обізнаність із теоретичними основами, психолого-педагогічними особливостями, формами і методами роботи з персоналом, вміння використовувати ті чи інші стимули, розв'язування конфліктних ситуацій, готовність до виправданого ризику, здатність толерантно ставитися до опонентів.

- Управління розвитком та фінансами — обізнаність з основами економіки й маркетингу, законодавчою і нормативною базами, вміння ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси, здійснювати маркетинг, бути готовим до впровадження інновацій.

- Управління ризиками — вміння передбачати загрози (як внутрішні, так і зовнішні) щодо реалізації інноваційного проекту (продукту) та швидкі варіанти вирішення нейтралізації ризиків.

- Внутрішня та зовнішня комунікація — знання про комунікаційні процеси, володіння іноземними мовами; вміння організувати сучасні форми взаємодії, робота в команді.

Управління сучасною школою характеризується сукупністю протиріч, проте існує ряд проблем, які залежать безпосередньо від керівника, а саме:

- керівники навчальних закладів не позбулися традицій тотального контролю, який ґрунтується на недовірі до учасників навчально-виховного процесу;

- у практиці зустрічаються приклади відчуження управлінців від інших суб'єктів діяльності; нерідко управління здійснюється заради виконання функцій;

- управління спрямовується на роботу з документами, на вирішення адміністративно-господарчих питань, а не на творчі процеси розвитку школи;

- керівники навчальних закладів не володіють достатньою науково-методичною підготовкою з питань сучасного менеджменту і маркетингу в освіті;

- керівники навчальних закладів не мають належної психолого-педагогічної підготовки до роботи з учасниками навчально-виховного процесу, не схильні до колегіальних методів управління;

- недостатньо розвинені лідерські якості в деяких керівників;

- не всі керівники навчальних закладів здатні приймати виважені і своєчасні управлінські рішення;

- пріоритетами у роботі окремих керівників є не компетентність і професіоналізм в управлінській діяльності, а особиста відданість керівництву;

- недостатня професійна культура і самосвідомість окремих керівників навчальних закладів;

- нерациональне використання існуючих ресурсів тощо.

Звідси можна зробити висновок, що у того педагога, якого призначають керівником школи, мають бути вже сформованими відповідні професійні якості, оскільки професіоналізм є інтегрованим утворенням, яке формується й розвивається в процесі підготовки і безпосередньо в професійній діяльності.

Сучасний керівник має бути: соціальним лідером; володіти технологіями менеджменту та маркетингу в освіті; менеджером, який управляє педагогічною системою школи, її розвитком, вивчає попит на освітні послуги, забезпечує їх якість, налаштований на створення оригінальної освітньої практики; фахівцем з управління соціальними системами в умовах ринкових відносин.

Список використаних джерел та літератури:

1. Зайченко О.І., Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти: Монографія. – К.: ВПЦ Техпрінт, 2000. – 352с.
2. Сергєєва Л. М. Лідерство в управлінні професійно-технічним навчальним закладом. — К.: Арт Економі, 2011. – 41 с.
3. Поза межами можливого: школа, якою вона є / за ред. М. Мосієнко. – К.: Шкільний світ, 2004. – 264 с.
4. Освітній менеджмент: навч. посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ МЕНЕДЖЕРА В УПРАВЛІННІ ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Кожний службовий колектив є соціальним організмом, що постійно та динамічно розвивається, проходить різні етапи його організації, становлення, розвитку і реорганізації. На кожному з цих етапів досягається певний рівень розвитку, який визначається своїми морально-етичними, психолого-педагогічними й організаційними якісними характеристиками. Важливим етапом в житті колективу є входження до нього нового члена. Ця подія є віхою як в житті колективу так і в житті молодого фахівця. Від того наскільки успішно пройде входження та адаптація особистості й колективу, залежить подальша продуктивність праці в цьому підрозділі, мотивація роботи працівника, його становлення та розвиток і як фахівця, і як особистості.

В ідеалі службовий колектив виконує в суспільстві наступні функції: економіко-виробничу, соціально-політичну та психолого-педагогічну (виховну). Під психолого-педагогічною функцією службового колективу зазвичай розуміють формування у працівників шляхом розвитку певного рівня знань, навиків та вмінь, досягнення ними високої загальної, правової і спеціальної культури, почуття відповідальності та гордості за свою працю, почуття задоволення та насолоди від процесу роботи, налагодження між особистісних зв'язків, позитивна мотивація та відношення до виконання службових обов'язків тощо.

Взаємовідносини, що складаються у колективі, багато у чому залежать від цілей, що перед ними поставлені, характеру та специфіки виробничих функцій, вже сформованих організаційних структур, наявності у більшості з його членів загальної, правової, професійної культури, використання ними у своїй діяльності досвіду, традицій, ритуалів, а також психолого-фізіологічних і морально-етичних характеристик, притаманних переважній більшості працівників і стилю управління колективом з боку керівника. По-друге, кожному члену службового колективу повинен бути притаманний певний набір моральних, психолого-педагогічних якостей особистості, які за своїм змістом можуть бути поділені на такі групи: громадянські якості – патріотизм, інтернаціоналізм, ідейна переконаність, принциповість, справедливість тощо; трудові якості – працелюбність, професіоналізм, компетентність, господарювання, бережливість, завзятість тощо; моральні якості – гуманізм, чесність, благородство, ввічливість, вірність, самовідданість, самопожертва тощо; морально-службові якості – дисциплінованість, мужність, рішучість, відданість, героїзм тощо; психолого-педагогічні якості – витримка, тактовність, вихованість, наставництво, готовність прийти на допомогу, терпимість тощо.

Звісно, що вище перелічені якості за своїм змістом не можуть бути сталими. Вони постійно розвиваються в свідомості особистості під впливом соціально-економічних чинників суспільства, зміни загально значимих моральних цінностей, доцільності вибору засобів і форм в засвоєнні та

здійсненні професійних функцій.

Взаємовплив особистості та колективу має двобічний формуючий характер, і в цьому процесі неминуче буде проявлятися домінанта одного із учасників. Бажано, щоб це був керівник, який би зміг спрямувати міжособистісні процеси в необхідне русло, та не допустити професійної деформації особистості та колективу в цілому.

Як показують досвід та практика, особисті проблеми підлеглого найкраще вивчати в процесі індивідуальної бесіди. При цьому слід виявляти тактовність, чуйність, намагання допомогти підлеглому вирішити або розібратися в суті проблеми.

Не рекомендується проводити бесіду поспіхом, між справами. Для цього слід вибирати час з урахуванням власного робочого розпорядку та графіку працівника, а також настрою підлеглого, його бажанням йти на контакт. Почавши бесіду, не слід переривати її на півслові, а якщо обставини склалися так, що бесіда обірвалася, то до неї слід обов'язково повернутися в інший час. Не рекомендується починати розмову про особисті проблеми підлеглого після того як йому були висловлені зауваження. Закінчувати бесіду необхідно дружньою порадою, словами підтримки.

У випадках, коли підлеглий не хоче йти на відверту бесіду, не виявляє щирості можна звернутися за допомогою до колег, які користуються повагою і довірою особи, доручивши їм з'ясувати причини проблем, що дошкуляють підлеглому. У такому випадку керівник повинен діяти обережно, щоб психологічно не травмувати підлеглого.

Під час бесіди керівнику не рекомендується робити записи у журналі індивідуально-виховної роботи, щоб у підлеглого не склалося враження формального ставлення до його інтересів і проблем. Записи краще зробити відразу після бесіди, краще коли індивідуально-виховні бесіди мають вигляд та тон приватної бесіди, показують працівникові, що його керівник та службовий колектив про нього дбають, щиро переживають за нього, готові допомогти.

Важливим у психолого-педагогічній роботі із персоналом є субординація між керівником та підлеглими, якщо неформальний лідер колективу може дозволити собі проявлення особистих симпатій та дружніх почуттів до когось окремо, начальник повинен, навіть, коли цікавиться позаслужбовим життям підлеглих, витримувати рівні відносини із всіма, щоб уникнути фаворитизму.

Дуже часто під час ведення психологічно-виховних бесід особи, що їх проводять зосереджуються лише на інформативній функції бесіди і тяжіють до монологу, моралізувань, пригнічення або перестороги.

Обов'язково слід проводити корелюючу бесіду у випадках порушення дисципліни співробітником. У такому випадку можна провести як індивідуальну бесіду з порушником, так групову з колективом. Інколи працівники, які періодично порушують дисципліну не визнають свою провину та не вбачають в цьому чогось важливого. В такому разі слід зосередитись на одному конкретному порушенні та на помилкових переконаннях, що спричиняють таку поведінку, аргументуючи показати, що така поведінка є

неприпустимою. Треба бути готовим і до того, що працівник може захищати свої помилкові судження і погляди. Не слід без вагової причини йти з ним на відкритий конфлікт та вольовим рішенням ставити крапку в цьому питанні. Намагаючись зберегти з особою психологічний контакт та довірливий тон розмови, треба ніби погоджуватися, з'ясовуючи слабкі місця і суперечливості в хибних судженнях, та спростовувати їх. Наприклад: «Я можу зрозуміти Ваші обставини, але як пояснити, що...»; «Припустимо, що в цьому є рація, тоді як бути коли...»; «Я згоден, але, якщо б Ви були на моєму місці і Ваш підлеглий ...» тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гаєвський Б. Основи науки управління. – К., 1997.
2. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”). – К., 1994.
3. Драйден Г. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М. Олійник. – Львів, 2005.
4. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1999.
5. Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парлам. Вид., 2002.
6. Карамушка Л. Психологія освітнього менеджменту. – К., 2004.
7. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: Навч.-практ. посіб. – 2.вид. – К.: Знання, 2006. – 312 с.
8. Онишків З. М. Основи школознавства. – Тернопіль, 2003.
9. Технологія експертизи управління освітнім процесом у загальноосвітньому закладі / За заг.ред. А. М. Єрмоли. – Х.: Пошук, 2000.
10. Управління навчальним закладом: Навчально- методичний посібник. У двох частинах / О. Мармоза, О. Касянова та ін. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 152с.
11. Цехмістова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Навч. посібн. – К., 2005.
12. Яцура В., Жук О. Менеджмент: Навчальний посібник. – Львів, 2008.

Kądziołka Władysław

METODA E-LEARNINGOWA W KREOWANIU KAPITAŁU INTELKTUALNEGO SZKOŁY

Streszczenie: Celem artykułu jest próba analizy czynników wpływających na lepsze funkcjonowanie instytucji kształcących oraz wskazanie znaczenia kapitału intelektualnego w kreowaniu nowoczesnej szkoły. Podjęto również próbę wskazania, jak istotną rolę ma właściwe wykorzystanie technologii informacyjnych, które przyczyniały się do budowania właściwych relacji z szeroko pojętym otoczeniem oraz pozytywnego postrzegania, co ma duży wpływ na wybory dokonywane przez kandydatów. Określono również, które z technologii informacyjnych wykazują szczególną użyteczność w podnoszeniu wartości kapitału intelektualnego szkoły.

Słowa kluczowe: Szkoła, e-learning, kapitał intelektualny.

МЕТОД НАВЧАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СТВОРЕННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ШКОЛИ

Резюме: Метою статті є спроба аналізу факторів, що впливають на покращення функціонування навчальних закладів, та визначення важливості інтелектуального капіталу для створення сучасної школи. Була також зроблена спроба вказати, наскільки важливим є правильне використання інформаційних технологій, що сприяло вибудові належних відносин із ширшим середовищем та позитивному сприйняттю, що має великий вплив на вибір кандидатів. Також було визначено, які з інформаційних технологій виявляють особливу корисність у збільшенні цінності інтелектуального капіталу школи.

Ключові слова: школа, електронне навчання, інтелектуальний капітал.

WSTĘP

Zainteresowanie kapitałem intelektualnym ma swoje korzenie w działaniach, które miały spowodować wzrost wartości szkoły. Obserwacje wskazywały na zjawisko polegające na tym, że o wartości szkoły w coraz mniejszym zakresie decydują zasoby materialne. Tym czynnikiem, którego udział ma coraz większe znaczenie, była umiejętność wykorzystywania zasobów niematerialnych, czyli posiadany kapitał intelektualny (Szałkowski, 2005, s.29). Właściwe wykorzystanie go stwarza podstawy dla uzyskania przewagi strategicznej na rynku.

W obecnych czasach obserwujemy rosnącą rolę zasobów wiedzy, szczególnego znaczenia problem ten nabiera w odniesieniu do szkół. Właściwe wykorzystanie tych zasobów powoduje wzrost kapitału intelektualnego. Technologie komunikacyjno-informacyjne na stałe wpisały się w funkcjonowanie szkół, są wykorzystywane w wielu obszarach przez wszystkich uczestników szeroko pojętego procesu edukacyjnego. Zwłaszcza upowszechnienie Internetu pozwala na wykorzystywanie nowych metod i narzędzi w procesach dydaktycznych, ułatwia uczniom i nauczycielom dostęp do zasobów informacyjnych, przyczynia się do transformacji i lepszego wykorzystania zasobów wiedzy oraz wzrostu kapitału intelektualnego szkoły, umacniając jej pozycję konkurencyjną.

Cechą charakterystyczną każdej szkoły powinno być kreowanie nowych zasobów wiedzy, jej rozprzestrzenianie, zwłaszcza w jej najbliższym, lokalnym otoczeniu. Nowoczesne ośrodki edukacji powinny być nastawione na innowacyjne formy kształcenia.

KAPITAŁ INTELEKTUALNY – STRUKTURA I ZNACZENIE

Pierwsze rozważania na temat roli człowieka w gospodarce, czy też systemie produkcyjnym, były już w starożytności. Ksenofont twierdził, iż „wyspecjalizowany rzemieślnik wykona rzecz lepszą od zwykłego producenta” (Stankiewicz, 1987, s. 46). Po raz pierwszy określono człowieka jako zasób, w który można zainwestować. William Petty’ e jako pierwszy stwierdził, iż „na kapitał, jak i na człowieka ponosi się wydatki, a z nich pochodzi zdolność świadczenia usług, którymi spłaca się te wydatki z zyskiem” (Walsh 1935, s. 225).

Mówiąc o aktywności gospodarczej, kapitał ludzki można przedstawić jako kombinację następujących czynników:

- cechy wnoszone przez pracownika: inteligencja, zaangażowanie, energia,

pozytywne nastawienie do życia, rzetelność, uczciwość, wiarygodność;

- zdolność pracownika do uczenia się: chłonność umysłu, wyobraźnia, zdolność analitycznego myślenia, kreatywność;

- motywacja pracownika do dzielenia się informacją i wiedzą: umiejętność pracy w zespole, dążenie do realizacji celów (Fitz-Enz, 2001, s. 8).

A zatem na kapitał intelektualny składają się (Ujwary-Gil, 2009, s. 10):

- 1) konkretna wiedza,
- 2) doświadczenie, metodyk,
- 3) stosunki z otoczeniem
- 4) umiejętności zawodowe.

Pojęcie „kapitału intelektualnego” po raz pierwszy zostało użyte w 1969 roku w listach Johna Kennetcha Galbraita do Michała Kaleckiego, który napisał: „jestem ciekaw czy zdaje Pan sobie sprawę z tego jak wiele wszyscy na świecie zawdzięczamy kapitałowi intelektualnemu, którym Pan nas obdarzył w ciągu ostatnich dziesięcioleci” (Hudson, 1993, s. 15).

Termin „kapitał intelektualny” zastępowany jest często terminami „aktywa intelektualne”, „aktywa wiedzy” czy „własność intelektualna” (Jarugowa, 2002, s. 57). Thomas A. Stewart (Stewart, 2001, s. 13) definiuje go jako materiał intelektualny, który został sformalizowany, ujęty i zmuszony do działania w celu stworzenia majątku o wyższej wartości. Kapitał intelektualny to posiadana wiedza, odpowiednie doświadczenie, technologia organizacyjna, dobre stosunki z klientami oraz wszelkie umiejętności, które pozwalają instytucji osiągnąć przewagę konkurencyjną na rynku. Aktywa intelektualne mogą być także traktowane jako język myślenia i zbiór technik działania odnoszących się do nośników przyszłych wyników instytucji edukacyjnej. To również te wszystkie niematerialne zasoby lub ich przekształcenia, które znajdują się pod kontrolą i które powiększają jej wartość (Skrzypek, 1999, s. 11).

Posiadanie kapitału intelektualnego to cecha nie tylko przedsiębiorstw. Pojęcie to może być definiowane również w odniesieniu do szkoły publicznej w rozumieniu kadry uczącej, jak i samych beneficjentów procesu edukacji.

Kapitał intelektualny to różnica pomiędzy wartością rynkową a wartością księgową instytucji, czyli suma ukrytych aktywów, które nie są ujęte w bilansie. Własność intelektualna jest więc kapitałem niefinansowym odzwierciedlającym ukrytą lukę pomiędzy wartością rynkową i księgową (Edvinsson, 2001, s. 39).

Adam Smith w Bogactwie Narodów napisał, że „każdy człowiek czyni stale wysiłki, by znaleźć najbardziej korzystne zastosowanie dla kapitału, jakim może rozporządzać. Ma oczywiście na widoku własną korzyść, a nie korzyść społeczeństwa. Poszukiwanie własnej korzyści wiedzie go w sposób naturalny, a nawet nieuchronny do tego, by wybrać takie zastosowanie, jakie jest najkorzystniejsze dla społeczeństwa” (A. Smith, 2007, s. 37). Zdaniem Smith’a, człowiek i jego kwalifikacje są siłą napędową rozwoju społeczeństwa, dlatego kształcenie wymagało zaangażowania kapitału zewnętrznego. Zwrócił również uwagę na jakość kształcenia, które zależało nie tylko od osób prowadzących zajęcia, ale i od wysokich wymagań stawianych uczniom. Smith dostrzegał wartość

kształcenia, kwalifikacji, doświadczenia zawodowego i umiejętności osób pracujących.

Zarządzanie kapitałem intelektualnym na przełomie XX i XXI wieku stało się koniecznością każdej instytucji. Kluczową kompetencją wszystkich podmiotów jest efektywne kreowanie kapitału intelektualnego (zob. Bontis, 2004, s. 13-18).

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy, postęp technologiczny i nieograniczony dostęp do informacji formują nowy etap rozwoju społeczno-gospodarczego. Wiedzę postrzega się jako źródło bogactwa, które jest niewyczerpywane. Co więcej, wiedza w połączeniu z informacją tworzą ogromny potencjał do produktywności (zob. Mączyńska, 2003, s. 197-198).

Każda szkoła posiada najważniejszą cechę charakterystyczną dla kapitału intelektualnego to znaczy, że jest oparta na wiedzy. Gromadzenie, udostępnienie i rozpowszechnianie mają znaczenie podstawowe, a w procesach tych uczestniczą zarówno pracownicy, jak i uczniowie.

W proces tworzenia i wykorzystywania zasobów wiedzy w szkole aktywnie uczestniczy zarówno nauczyciel jak i uczeń. Budowanie tego kapitału, jego wykorzystywanie i pomnażanie technologii i systemów informacyjnych. Podstawowymi biorcami usług edukacyjnej są uczniowie. Jednak nie należy zapominać, że usługi edukacyjne to nie jedyny zasób intelektualny szkoły ale również wychowanie i kształtowanie postaw. Uczniowie biorą w tych procesach nieodłączny udział. Nie można zapomnieć o potrzebie nieustannego szkolenia, podnoszenia kwalifikacji i zdobywania wiedzy przez kadrę dydaktyczną, która również prowadzi do wzrostu zasobów wiedzy.

ISTOTA I CECHY E-LEARNINGU

Według A. Clarke'a (Clarke, 2004, s. 9): „terminem e-learning przyjęto określać nowoczesną formę edukacji obejmującą szeroki zakres różnych technik i metod uczenia się. Łączy ona samodzielne zdobywanie wiedzy za pomocą dostępnych elektronicznych środków technicznych z metodami tradycyjnymi, w których uczeń pozyskuje wiadomości od nauczyciela”. Z kolei A. Siemaszko uważa, że: „e-learning rozumiany jest jako nauczanie na odległość za pośrednictwem mediów elektronicznych. Jest to interaktywna metoda kształcenia, w której zastosowanie znajdują najnowsze osiągnięcia technologii informatycznej, a przekaz treści nauczania oraz innych informacji odbywa się głównie przez Internet i sieci komputerowe LAN, często z wykorzystaniem materiałów audio-wideo oraz płyt CD” (Siemińska-Łasko, 2006, s. 17).

Cechą, która znacząco wpłynęła na sukces e-learningu, jest elastyczność nauczania, którą należy rozumieć jako (por. Kiliszewski, 2003):

- naukę w dowolnym miejscu i czasie,
- dowolną liczebność grupy,
- indywidualizację nauczania,
- wychodzenie naprzeciw potrzebom ucznia,
- aktualność szkoleń.

Natomiast D. Keegan wymienia cechy, jakie powinny określać kształcenie na odległość (zob. Keegan, 1990, s. 230-243):

- brak bezpośredniego kontaktu nauczyciel-uczeń;
- wykorzystywane są media;
- istnieje możliwość dwustronnej komunikacji;
- odbywa się w ramach systemu edukacyjnego;
- istnieje odpowiednia infrastruktura technologiczna i zespoły ludzkie.

C. Clark i R. Mayer uzupełniają i uaktualniają cechy e-learningu, które należy rozumieć jako narzędzia wspierania kształcenia wykorzystujące nowoczesne narzędzia komunikacyjne (Clark, 2011, s. 8-9). Według powyższych autorów, e-learning charakteryzuje się tym, że:

- treści przechowywane są w formie cyfrowej na nośnikach danych, dostępne w sieci lokalnej lub Internecie/Intranecie;
- treści są uzupełnieniem bądź kompleksowym kursem szkoleniowym;
- treści przekazywane są w formie tekstu, obrazu lub dźwięku;
- wykorzystywane są przykłady praktycznego zastosowania wiedzy;
- może być prowadzony w formie asynchronicznej (bez udziału prowadzącego kurs) bądź w formie synchronicznej (z udziałem prowadzącego kurs);
- pozwala na zdobycie nowej zindywidualizowanej wiedzy, umiejętności dla każdego użytkownika.

Według G. Penkowską pod pojęciem e-learningu najczęściej rozumiano (Majda, 2016, s. 12):

- metodę studiowania za pośrednictwem Internetu umożliwiającą naukę w dowolnym miejscu, czasie i tempie;
- metodę nauczania wykorzystującą sprzęt i programy multimedialne oraz łącza internetowe;
- kształcenie na odległość przy pomocy Internetu i wykorzystaniu odpowiednich programów;
- sposób, metodę nauczania z wykorzystaniem dostępnych mediów elektronicznych;
- nowoczesny system zarządzania kształceniem oraz prowadzenia zajęć na odległość;
- elektroniczne wspomaganie i uzupełnianie wiedzy zdobytej drogą tradycyjną w szkole;
- uczenie się za pośrednictwem platform edukacyjnych;
- możliwość zdobywania wykształcenia w środowisku wirtualnym.

Wprowadzenie systemu zdalnego nauczania daje szansę zdobycia wiedzy bez konieczności dojeżdżania na zajęcia. Poprzez udostępnianie i wykorzystywanie szerokiego zasobu materiałów dydaktycznych, e-edukacja sięga do nowych technologii przekazu oraz pozwala na istotną redukcję kosztów szkolenia. Metoda ta została już doceniona na całym świecie.

Na rynku funkcjonuje wiele różnorodnych rozwiązań informatycznych, które można określić jako systemy zarządzania informacją i można je zawsze zaklasyfikować do jednego z trzech obszarów (Bakonyi 2011, s. 78 za: Hyla, 2007):

Wiedza - systemy pozwalające na zarządzanie, czyli projektowanie i opracowywanie treści szkoleniowej, która może być rozpowszechniana przy

wykorzystaniu różnych kanałów dystrybucji. Zasoby wiedzy mogą być zasilane i modyfikowane przez różne grupy użytkowników. W systemach powinny być zaimplementowane poziomy uprawnień, które umożliwiają między innymi prace zespołową (Hula, 2016, s. 69-92).

Ludzie - systemy do zarządzania szkoleniami, planami lekcji, obejmujące między innymi administrowanie dostępem do funkcji systemu i kolejnych części materiałów szkoleniowych. Systemy zarządzania kompetencjami i umiejętnościami oraz co szczególnie istotne jest w środowisku szkoły, systemy pozwalające na zdalne przeprowadzanie różnorodnych testów, prac domowych, ankiet i egzaminów (Hula, 2016, s. 93-123).

Komunikacja - systemy wspomagające efektywną komunikację i współpracę w szkole. Rozwiązania te wykorzystywane są głównie do prowadzenia prezentacji na odległość oraz umożliwiających współpracę na odległość rozproszonych zespołów, które pozwalają na pełne zarządzanie uczestnikami sesji, prowadzenie e-lekcji, e-szkoleń i współpracy z innymi szkołami on-line (Hula, 2016, s.124-133).

Wykorzystanie narzędzi e-learningowych jest możliwe w odniesieniu do szkoły, daje szereg możliwości. Poprawne ich wykorzystanie wpływa na wzrost zasobów wiedzy. Szkoły nie powinny ograniczać się do wdrożenia rozwiązania obejmującego jedną klasę systemów, co poprawia pracę wszystkich jego użytkowników (Hyla, 2016, s. 120-122).

WARTOŚCI E-LEARINGU

E-learning to nic innego jak różnorodne działania szkoleniowe wspierane technologiami informatycznymi. Efektywne wykorzystanie systemów e-learningowych przynosi każdej organizacji szereg korzyści, najważniejsze z nich to:

1) redukcja kosztów szkoleń – wyeliminowanie kosztów związanych z tradycyjnym nauczaniem, takich jak: koszty podróży, zakwaterowania i wyżywienia pracowników, koszty obsługi i organizacji szkoleń, które wiążą się z drukiem materiałów, wynagrodzeniami dla instruktorów, wynajęciem sal itp.

2) oszczędność czasu – czas i miejsce nauki mogą być dostosowane do indywidualnych preferencji pracownika bez dezorganizacji pracy i zaniebywania obowiązków zawodowych,

3) monitoring wyników nauczania – dzięki testom weryfikującym możliwe jest sprawdzenie stopnia przyswojonej wiedzy, możliwość szkolenia nieograniczonej liczby pracowników,

4) możliwość weryfikacji posiadanej wiedzy przez pracownika poprzez powrót w dogodnym dla siebie czasie do informacji zawartych w szkoleniach internetowych. (Grabara 2006, s. 159)

Analizując wielkie spektrum problematyki, należy jeszcze przedstawić różnorodne formy aktywności działania prowadzone z wykorzystaniem narzędzi informacyjnych i korzyści, jakie dzięki tym działaniom odnoszą różne grupy mającej udział w kreowaniu wartości kapitału intelektualnego szkoły (Bakonyi 2011, s. 79-80 za: Hyla, 2007):

1. Wspomaganie szkolnego procesu nauczania, poprzez wdrażania systemów zarządzania informacją i e-learningu.

2. Skrócenie czasu niezbędnego na adaptację i wprowadzenie nowych osób organizacji. Dotyczy to zarówno nauczycieli, jak i uczniów.
3. Wzrost kompetencji w obszarze korzystania z nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych uczniów jak i pracowników.
4. Umożliwienie prowadzenia różnego rodzaju analiz.
5. Możliwość współpracy zdalnej różnych zespołów. Współpraca ta może przybierać charakter interaktywny.
6. Wspieranie działań marketingowych szkoły.

ZAKOŃCZENIE

We współczesnym świecie wszystkie szkoły poszukują sposobów, metod i narzędzi, które umożliwiłyby im osiągnięcie sukcesu. Kluczowym czynnikiem sukcesu szkoły stało się zdobywanie i wychowywanie bardziej utalentowanych ludzi, niż potrafią to czynić konkurenci.

Zastosowanie właściwych rozwiązań informatycznych i umiejętne wykorzystywanie ich możliwości w znaczący sposób wpływa na pomnażanie zasobów wiedzy i kreowanie kapitału intelektualnego szkoły. Działania e-learningowe są z reguły kierowane do uczniów i nauczycieli, jednak istnieje cała grupa rozwiązań e-learningowych, które mogą być kierowane na zewnątrz, będą one przyczyniały się do budowania właściwych relacji z szeroko pojętym otoczeniem. Ma to szczególne znaczenie na wybory dokonywane przez kandydatów, potencjalnych przyszłych uczniów.

Systemy e-learningu z pewnością pozwalają na efektywne gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie we właściwym czasie, właściwych odbiorcom niezbędnych informacji, w postaci najbardziej dla nich użytecznych. Systemy te pozwalają na zaspokajanie indywidualnego zapotrzebowania na szeroko pojęte informacje, co jest szczególnie istotne ze względu na różny poziom wiedzy i umiejętności, jaki reprezentują użytkownicy systemu.

Szkoły, które podjęły wyzwanie świadomego zarządzania kapitałem intelektualnym, będą miały większe szanse na osiągnięcie i utrzymanie przewagi konkurencyjnej na tak trudnym rynku, jakim jest rynek usług edukacyjnych.

Kreowanie kapitału intelektualnego traktowane jest dziś jako podstawowe narzędzie zarządzania przyszłością i stanowi szansę na radykalną reorientację w sposobie myślenia i działania każdego podmiotu. Kreowanie przynosi instytucjom szkolnym wymierne efekty, które przyjmują postać: wzrostu wartości kapitału intelektualnego, możliwości eliminacji błędów, wzrostu innowacyjności, rozwoju zasobów intelektualnych, promowania wiedzy, zarządzania wiedzą, wzrostu kreatywności i konkurencyjności.

BIBLIOGRAFIA

Bakonyi J. (2011), Technologie informacyjne w zarządzaniu kapitałem intelektualnym szkoły wyższej, Zeszyt Naukowy, [w:] <http://www.sbc.org.pl/Content/22692/bakonyi.pdf>, dostęp: 27.10.2019.

Bontis N. (2004), National Intellectual Capital Index. a United Regions initiative for the Arab region, "Journal of Intellectual Capital", vol. 5, no. 1.

Clarke A. (2004), E-learning. Nauka na odległość, WKiŁ, Warszawa.

- Edvinsson L., Malone M.S. (2001), *Kapitał intelektualny*, PWN, Warszawa.
- Fitz-Enz J. (2001), *Rentowność inwestycji w kapitał ludzki*, Oficyna Ekonomiczna, Dom Wydawniczy ABC, Kraków.
- Grabara I. (2006), *Wpływ e-learningu na optymalizację zarządzania wiedzą korporacyjną*, [w:] C. Olszak, J.S. Nowak, E. Ziemia (red.), *Systemy zarządzania wiedzą*, Polskie Towarzystwo Informatyczne, Katowice.
- Hudson J.W. (1993), *Intellectual Capital. How to Build It, Enhance It, Use It*, Wiley & Sons, New York.
- Hyla M. (2007), *Przewodnik po e-learningu*, Wolters Kluwer, Kraków.
- Hyla M. (2016), *Przewodnik po e-learningu*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Jarugowa A., Fijałkowska J. (2002), *Rachunkowość i zarządzanie kapitałem intelektualnym*, ODiDK, Gdańsk.
- Keegan D. (1990), *Open learning: concepts and costs, successes and failures*, [w:] R. Atkinson, C. McBeath (red.), *Open learning and new technology*, Conference proceedings, Australian Society for Educational Technology WA Chapter.
- Kiliszewski M. (2003), *E-learning jako nowoczesny system zarządzania nauczaniem*, [w:] M. Fertsch, S. Trzcieliński (red.), *Praktyka zarządzania nowoczesnym przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Instytutu Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Majda M., Faron A., Maciejewski W. (2016), *E-learning w dydaktyce szkoły wyższej - założenia, doświadczenia, rekomendacje*, Wyższa Szkoła Handlowa Wrocław.
- Mączyńska E. (2003), *Ustrój gospodarczy w Polsce. Pułapki modelowe*, [w:] E. Mączyńska, P. Pysz (red.), *Ekonomia i świat współczesny*, PTE, Warszawa.
- Pobrotyn A. (2012), *Znaczenie kapitału intelektualnego w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis” nr 1.
- Siemińska-Łasko A. (2006), *Interakcje w e-learningu*, [w:] *Nowe technologie w kształceniu na odległość*, Materiały konferencyjne, II Krajowa Konferencja Naukowa, Koszalin-Osieki.
- Skrzypek E. (1999), *Wpływ zarządzania wiedzą na jakość*, „Problemy Jakości” nr 5.
- Skrzypek E., Grela G. (2006), *Gospodarka oparta na wiedzy szansą na sukces w doskonaleniu organizacji*, Annales UMCS, Lublin.
- Smith A. (2007), *Bogactwo Narodów*, cz. 2, PWN, Warszawa.
- Stankiewicz W. (1987), *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa.
- Stewart T.A. (2001), *The Wealth of Knowledge. Intellectual Capital and the Twenty First Century Organization*, Nicholas Brealey Publishing, London.
- Szałkowski A. (2005), *Rozwój kapitału intelektualnego współczesnej organizacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Ujwary-Gil A. (2009), *Kapitał intelektualny a wartość rynkowa przedsiębiorstwa*, CH&Beck, Warszawa.
- Walsh J.R. (1935), *Capital Concept Applied to Man*, “The Quarterly Journal of Economics”, February.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Атаманчук Надія Любомирівна, заступник директора з виховної роботи Козівської ЗОШ І-ІІІ ст. № 2, смт. Козова Тернопільської області.

Бабовал Надія Ростиславівна, викладач кафедри менеджменту і методології освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат економічних наук.

Брик Роман Степанович, доцент, в.о. завідувача кафедри менеджменту і методології освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Буняк Світлана Миколаївна, методист центру виховної роботи, захисту прав дитини та громадянської освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Вітенко Ігор Михайлович, заступник директора з науково-методичної роботи та міжнародного співробітництва Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат географічних наук, доцент.

Гаврищак Ігор Іванович, доцент кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України.

Городецька Оксана Володимирівна, доцент кафедри менеджменту і методології освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Гудима Марія Ігорівна, директор Тернопільського ліцею № 21 – спеціалізована мистецька школа імені Ігоря Герети.

Гульовська Оксана Ігорівна, директор Шилівської ЗОШ І-ІІ ст. Збаразького району Тернопільської області.

Демидась Світлана Романівна, методист навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Демчук Надія Михайлівна, завідувач закладу дошкільної освіти Коханівського сільського комунального дитячого садка «Сонечко» Збаразького району Тернопільської області.

Загнибіда Наталія Михайлівна, завідувач методичним кабінетом, відділ освіти Байковецької сільської ради Тернопільської області.

Задорожна Олександра Михайлівна, головний спеціаліст відділу моніторингу, позапланового контролю та взаємодії з органами місцевого самоврядування управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області.

Іваночко Ольга Василівна, методист відділу дошкільної та початкової освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Іванюк Тетяна Георгіївна, методист відділу методики навчальних предметів та професійного розвитку педагогів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Кавецький Віктор Євгенович, доцент, в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Качаловська Любов Володимирівна, директор Синявської ЗОШ I-II ст. Збразького району Тернопільської області.

Коненко Лариса Богданівна, методист, в.о. завідувача відділу дошкільної та початкової освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Коротюк Зоряна Михайлівна, методист, в.о. завідувача навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Кость Оксана Миколаївна, директор НВК «ЗОШ I-III ст. – ДНЗ» с. Великі Гаї Тернопільського району Тернопільської області.

Лазута Тетяна Йосипівна, завідувачка методичним кабінетом відділу освіти виконавчого комітету Великогаївської сільської ради Тернопільської області.

Лопатка Ганна Федорівна, кандидат біологічних наук, доцент.

Магера Тетяна Володимирівна, методист відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Мартинів Марія Андріївна, методист, в.о. завідувача відділу організаційно-методичної та інформаційно-видавничої діяльності Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Мерена Надія Михайлівна, практичний психолог навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Мисик Володимир Святославович, заступник директора з науково-педагогічної та виховної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат історичних наук.

Місечко Олександра Орестівна, практичний психолог Підволочиської ЗОШ I-III ст. Тернопільської області.

Моравська Наталія Степанівна, начальник управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області.

Мочук Оксана Богданівна, методист центру ІКТ та дистанційної освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Наконічевська Олена Василівна, директор закладу дошкільної освіти №7 м. Чорткова Тернопільської області.

Одайник Світлана Федорівна, проректор з питань зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», доцент кафедри педагогіки й менеджменту освіти, кандидат педагогічних наук.

Олексюк Олеся Романівна, викладач кафедри змісту і методик навчальних предметів Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Олійник Ольга Йосипівна, методист центру моніторингу якості освіти, ЗНО та аналітичної діяльності Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Онищук Людмила Зеновійвна, методист, в.о. завідувача центру моніторингу якості освіти, ЗНО та аналітичної діяльності Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Петровський Олександр Миколайович, директор Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат історичних наук, доцент.

Проців Олена Ярославівна, директор бібліотеки Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України.

Хома Світозара Олегівна, в.о. завідувача центру виховної роботи, захисту прав дитини та громадянської освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Цьомик Олександра Володимирівна, заступник директора з виховної роботи НВК «ЗОШ I-III ступенів – ДНЗ с. Великі Гаї» Тернопільського району Тернопільської області.

Шайнюк Юрій Чеславович, заступник директора з питань моніторингу якості освіти та зовнішнього незалежного оцінювання Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Швед Ганна Володимирівна, викладач кафедри теорії й методики дошкільної, початкової освіти та мовних комунікацій КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Щепна Галина Зіновіївна, директор КЗ Почапінська ЗОШ I-III ст. Тернопільського району Тернопільської області.

Щербяк Юрій Адамович, професор кафедри менеджменту і методології освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, доктор педагогічних наук.

Яковишин Руслан Ярославович, доцент кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

Ярмолицька Світлана Олегівна, методист навчально-методичного центру психологічної служби і соціальної роботи Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Kądziołka Władysław, doktor habilitowany, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie (Польща).

Підписано до друку 13.12.2019.

Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний 70 г/м². Друк електрографічний.

Умов.-друк. арк. 9,07. Обл.-вид. арк. 10,23

Тираж 100 примірників. Замовлення № 12/19/2-78.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю.В

м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10

тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.